

Obsah

- 2 Editorial
- 3 *téma*
- 3 **Muzeum jako herní platforma: možnosti použití mobilních telefonů pro informální učení v muzeích**
Michaela Buchtová
- 10 *muzejní pedagogika*
- 10 **Analýza aktuálních trendů v oblasti spolupráce muzea a školy**
Alena Vavrdová
- 17 **Muzeum a návštěvníci s tělesným postižením**
Radek Musílek, Ivana Havlíková
- 26 *eseje*
- 26 **Kritické teorie muzea – podnět k reflexi**
Petra Šobáňová
- 39 *materiály*
- 39 **Výstava pro všechny – Kolbova typologie osobnosti v muzejní a galerijní praxi**
Alice Stuchlíková
- 47 **Současné přístupy k vystavování sbírek ve vybraných západoevropských etnografických expozicích**
Kateřina Štěpánová
- 59 *news*
- 59 **Standardy v prezentaci digitalizovaných sbírek**
Veronika Mikešová
- 64 **Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce 50 let od svého založení**
Pavel Douša, Tereza Macková
- 67 **Bibliografie časopisu za léta 1988–2012**

Contents

- 2 Editorial
- 3 *topic*
- 3 **Museum as a Gaming Platform: Possibilities of Using Mobile Phones for Informal Learning in Museums**
Michaela Buchtová
- 10 *museum pedagogy*
- 10 **Analysis of Current Trends in the Area of Cooperation between Museum and School**
Alena Vavrdová
- 17 **Museum and Visitors with Physical Disabilities**
Radek Musílek, Ivana Havlíková
- 26 *essays*
- 26 **Critical Museum Theories – Stimulus for Reflection**
Petra Šobáňová
- 39 *materials*
- 39 **Exhibition for Everyone – Kolb's Personality Typology in Museum and Gallery Practice**
Alice Stuchlíková
- 47 **Contemporary Approaches to Presenting Collections in the Selected West-European Ethnographic Expositions**
Kateřina Štěpánová
- 59 *news*
- 59 **Standards in the Presentation of Digitized Museums Collections**
Veronika Mikešová
- 64 **Museum: Museum and Regional Studies 50 Years from its Foundation**
Pavel Douša, Tereza Macková
- 67 **Journal Bibliography 1988–2012**

MUZEUM

Druhé číslo jubilejního ročníku časopisu *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce* je speciální – k připomínce padesátého výročí Vám přinášíme číslo o poznání obsáhlejší, rozšířené o více než třicet stran. Půl století existence časopisu připomíná krátký pohled do jeho historie a bibliografie všech publikovaných článků za léta 1988–2012, kterých bylo skutečně pozeňnaně.

Hlavním tématem tohoto čísla je muzejní pedagogika. Úvodní článek Michaely Buchtové se věnuje problematice informálního vzdělávání v muzeích a možnosti využití mobilních technologií pro tento účel. Navazuje výzkumné šetření Aleny Vavrdové z Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, které mapuje současné trendy ve spolupráci muzeí a škol. Výzkum, který přinesl zajímavé výsledky, probíhal v letech 2008–2010.

Problematiku zpřístupňování muzeí pro návštěvníky se speciálními potřebami jsme otevřeli již v loňském roce, a to článkem věnujícím se neslyšícím návštěvníkům. V tomto čísle pokračujeme textem, který se zaměřuje na osoby s tělesným postižením, jejich potřeby a způ-

soby, jakými jim muzea mohou vyjít vstříc. Článek na toto téma připravili Radek Musílek a Ivana Havlíková.

Zajímavou úvahu přináší článek s názvem *Kritické teorie muzea*. Jeho autorka představuje přehled kritických pohledů na muzeum, jeho aktivity a úlohu ve společnosti. Kolbově typologii osobnosti v muzejní a galerijní praxi se věnuje článek Alice Stuchlíkové. Příspěvek Kateřiny Štěpánové pak hodnotí současné přístupy k vystavování etnografického materiálu, které dokumentuje na vybraných západoevropských expozicích.

Digitální technologie jsou v muzejní práci stále více a více nepostradatelné, a proto ani my nevynecháváme toto téma. Krátký článek Veroniky Mikešové představuje problematiku metadat, která jsou nezbytná při prezentování digitalizovaných sbírek, a standardů jejich tvorby.

Doufáme, že v tomto čísle opět čtenářům přineseme mnoho zajímavého a že následující texty se stanou inspirací pro mnohé muzejní pracovníky.

Redakce

Muzeum jako herní platforma: možnosti použití mobilních telefonů pro informální učení v muzeích

Michaela Buchtová

Museum is an important socio-cultural educational institution with tremendous potential to educate, inform and inspire general public. A success of these processes depends on many factors, while this paper discusses especially the use of mobile digital technologies. The article comprehends museum as an environment for informal education and learning as a process where prior knowledge is confronted with a current situation, i.e. given socio-cultural and physical context. As one of the suitable tools supporting such situations are within this article offered and analysed mobile games for location-based gaming.

Keywords: *m-learning, Informal Learning, Museum, Game-Based Learning*

Do širokého pojmu muzea můžeme zařadit muzea umění, historická a přírodní muzea, botanické zahrady, vědecká centra nebo zoo. I když prvotním smyslem všech těchto institucí je společenská a kulturní osvěta, muzeum slouží i jako inspirace a místo pro trávení společného volného času rodin či přátel, kdy získávání nových poznatků je spíše příjemnou přidanou hodnotou. Vzdělávací úloha a hodnota muzeí je jistě neoddiskutovatelnou skutečností, avšak je třeba si uvědomit, že se zde uskutečňují zcela jiné formy učení než v klasických vzdělávacích institucích. Některá muzea programově nabízejí i neformálně vzdělávací aktivity jako přednášky, kurzy a workshopy, přičemž nejčastější a přirozenou formou je tzv. informální učení. Jde v první řadě o způsob učení oproštěný od formalizovaných požadavků klasických vzdělávacích institucí. Takové učení je vědomé, ve většině případů záměrné, avšak nepřiliš hluboce strukturované¹. U některých návštěvníků můžeme dokonce mluvit o systematickém sebevzdělávání, i když pro to bohužel mnohdy chybí materiální podmínky, jako je zázemí, přístup k podrobným informačním zdrojům nebo učebním pomůckám, ať

už fyzickým, nebo digitálním (interaktivní instalace, vzdělávací simulace apod.).

Bezpochyby však můžeme říci, že muzea jsou úžasná místa, kde každý objekt, předmět nebo text, představuje podnětnou inspiraci. Možnost dozvědět se něco nového, oprášit si vzpomínky, nebo konfrontovat dříve nabitě znalosti. Jsou jakousi miniaturou světa a lidské kultury připomínající jejich rozmanitost a krásu. Navzdory tomu ale někteří z nás prožívají návštěvu muzea jako vyloženě stresovou záležitost: muzea jsou plná neznámých lidí, rušivých elementů, vjemů strhávajících naši pozornost, ale hlavně objektů, o kterých bychom měli něco vědět, které jsou pro lidstvo důležité, ale my zrovna nevíme proč a možná se to obáváme přiznat. V posledních desetiletích se objevují studie, které se zabývají evaluací muzejních prostředí z pohledu psychologického, sociologického, behaviorálního či etnologického.² Opakujícím se tématem je typologie návštěvníků a jejich chování³ a dále učení a informační chování v rámci interaktivních instalací.⁴

Záměrem tohoto příspěvku je shrnout hlavní pojmy definující muzeum jako

téma

1 MARSICK, V. J., WARKINS, K. E. *Informal and Incidental Learning*. In: *New Directions for Adult and Continuing Education*, 2001, no. 89.

2 BITGOOD, S. C. *Environmental Psychology in Museums, Zoos, and other Exhibitions Centers*. In: *Handbook of Environmental Psychology*, 2002, New York: John Wiley and Sons.

3 GOREN-BAR, D., GRAZIOLA, I., PIANESI, F., ZANCANARO, M. *The influence of personality factors on visitor attitudes towards adaptivity dimensions for mobile museum guides*. *User Model. User-Adapt. Interact*, 2006, vol. 16, no. 1. SANFORD, C. W. *Let's give 'em something to talk about: how participation in a shared museum experience can seed family learning conversations at home*. PhD. Thesis, University of Pittsburg, 2009.

4 MARAKAS, G. M., JOHNSON, R. D., PALMER, J. W. *A theoretical model of differential social attributions toward computing technology: when the metafor becomes the model*. *Int. J. Human-Computer Studies*, 2000, no. 52, p. 719–750 [cit. 7. 11. 2012]. [HTML dokument] dostupný z: <http://www.idealibrary.com>. BUCHTOVÁ, M. *Interaktivní technologie pro muzea*. *Muzeum*, 2011, č. 2, ISSN: 1803-0386.

Mgr. Michaela Buchtová
Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií
a knihovnictví
michaela.buchtova@ff.cuni.cz

specifickou vzdělávací instituci a osvětlit trendy a možnosti využití mobilních technologií pro podporu učení.

Informální učení v muzeích

Informální učení se v první řadě vymezuje vůči formálnímu učení, tedy učení přísně strukturovanému, probíhajícímu ve vzdělávacích institucích, jako je škola. Učení, které je částečně plánováno, avšak nepříliš strukturováno, nebo orientováno k přesně vymezeným cílům, se pak nazývá informální. V některé literatuře⁵ nalezneme navíc zmínky o tzv. incidentním učení, které bývá definováno jako vedlejší produkt jiné činnosti, např. pracovní úkol, mezilidská interakce, experimentování nebo nemoc či jiná zásadní životní zkušenost. Důležitým rysem informálního (nebo i incidentního) učení je to, že kontrola učebního procesu a jeho výstupů je pouze v rukou studenta/ky.

Muzeum je místem, kam lidé chodí záměrně za informacemi, doplňovat si znalosti, učit své děti o kultuře a kulturně se obohacovat. K informálnímu učení zde dochází ve větší nebo menší míře, v závislosti na aktivitě návštěvníků, jejich systematičnosti, motivaci, ale i prostředí muzea (vybavenost, organizace, architektura apod.). Muzea často uvádí návštěvníky záměrně do atmosféry, která silně kontrastuje s atmosférou všedního světa. Toto prostředí může být relaxující, podněcující fantazii nebo přemýšlivou náladu. Moderní architektonické přístupy, a v poslední době i moderní digitální technologie, zejména tzv. imerzivní technologie (3D vizualizace, interaktivní instalace, herní aplikace apod.), se tímto způsobem snaží umožnit lidem vystoupit ze své klasické role a vnímat hlouběji.

Proces učení v muzeích je velice specifický a do jisté míry se značně odlišuje od jiných volnočasových nebo kulturních institucí. John Falk a Lynn Dierking⁶ nabízejí pro popis procesu učení v muzeích model tzv. kontextuálního učení (*contextual model for learning*). V modelu se prolínají tři kontexty učení: osobní, sociokulturní a fyzický. Samotné učení je pak chápáno na jedné straně jako proces a na druhé straně zároveň jako produkt interakce mezi těmito třemi kontexty.

Model kontextuálního učení (Falk, Dierking, 2000).

Osobní kontext napovídá, že učení vyžaduje přestavbu předchozích znalostí do kontextu nových informací a zkušeností. Učení je v tomto smyslu (více, či méně) aktivní rekonstrukcí předchozích znalostí a duševním přizpůsobením se novým způsobům vidění a myšlení.

Sociokulturní kontext je odvozen od teorie, že individuální poznání se vyvíjí jako důsledek sociálních interakcí a komunikace v rámci učení. Všechny znalosti jsou konstruovány sociálně, mezi jednotlivci, kteří spolu komunikují, jakož i prostřednictvím médií učení, vyrobených jinými lidmi.

A v neposlední řadě fyzický kontext, se kterým se zdá být učení neodlučitelně

⁵ WATKINS, K. E., CERVERO, R. *Organizations as Contexts for Learning: Differentiating Opportunities and Experiences of a Certified Public Accountant*. In: *Journal of Workplace Learning*, 2000, vol. 12, no. 5.

⁶ FALK, J., DIERKING, L. D. *Using the Contextual Model of Learning to Understand Visitor Learning from a Science Center Exhibition*. Wiley, InterScience Science, Learning in Everyday Life, 2005.

spojeno. Přesněji řečeno jde o nové situace a místa, kdy se prvky předchozího poznání vyjevují v novém kontextu. Odhalení a práce s kognitivními celky tohoto typu (navázané na specifickou lokalitu nebo situaci) pak hrají důležitou roli v procesu rekonstrukce existujících znalostí.⁷

Model interakce mezi těmito třemi kontexty je vhodným nástrojem pro analýzu procesů učení v muzeích. Prvky okolí a sociální interakce či diskuze konfrontují předchozí znalosti a představy (či domněnky) s novými vjemy. Aha-moment, pochybování, zvědavost, zájem, to vše jsou přesně ty formy učení, o které muzea různými cestami usilují.

Mezi největší specifika, která ovlivňují návrh vzdělávacích interakcí, patří již zmíněný fakt, že v muzeu si ve většině případů návštěvníci určují obsah a tempo prohlídky sami. Rozhodují se, zda si přečtou právě ten, či onen popisek, zda půjdou po naznačené trase, nebo po vlastní ose, u jaké expozice se pozdrží déle a kterou přeskočí. Fang⁸ shrnuje: (1) cílovou skupinou edukačního působení muzeí jsou osoby jakékoliv věkové kategorie, (2) tempo učení určují sami návštěvníci, (3) vzdělávací obsah je tvořen volbou samotné/ho návštěvníka/ce, (4) vzdělávací obsah je určován kontextem výstavních objektů a designu.

Tento druh učení není přesně formalizován, fyzicky nebo obsahově vymezen. Je důležité návštěvníky vybavit dostatečnými informacemi a nástroji pro rozhodování a plánování celého procesu. Informální učení také ke své úspěšnosti potřebuje podněty, které jsou dostatečně motivující a poskytující prostor pro osobní reflexi, plodnou diskuzi a revizi dosavadních znalostí.⁹

Použití digitálních technologií v muzeích

Muzea vcelku flexibilně reagují na moderní vývoj a používají nejnovější technologie a přístupy. Technologie bývají začleňovány do muzejních programů již přes čtyřicet let, přičemž nejčastějším příkladem jsou tzv. audio průvodci a audiovizuální prezentace.

Digitální technologie pomáhají návštěvníkům v orientaci, usnadňují porozumění kontextu exponátů a přinášejí jinou nebo zábavnější formu interakce. V neposlední řadě také snižují riziko kognitivního přetížení¹⁰ (*cognitive overload*). Vybírají pro návštěvníky jen určité objekty a informace, které zasazují do souvislého kontextu. Cíleně směřují pozornost, aby nebyla strhávána variabilními stimuly, kdy může být kognitivní kapacita přetížena a delší udržení pozornosti se stává náročným a únavným úkolem.

Při přípravě interaktivních i klasických muzejních expozic by měl být vždy ve středu zájmu návštěvník.¹¹ Pro úspěšnou expozici Bitgood¹² doporučuje pamatovat na následující:

1. Pozornost návštěvníků je selektivní. Ve chvíli, kdy jsou zaujati jednou věcí, jejich pozornost je přitahována dalšími vjemy, přičemž to, čemu bude věnována další pozornost, je určeno kognitivními rozlišovacími možnostmi, fyzickou blízkostí nebo přitažlivostí objektu.
2. Návštěvníci musí být určitým způsobem motivováni. Motivace je funkcí kognitivně-emočního zaujetí (např. osobního zájmu), množství vydané pozornosti a energie a množství či intenzity rušivých elementů.

7 FALK, J., DIERKING, L. D. *Using the Contextual Model of Learning to Understand Visitor Learning from a Science Center Exhibition*. Wiley, InterScience Science, Learning in Everyday Life, 2005.

8 FANG, R.-J., WANG, Y.-H., CHANG, M.-Ch., FAN, Ch.-W. *Develop a Mobile Learning Model for Museums*. WSEAS Proceedings, Hangzhou, 2007.

9 MARSICK, V. J., WARKINS, K. E. *Informal and Incidental Learning*. In: *New Directions for Adult and Continuing Education*, 2001, no. 89.

10 MORENO, R., MAYER, R. *Interactive Multimodal Learning Environments*. *Special Issue on Interactive Learning Environments: Contemporary Issues and Trends*. In: *Springer Science + Business Media, LLC Educ Psychol Rev*, 2007, no. 19.

11 SERELL, B. *Using Behaviour to Define the Effectiveness of Exhibitions*. *Museum Visitors Studies in the 90s*. London, Science Museum, 1993.

12 BITGOOD, S. C. *Environmental Psychology in Museums, Zoos, and other Exhibitions Centers*. In: *Handbook of Environmental Psychology*, New York: John Wiley and Sons, 2002.

3. Zdroje pozornosti mají omezenou kapacitu a jsou závislé na úrovni duševní a fyzické námahy.

Dalo by se říci, že největší výzvou, se kterou se muzea potýkají, je zásada druhá – zvýšit kognitivně-emoční zaujetí. Jinými slovy osobní zájem a motivaci návštěvníků zjišťovat o exponátech a tématech více souvislostí. O to se muzea snaží různými taktikami,¹³ např. skrze zajímavé texty, podnětné otázky, atraktivní audiovizuální efekty apod. Moderním přístupem je pak zejména implementace interaktivních technologií. Technologie by v tomto případě měly napomáhat interakci, prezentovat obtížně komunikovatelná témata a prohlubovat míru návštěvníkova zapojení. Interaktivita zde akcentuje aktivní učení. Na druhou stranu velice často dochází k tomu, že návštěvníci jsou spíše přitahováni zajímavou formou, audiovizuální atraktivitou a veškerá interaktivita končí u „hraní si“ s technologií.

Mobilní technologie jako platforma pro vzdělávací hry

Co kdybychom ale tento proces obrátili a u „hraní“ začali? Hra je silným motivačním činitelem a dokáže vyprovokovat emocionální a intelektuální zaujetí, jež mají zcela zásadní vliv na efektivitu učení a pozornosti.¹⁴ Cílem implementace her do muzejního prostředí bývá navíc, v porovnání s interaktivními instalacemi a multimediálními průvodci, snaha podpořit hlubší studium některých exponátů anebo stimulovat diskuzi a spolupráci mezi návštěvníky.

Hry dnes najdeme v muzeích v různých formách: jako organizované aktivity pro školní skupiny, počítačové simulace a programy (tzv. seriózní nebo vzdělávací hry) a ve stále větší míře jako hry

využívající mobilních technologií (geolokačních zařízení, tabletů a chytrých telefonů). Tzv. chytré telefony (*smartphones*) jsou lehce přenositelné a dnes již vcelku snadno dostupné. Disponují připojením k internetu, interaktivní obrazovkou, úložištěm pro poznámky a vlastní nebo sdílené audiovizuální materiály. Tyto a další funkce umožňují tvorbu kvalitních interaktivních a herních programů. V následujícím textu se zaměříme zejména na tzv. hry založené na lokalitě (*location-based games*), tedy modelované přímo pro dané fyzické prostředí, využívající jeho objektů jako herních artefaktů.

Do hry návštěvníci vstupují skrze rozhraní mobilního zařízení, přičemž existující projekty většinou stojí na (1) příběhové lince, kterou návštěvníci sledují (narativní scénáře), nebo na (2) herním problému či konfliktu (*problem-solving scénáře*), po jehož stopách se hráči vydávají. Vstupem do hry se klasické prostředí muzea mění v herní pole a každý z přítomných předmětů může mít přidanou virtuální hodnotu, nést důležitou informaci, nebo náповědu. Mobilní telefon se stává herním ovladačem reálného světa a důležitým informačním zdrojem. Herní úkoly lze většinou splnit pečlivou prohlídkou expozice a vyhledáváním specifických předmětů či popisů v muzeu.¹⁵ Návštěvníci mohou řešit záhadu nebo odhalovat tajemství skládáním indicií, které nalézají v muzeu nebo vyplňují kvízy o expozici a vystavených artefaktech.

Po vzoru herních teorií je design úkolů a aktivit přesně specifikován a jejich náročnost je odstupňovaná podle akcí hráče. Tímto způsobem se stává pozornost návštěvníků méně ohroženou kognitivním přetížením. Rýsováním tematické nadstavby a vkládáním smyslu v rámci příběhového kontextu je naopak

13 GAMMON, B. *Seven more lessons learnt in interactive exhibit development. Paper presented at the Museum Association Conference Senses working overtime: Optimising interactive exhibits Churchill Museum, 2008.*

14 FREDERICS, J. A., BLUMENFELD, P. C., PARIS, A. H. *School Engagemenet: Potential of Concept, State of Evidence. Review of Educational Research, ProQuest Central, 2004, vol. 74, no. 1.*

15 SUNG, Z.-T., HOU, H.-T., LIU, C.-K., CHANG, K.-E. *Mobile guide system using problem-solving strategy for museum learning“ a sequential leasing behavioural pattern analysis. In: Journal of Computer Assisted Learning, 2010, no. 26.*

pozornost logicky směřována ke specifickým předmětům a místům.

Dnes již klasickým příkladem pro muzejní mobilní hry je *Mystery at the Museum*,¹⁶ hra připravená pro *Boston Museum of Science*. Návštěvníci se ve hře stávají vědeckými experty, kteří mají vyřešit případ odcizeného vzácného předmětu. Tým návštěvníků se vpravuje do rolí technika, biologa a detektiva, procházejí muzeem a skrze mobilní zařízení „potkávají“ virtuální charaktery, jejichž osobnost je přímo spjata s určitými částmi expozice nebo artefakty. Hráči mohou s těmito charaktery zapříst interaktivní rozhovor, přičemž každé roli jsou zprostředkovávány odlišné informace, v závislosti na profesi, dovednostech profese apod. V některých místnostech muzea, mohou hráči podobným způsobem prozkoumávat virtuální předměty nebo vystavené artefakty. Během celého příběhu získávají kromě informací ještě další indicie a stopy, např. otisky prstů na vitríně atd. Pouze skrze společný rozhovor a sdílení nálezů může tým vydedukovat, kdo odcizil onen vzácný artefakt.

Tato hra iniciuje zejména kolaborativní učení a spolupráci. Navíc apeluje na individuální zapojení skrze hraní rolí (*role-playing*), kdy každá postava disponuje určitým souborem nástrojů a dovedností a pro vyřešení záhady je třeba spolupráce všech hráčů. Sung¹⁷ dokládá, že ve srovnání s klasickými audiovizuálními průvodci a úkoly na papíře mají mobilní průvodci a hry zapojující studenty do řešení problémů (*problem-solving mobile guide*) mnohem větší potenciál iniciovat skupinové interakce a rozhovory, které se váží k tématu prohlídky. Sdílení a dialog se také zdají být důležitým nástrojem motivace a dalšího učení.¹⁸

Specifika herního designu pro muzea

Výzkum o edukačních hrách, jejich vývoji, efektech apod. je vcelku rozsáhlý, avšak ne vždy je možné tyto závěry a osvědčené praktiky aplikovat přímo do přípravy herních programů pro muzea. V muzeích se s velkou pravděpodobností budeme potýkat s kolizí zájmů v rámci již naplánovaných a probíhajících průvodcovských tras. Některá prezentovaná témata a muzejní artefakty vyžadují určitý respekt a herní aktivity mohou působit nevhodně, nebo být dokonce odsuzovány. Dalšími častými bariérami jsou limitovaný prostor muzea (fronty, blokace některých tras), zvuková omezení a časové nároky hry.

Na druhé straně s sebou edukační hry pro muzea přinášejí některá nová témata a výzvy: Hry hrají významnou úlohu v procesu motivace k učení nových témat. Mobilní hry mohou návštěvníky zavést do částí, které by nikdy nenavštívili, protože k nim např. nemají vybudovaný žádný vztah nebo se o ně příliš nezajímají. Klopfer¹⁹ se zmiňuje o častých komentářích (i dospělých) návštěvníků, kteří po hraní mobilní hry v prostředí muzea zjistili, že objevili velice zajímavá místa a informace, které neznali z předchozích návštěv a nikdy je samostatně nevyhledávali.

V rámci kontextuálního modelu učení apelují výše popsané hry na všechny tři edukační kontexty: zasazují návštěvníky do situací vyžadujících vlastní intelektuální iniciativu, ale i pochybování o vlastních přesvědčeních a zažitých představách (osobní kontext), jsou většinou postavené na sdílení dosavadních a nových znalostí (sociokulturní kontext) a využívají fyzického prostředí muzea, jako hrací pole (fyzický kontext).

16 KLOPFER, E. *Augmented Learning: Research and Design of Mobile Educational Games*. Cambridge: The MIT Press, 2008. ISBN 978-0-262-51652-5.

17 SUNG, Z.-T., HOU, H.-T., LIU, C.-K., CHANG, K.-E. *Mobile guide system using problem-solving strategy for museum learning: a sequential learning behavioural pattern analysis*. In: *Journal of Computer Assisted Learning*, 2010, no. 26.

18 SANFORD, C. W. *Let's give 'em something to talk about: how participation in a shared museum experience can seed family learning conversations at home*. PhD. Thesis, University of Pittsburg, 2009.

19 KLOPFER, E., PERRY, J., SQUIRE, K., JAN, M.-F., STEINKUEHLER, C. *Mystery at the Museum: a collaborative game for museum education*. In: *Proceedings of the International Conference on Computer Supported Collaborative Learning*. Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, NJ, 2005.

Mobilní technologie přinášejí flexibilní možnosti pro následné učení. Navazující aktivity a dostupné informace po návštěvě muzea (např. provázaného s důležitými lokalitami mimo muzeum) mohou sloužit např. při implementaci získaných znalostí v reálném životě nebo jako zdroj pro další aktivity či výklad ve formální výuce.²⁰ Někteří autoři²¹ popisují tento kontext použití mobilních technologií jako souvislé učení (*seamless learning*).

Hry podpořené mobilními technologiemi jsou nejen cestou k učení, ale mohou pomoci budovat další, prozatím nepřilíš prozkoumané kompetence. Muzea jsou místem, kde rodiny „trénují“, jak se spolu učit, klást otázky, vysvětlovat, diskutovat.²² Design her pro muzea by proto měl brát v potaz i komunikační schémata specifických cílových skupin.

Závěr

Článek analyzuje mobilní hry (typu *location-based games*) jako novou formu interakce s návštěvníky s potenciálem motivace a podpory informálního učení. Tvorba her pro muzea je založena na podobných zásadách jako klasická tvorba videoher, deskových her či prožitkových aktivit, setkává se ale se specifickými požadavky a limity. Muzeum je institucí, kde dochází k informálnímu vzdělávání široké veřejnosti. Ta sem přichází s rozmanitými znalostmi a představami, jejich motivace i zájem se v základech často silně liší a úlohou muzea je přinést dostatek podnětných vjemů a informací, které návštěvníky inspirují, vyprovokují jejich fantazii a snad i iniciativu k učení. Médium hry je silným motivátorem, v případě vzdělávacích her i motivátorem k učení. Zdá se, že herní pole formuje lidskou představivost, otevírá již dávno zavřené brány vědomí vytvářející mnohdy mylné nebo neucelené představy či předsudky.

Hra iniciuje sociální interakce pro sdílení a rozvoj znalostí, hra je nositelem informací, z nichž většina může být kategorizována a katalogizována. I „pouhá“ interakce s přáteli a rodinou v rámci společných návštěv muzea se zdají být zásadní při budování kvalitních kognitivních konceptů, nebo alespoň pro nácvik sociálně důležitých dovedností, jako diskuze, tázání, vysvětlování, sdílení vlastních znalostí.

Dalšímu vědeckému a praktickému tázání jsou pak otevřeny možnosti tvorby ucelených vzdělávacích projektů propojujících herní zkušenosti v muzeích s dalšími vzdělávacími aktivitami ve školním prostředí.

Poděkování

Článek vznikl za podpory Grantové agentury Univerzity Karlovy, resp. projektu *Digitální technologie ve vzdělávání: Specifikace proků s pozitivním vlivem na učení a informační chování* (GAUK 581012).

Literatura:

- BITGOOD, S. C. Environmental Psychology in Museums, Zoos, and other Exhibitions Centers. In: Handbook of Environmental Psychology, New York: John Wiley and Sons, 2002.
- BUCHTOVÁ, M. Interaktivní technologie pro muzea. Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce, 2011, č. 2, ISSN: 1803-0386.
- FALK, J., DIERKING, L. D. Using the Contextual Model of Learning to Understand Visitor Learning from a Science Center Exhibition. Wiley, InterScience Science, Learning in Everyday Life, 2005.
- FANG, R.-J., WANG, Y.-H., CHANG, M.-Ch., FAN, Ch.-W. Develop a Mobile Learning Model for Museums. WSEAS Proceedings, Hangzhou, 2007.

20 VAVOULA, G., SHARPLES, M., RUDMAN, P., MEEK, J., LONDSALE, P. Myartspace: Design and evaluation of support for learning with multimedia phones between classrooms and museums. In: Computers and Education, 2009, no. 53.

21 ZHANG, B. H., LOOI, C.-K. Developing a sustainable education innovation for seamless learning. In: Procedia Social and Behavioral Sciences, 2011, no. 15.

22 SANFORD, C. W. Let's give 'em something to talk about: how participation in a shared museum experience can seed family learning conversations at home. PhD. Thesis, University of Pittsburg, 2009.

- FREDERICS, J. A., BLUMENFELD, P. C., PARIS, A. H. School Engagemenet: Potential of Concept, State of Evidence. *Review of Educational Research*, ProQuest Central, 2004, vol. 74, no. 1.
- GAMMON, B. Seven more lessons learnt in interactive exhibit development. Paper presented at the Museum Association Conference Senses working overtime: Optimising interactive exhibits Churchill Museum, 2008.
- GOREN-BAR, D., GRAZIOLA, I., PIANESI, F., ZANCANARO, M. The influence of personality factors on visitor attitudes towards adaptivity dimensions for mobile museum guides. *User Model. User-Adapt. Interact*, 2006, vol. 16, no. 1.
- KLOPFER, E., PERRY, J., SQUIRE, K., JAN, M.-F., STEINKUEHLER, C. Mystery at the Museum: a collaborative game for museum education. In: *Proceedings of the International Conference on Computer Supported Collaborative Learning*. Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, NJ, 2005.
- KLOPFER, E. *Augmented Learning: Research and Design of Mobile Educational Games*. Cambridge: The MIT Press, 2008. ISBN 978-0-262-51652-5.
- KONINGSCHULTE, A., de ARAÚJO, L. M., ERB, U. Integrating an Educational Game in a Museum Exhibition – Challenges and Limitations. In: *Proceedings of the 4th European Conference on Game-Based Learning*, Copenhagen, Denmark, 2010.
- MARAKAS, G. M., JOHNSON, R. D., PALMER, J. W. A theoretical model of differential social attributions toward computing technology: when the metaphor becomes the model. *Int. J. Human-Computer Studies*, 2000, no. 52, p. 719 –750 [cit. 7. 11. 2012]. [HTML dokument] dostupný z: <http://www.idealibrary.com>
- MARSICK, V. J., WARKINS, K. E. Informal and Incidental Learning. In: *New Directions for Adult and Continuing Education*, 2001, no. 89.
- MORENO, R., MAYER, R. Interactive Multimodal Learning Environments. Special Issue on Interactive Learning Environments: Contemporary Issues and Trends. In: *Springer Science + Business Media, LLC Educ Psychol Rev*, 2007, no. 19.
- SANFORD, C. W. Let's give 'em something to talk about: how participation in a shared museum experience can seed family learning conversations at home. PhD. Thesis, University of Pittsburg, 2009.
- SERELL, B. Using Behaviour to Define the Effectiveness of Exhibitions. *Museum Visitors Studies in the 90s*. London, Science Museum, 1993.
- SUNG, Z.-T., HOU, H.-T., LIU, C.-K., CHANG, K.-E. Mobile guide system using problem-solving strategy for museum learning“ a sequential leasing behavioural pattern analysis. In: *Journal of Computer Assisted Learning*, 2010, no. 26.
- VAVOULA, G., SHARPLES, M., RUDMAN, P., MEEK, J., LONDSALE, P. Myartspace: Design and evaluation of support for learning with multimedia phones between classrooms and museums. In: *Computers and Education*, 2009, no. 53.
- WATKINS, K. E., CERVERO, R. Organizations as Contexts for Learning: Differentiating Opportunities and Experiences of a Certified Public Accountant. In: *Journal of Workplace Learning*, 2000, vol. 12, no. 5.
- ZHANG, B. H., LOOI, C.-K. Developing a sustainable education innovation for seamless learning. In: *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2011, no. 15.

Analýza aktuálních trendů v oblasti spolupráce muzea a školy

Alena Vavrdová

muzejní pedagogika

Museums have traditionally been places of education and therefore the relationship between museums and schools is not surprising. At present, the issue is the innovation of such a relationship and its maximum functional application. The current offer of educational programmes in some museums is wide and ever developing. However, it is known from our "field investigation" that both museums and schools could improve further and their cooperation does not comply with our notion of ideal cooperation. Therefore, our investigation aimed at the forms of cooperation of Czech schools and museums, what museums offer, and what the most pressing problems are. On the other hand, we wanted to know whether teachers visit museums with their pupils and whether they are willing to help museums create programmes for primary school pupils. We also investigated problems related to museum visits. The method of our choice was a questionnaire of our own design. The investigation took place in the period between autumn 2008 and summer 2010.

The results proved that communication represented the most serious problem between school and museum. Museums stated that schools should be more engaged whereas teachers required museums to be more active in addressing schools and designing programmes or projects for them.

Keywords: *Museum, School, Collaboration, The Framework Educational Programme*

Současná proměna školství umožňuje nebývalou flexibilitu školy v návštěvě kulturních institucí, realizaci vlastní výuky mimo budovu školy a využití sbírkových fondů pro učení. Jedním z cílů je koncepčně začlenit a zúročit vzdělávací potenciál místa a regionu a využít je k rozšíření učiva a k využití netradičních metod a forem práce v relevantních předmětech. Jeden z očekávaných výstupů vzdělávací oblasti Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání se přímo dotýká spolupráce muzea a školy: *žák má využívat muzeum jako zdroj informací pro pochopení minulosti.* Pro naplnění tohoto cíle je ale důležitá muzejní

připravenost na návštěvu školy. Ve školách většinou není takové materiální vybavení, aby učitelé mohli žákům poskytnout názorný materiál ke každému učivu. Muzea na druhé straně vlastní rozsáhlé sbírky, ale většina z nich nenabízí informace vhodnou formou pro žáky 1. stupně ZŠ. Tito žáci nejsou schopni pojmout a zpracovat informace určené především dospělým návštěvníkům, proto návštěva takového muzea může znamenat spíše problém – žáci jsou nesoustředění, neukázněni a návštěva muzea pro ně znamená spíše příležitost se uvolnit ze školního vyučování než zábavnou formu, jak se mohou něco nového dozvědět. Pro učitele je při výběru

Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra primární pedagogiky
vavrdova@pdfnw.upol.cz

muzea důležité, jestli je expozice přizpůsobená dětskému návštěvníku a téma výstavy navazuje či rozšiřuje školní výuku. Výhodou této spolupráce je také přímé pozorování věcí a tzv. „ohmatání“ si skutečnosti. Učitel by měl znát kulturní zařízení svého regionu a měl by se pravidelně informovat o nové možnosti obohacení vzdělávání na školách. Pro úspěšnou spolupráci školy a muzea je třeba, aby muzeum informovalo školy o svých nabídkách programů určených školám. Od školy je pak třeba, aby zařadila návštěvy muzea do svých programů, pomáhala vybírat vhodné výstavy či části expozic, žáky na návštěvu muzea připravovala a poskytovala zpětnou vazbu navštívenému muzeu.

Teoretická východiska

Současné muzeum si je vědomo svého edukačního potenciálu a naplňuje ho nejrůznějšími formami; nabízí kvalitní a profesionálně vedené edukační programy (zaměřené však spíše pro žáky 2. stupně ZŠ a studenty středních škol), vytváří expozice a výstavy, které jsou nápadité, interaktivní a zapojují kromě zraku také další smysly. Role muzeí je tak v současné společnosti stále důležitější: zajišťují integritu společnosti a přispívají ke kontinuitě jejího vývoje i k mezigeneračnímu předávání lidského poznání a kultury¹.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) dává pedagogům značnou míru svobody v přístupu k vzdělávacímu obsahu jednotlivých vzdělávacích oblastí a k jejich vzájemnému propojování. Umožňuje jim volit pro dosažení požadovaného výsledku vhodné formy a metody, motivuje je k hledání takových forem a metod výuky, které budou podporovat

komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu a zároveň působit na rozvoj osobnosti dítěte. Důležitým momentem RVP ZV je také zrovnoprávnění poznatku – informace a samotného procesu poznávání, schopnosti myslet a formulovat vlastní názor. Stejně tak získávají větší vážnost i postoje, hodnotová orientace a pocity dětí. Toto se děje díky důrazu, který nová strategie vzdělávání klade na tzv. klíčové kompetence, kterým je přisouzena stejná, ne-li větší důležitost než konkrétním poznatkům.

V pestré nabídce různých edukačních programů by měly mít své nezastupitelné místo právě vzdělávací aktivity a programy zaměřené na zprostředkování poznání kulturně historického dědictví, které jsou spojeny s jeho návštěvou. V tomto případě lze totiž nalézt spojitost se vzdělávacím obsahem prakticky všech vzdělávacích oblastí. Kulturně historické dědictví má tedy pro vzdělávání obrovský a dosud ne zcela využitý potenciál, a to přes to, že návštěva muzea nebo památkového objektu je již tradiční součástí školního roku.

Mezi nejvýraznější zástupce kulturně historického dědictví v našem prostředí patří jednoznačně muzea, galerie a nejrůznější památkové objekty, jako jsou například hrady, zámky, zříceniny, kostely, kláštery, paláce, městská opevnění, historické zahrady a technické památky. Z výše jmenovaných složek kulturně historického dědictví jsou v našem prostředí na práci s dětským návštěvníkem jednoznačně nejlépe připravena muzea, která si v posledních letech plně uvědomila a přijala svoji výchovnou a vzdělávací roli a od devadesátých let se systematicky „otvírají“ dětskému návštěvníkovi. Řada muzeí připravuje pro děti různé interaktivní programy, výtvarné

¹ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. Kulturně antropologické aspekty muzejního fenoménu. *AntropoWebzín [online]. 2011, č. 1, s. 12–19 [cit. 2012-02-20]. ISSN 1801-8807. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/kulturne-antropologicke-aspekty-muzejniho-fenomenu>*

dílky či workshopy, kterých se děti mohou účastnit v rámci školní výuky nebo ve volném čase s rodiči. Při přípravě těchto programů nejsou muzejní pracovníci odkázáni jen sami na sebe, ale mohou vycházet z teoretických poznatků muzejní pedagogiky a muzejní didaktiky, které se postupně etabloují na vysokoškolské půdě, stejně jako si lektori a muzejní pedagogové postupně získávají své místo mezi zaměstnanci muzeí a galerií. To by se mělo do budoucna odrážet na vzrůstající kvalitě připravovaných programů.

V teoretických pracích z oboru muzejní pedagogiky² se můžeme setkat s názorem, že základem pro všechny didaktické metody využívané v muzeu je objektové učení nebo též učení se z předmětů, které stojí na práci s autentickými sbírkovými předměty, na jejich interpretaci a dešifrování významů a sdělení, které tyto předměty nesou. Objektové učení se dostává víceméně do pozice základní nadřazené metody, která by měla být součástí každé edukační aktivity a která je pak doplňována využíváním ostatních metod, jako je například popis, vyprávění, bádání, ale i metody kritického myšlení – brainstorming, skládkové čtení aj., popř. projekt.

Využíváním těchto metod zároveň vycházíme vstříc požadavkům RVP ZV na rozvoj kompetence k řešení problémů, mezi jejíž složky patří schopnost samostatně a kriticky myslet, řešit problémy, používat logické postupy a využívat vlastních úsudků a zkušeností. Jelikož při práci s těmito metodami je vhodné využívat práci ve skupinách, tedy možnosti kooperativního učení, při kterých snáze dojde ke konfrontaci vlastních úsudků s úsudky ostatních dětí, a tím k jejich dalšímu třibení

a zpřesňování, působíme tak i na rozvoj kompetence sociální, personální a komunikativní.

Další přínosy pro rozvoj osobnosti v souvislosti se školním vzděláváním shrnuje např. Parkan et. al.³ I přes vzrůstající zájem o tematiku a zavádění RVP ZV (potažmo Školního vzdělávacího programu, dále jen ŠVP) však stále chybí dostatečné množství informací podávajících představu o stavu spolupráce a komunikace mezi muzei a školami. Proto jsme se rozhodli provést šetření, které bychom rádi představili v následující kapitole.

Výzkum – cíle, výzkumný vzorek, výzkumné otázky

V souladu s předcházejícími informacemi jsme se rozhodli provést šetření na téma spolupráce muzea a školy. Protože je, dle našeho názoru, téma příliš široké a může být zpracováno z nejrůznějších pohledů, zúžili jsme téma šetření na to, zda muzea nabízejí i jiné programy než jen prohlídky; dále o které aktivity konkrétně jde a jestli jsou muzea ve stálém kontaktu se školami. U učitelů jsme zjišťovali, zda muzeum se svými žáky navštěvují a jak často; jestli jsou s komunikací a spoluprací spokojeni; zda mají zájem o užší spolupráci a větší frekvenci návštěv. Zajímalo nás také, zda by byli ochotni participovat na přípravě programů pro žáky 1. stupně ZŠ. Poslední je otázka otevřená, která poskytuje prostor pro vlastní názory a doporučení všech respondentů. Provedené šetření zkoumá zvolené téma kvantitativními metodami a jde mu především o popis stávajícího stavu. Zvolili jsme tedy metodu dotazníku, který jsme sami zpracovali. Na základě pilotáže byl dotazník upraven. Šetření se realizovalo v období podzim 2008 – léto 2010.

2 HAVLŮJOVÁ, Hana a SLÁDKOVÁ, Kateřina. *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví jako platforma pro spolupráci škol a muzeí. In Sborník příspěvků z konference Muzeum a škola aneb Expedice domů Acta musealia 2011/1. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2011. s. 9–18. ISBN 978-80-87130-20-9.*
JAGOŠOVÁ, Lenka a MRÁZOVÁ, Lucie. *Objektové učení jako základ muzejní didaktiky. In Muzejní pedagogika dnes. Olomouc: UP, 2008. s. 233.*

3 PARKAN, František et. al. *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví. Metodická příručka. Praha: PdF UK, 2008. ISBN 978-80-7290-287-3.*

Dotazník, který byl zaměřen na muzea, jsme rozeslali 93 muzeím v celé ČR, která nejsou primárně zaměřena na děti (jedná se o regionální muzea, ne muzea dětská). Vrátilo se 57 dotazníků, tzn., že 36 muzeí dotazník nevyplnilo. Dotazník, zpracovaný pro učitele primární školy, jsme rozdali učitelům 1. stupně základních škol (jednalo se převážně o studenty kombinovaného studia oboru učitelství pro 1. st. ZŠ, kteří studovali na UP v Olomouci, ale pocházeli z různých oblastí celé ČR a ve svém místě nebo regionu měli muzeum), z celkového množství 350 kusů se vrátilo 314 vyplněných.

Popisná studie byla zvolena proto, že je nezbytné znát stanoviska a názory jednotlivých partnerů, je třeba poznat realitu. Šetření by pak svými výsledky a doporučeními měla přispět k rozvoji spolupráce a k formulaci jasných požadavků školy k muzeu a naopak.

Výzkumné otázky:

- zda muzea, kromě prohlídek s průvodcem, nabízejí i jiné programy a aktivity,
- zda spolupracují se školami v regionu a které problémy je nejvíce tíží,
- jestli učitelé se svými žáky muzeem navštěvují,
- zda se jim spolupráce zdá dostačující,
- jestli by učitelé měli také zájem muzeu pomáhat s vytvářením programů pro žáky 1. stupně základní školy, kterých je v muzeích stále málo.

Učitelé také měli možnost vyjádřit se k problémům, které jsou spojeny s návštěvami muzea v otevřené otázce na závěr dotazníku.

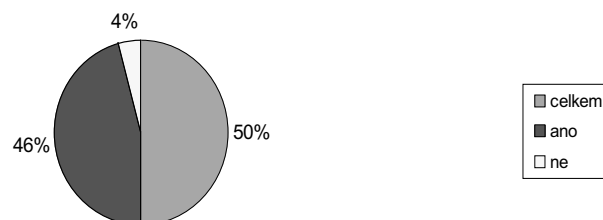
Výsledky šetření

Z grafu č. 1 je patrné, že většina muzeí (46 %) nabízí i jiné aktivity než jen prohlídky s průvodcem. Pouze 5 muzeí (4 %) aktivity nenabízí.

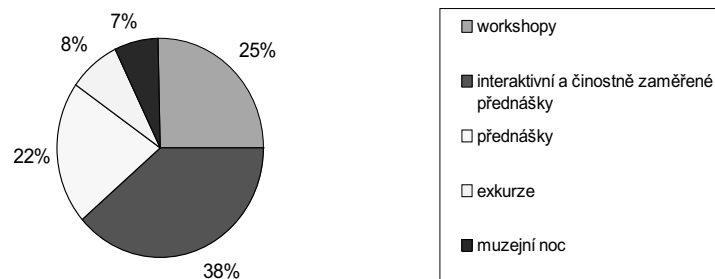
Následující graf zobrazuje nejvíce využívaných aktivit muzeí.

Graf č. 2 nabízí přehled nejvíce využívaných aktivit muzeí. Z celkového počtu muzeí (57) nabízí interaktivní a činnostně zaměřené programy 38 % muzeí, což je velmi pozitivní zjištění. K dalším výrazným aktivitám muzeí patří workshopy, kurzy (25 %), přednášky (22 %), exkurze (8 %) a muzejní noci (7 %). Jako další aktivity muzea nabízejí koncerty a další příležitostné akce, které jsme do

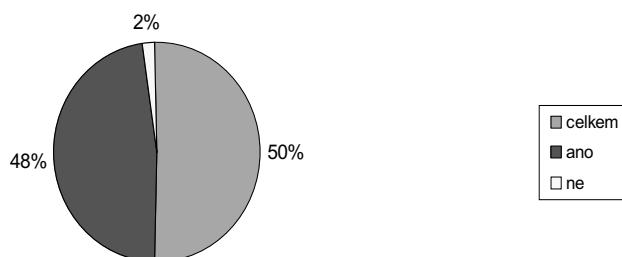
Graf č. 1: Nabízí vaše muzeum i jiné aktivity než prohlídky s průvodcem?

Graf č. 2: Aktivity muzeí

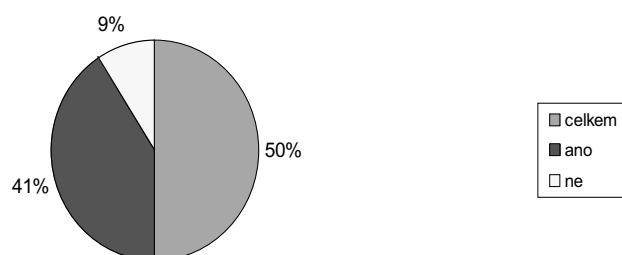
Graf č. 3: Spolupracujete se školami v regionu?

grafu nezahrnovali, poněvadž se jedná o zanedbatelné množství.

Z grafu č. 3 vyplývá, že z celkového počtu 57 se školami spolupracuje 48 %, pouze 2 % nespolupracují (důvody však nebyly uvedeny).

Graf č. 4: Navštěvujete muzeum se svými žáky?

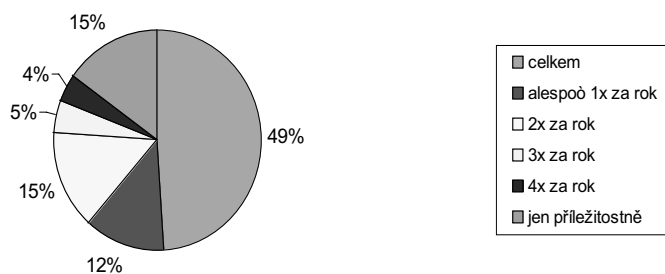

Další část šetření se zaměřila na učitele primární školy.

Z grafu č. 4 je zřejmé, že většina učitelů (41 %) muzeum se svými žáky navštěvuje, což je velmi pozitivní zjištění.

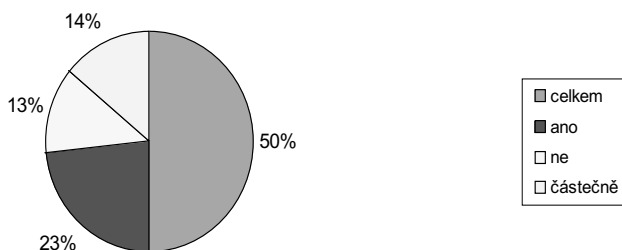
Graf č. 5 ukazuje frekvenci návštěv. Z grafu vyplývá, že 15 % učitelů navštěvuje muzeum 2x za rok, stejný počet (15 %) pak navštěvuje muzeum příležitostně.

Graf č. 5: Frekvence návštěv pedagogů s dětmi

Graf č. 6 ukazuje, jaká je spokojenost učitelů se spoluprací s muzeem. Z celkového počtu respondentů je 23 % se spoluprací muzea spokojeno, 13 % nespokojeno a 14 % spokojeno jen částečně, důvody jsou blíže vysvětleny a ocitovány v závěru příspěvku.

Graf č. 6: Jste spokojeni se spoluprací s muzeem?

Graf č. 7 mapuje, zda učitelé mají větší zájem o spolupráci s muzeem. Z celkového počtu 314 má zájem 31 % učitelů, 19 % zájem nemá. Učitelé, kteří o větší spolupráci zájem nemají (19 %) uvádějí většinou jako důvod to, že spolupráce je dostačující, nebo tak výborná, že už není třeba víc. Pouze u několika učitelů důvodem nezájmu byla neochota „chodit do muzea“.

V grafu č. 8 je znázorněno, zda by učitelé byli ochotni muzeu pomoci při vytváření programů pro žáky 1. stupně ZŠ. Z celkového počtu až 39 % respondentů uvedlo, že jsou ochotni pomoci.

Poslední otázka v dotazníku byla otevřená jak pro názory a doporučení muzeí,

tak i pedagogů. Zde bychom ocitovali vybrané názory a komentáře:

Muzea:

...v své řadě je důležitá komunikace se školami, vítáme veškeré návrhy ze strany škol a rádi jako instituce vycházíme vstříc...,...je nutný osobní kontakt, vzájemná komunikace a spolupráce; nefunguje a není dobré, pokud se jen pošlou nabídky z muzea..., chybí nám zpětná vazba od učitelů, mrzí mě, že děti jdou do muzea vesměs nepoučené..., nabízet to, co je pro muzeum typické a co sama škola těžko zrealizuje sama..., důležité vytvořit společný rámec spolupráce, muzeum je schopné poskytnout to zásadní – odborníky a autentické sbírkové předměty, škola musí určit, jaké prostředky jsou pro daný věk nejvhodnější..., důležité jsou podněty škol, uvítali bychom reflexi toho, co interesovaní pedagogové v expozici očekávají a jakým způsobem by navrhli modifikovat didaktické prostředky pro užití skupinou.

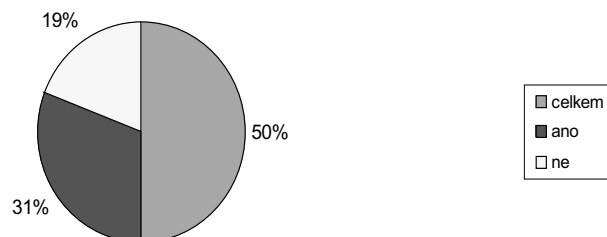
Učitelé:

...vše je o osobním kontaktu, jinak nespolu- pracujeme...spolupracujeme pravidelně s muzeem, uvítala bych rozšíření nabídky pro žáky 1. stupně ZŠ, ale nedaří se nám pro školní návštěvy expozicí dohodnout „lido- vou“ cenu vstupného..., do školy nechodí žádné nabídky..., problém financí a dopravy.

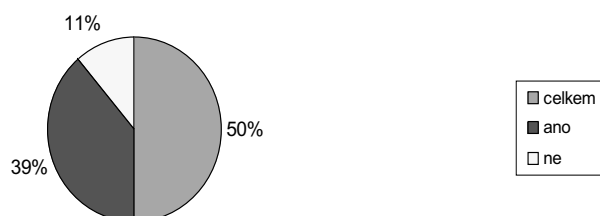
Závěry

Výsledky šetření ukázaly, že největším problémem je komunikace mezi školou a muzeem. Muzea uvedla, že je třeba, aby se školy více angažovaly, učitelé zase požadují, aby se více angažovala muzea v oslovování škol s nabídkami programů nebo projektů. V některých dotaznících se objevovaly výpovědi učitelů, kteří uvedli, že je možné, že nabídky přijdou přímo k vedení školy a dále

Graf č. 7: Máte zájem o větší spolupráci s muzeem?

Graf č. 8: Byli byste ochotni pomoci muzeu při vytváření programů pro žáky 1. stupně ZŠ?

už se „nedostanou“ z různých možných důvodů k učitelům samotným.

Poznatky, které jsme získali, slouží jako přehled o spolupráci muzeí a škol, konkrétně 1. stupně ZŠ. Naznačují také ochotu či neochotu samotných učitelů užívat nové přístupy k výuce, ale rovněž pružnost škol v oblasti změn ve výuce a skutečné realizace interdisciplinárních a interaktivních vzdělávacích prvků zaváděných do školních vzdělávacích programů. Šetření v této oblasti by se mohlo dále ubírat zjištěním vlivu dalších faktorů, jako je například žák či rodina, ale také vliv regionu a jeho podmínek.

Doporučení

Domníváme se tedy, že významným momentem by mohlo být společné setkání ředitelů základních škol přímo v muzeu, kde by všechny zainteresované strany představily své vize a možnosti. Pro propagaci programů by mělo také velký význam pořádání prohlídek pro

učitele, kde by byli učitelé seznámeni s aktuálními programy, které muzeum nabízí, popř. by se mohli účastnit workshopů, které muzeum pro učitele připraví, nejlépe v odpoledních hodinách. Jak výzkum dále ukazuje, učitelé mají zájem s muzeem spolupracovat a jsou také ochotni muzeu pomáhat při vytváření programů pro děti, které musí vycházet z RVP a ŠVP daných škol. Důležité je vytvářet programy tak, aby školní výuku obohacovaly, rozvíjely, motivovaly, nikoliv však „suplovaly“. Obě instituce tak mohou přispívat ke kvalitativnímu posunu vzájemných vztahů na úrovni daného místa a celého regionu.

Literatura:

HAVLŮJOVÁ, Hana a SLÁDKOVÁ, Kateřina. Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví jako platforma pro spolupráci škol

a muzeí. In Sborník příspěvků z konference Muzeum a škola aneb Expedice domů Acta musealia 2011/1. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2011.

JAGOŠOVÁ, Lenka a MRÁZOVÁ, Lucie. Objektové učení jako základ muzejní didaktiky. In Muzejní pedagogika dnes. Olomouc: UP, 2008.

PARKAN, František et al. Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví. Metodická příručka. Praha: PdF UK, 2008.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. Kulturně antropologické aspekty muzejního fenoménu. AntropoWebzin [online]. 2011, č. 1, s. 12–19 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/kulturne-antropologicke-aspekty-muzejniho-fenomen>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. 2010. Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/>

Muzeum a návštěvníci s tělesným postižením¹

Radek Musílek, Ivana Havlíková

Different impediments in the form of various barriers still stand in the way of access to cultural heritage, especially for people with special needs. Some of these impediments are caused by age and the outdated facilities of the buildings in which museums are situated; others arise from the lack of understanding of specific needs by the general public. The article brings a brief insight into the needs of visitors with limited ability to move and what the museums can do for them.

Keywords: Visitors, Limited Ability to Move, Handicap, Barriers, Barrier-free, Accessibility

Muzea a galerie na celém světě stále více vytvářejí prostředí přístupné pro všechny členy společnosti. Oslovují návštěvníky všech sociálních skupin, od dětského věku až po seniory. Problematika zpřístupnění muzeí návštěvníkům se speciálními potřebami je v současné době intenzivně řešena v USA, kde byl klíčovým hnacím prvkem v tomto procesu The Americans with Disabilities Act, ale také muzei evropskými.²

Základním předpokladem přístupnosti instituce pro návštěvníky s tělesným postižením je přizpůsobení fyzického prostředí. Zákonem 122/2000 Sb. je i českým muzeím stanovena povinnost zajištění standardu fyzické dostupnosti, kterým zákon rozumí „odstraňování, pokud to stavební podstata příslušné nemovitosti dovolí nebo to není z jiných závažných důvodů vyloučeno, architektonických a jiných bariér znemožňujících osobám s omezenou schopností pohybu a orientace užívání standardizovaných veřejných služeb.“ Další významnou bariéru však často vytváří nepochopení, nezájem či dokonce předsudky ze strany většinové společnosti.

Návštěvník s tělesným postižením

Návštěvníci s tělesným postižením představují početně nejvýznamnější sku-

pinu mezi návštěvníky se speciálními potřebami. Lidé s tělesným postižením však netvoří jednolitou skupinu. Existuje celá řada handicapů s velmi rozdílnou měrou omezení pohybu a soběstačnosti. Jedná se o návštěvníky na vozíku, špatně chodící, výrazně malého vzrůstu, s chybějícími končetinami nebo závažnými problémy se svaly, páteří a klouby.

Jednotlivá postižení mohou být důsledkem vývojové vady, nemoci nebo úrazu. Škála tělesných handicapů se pohybuje od laicky sotva postřehnutelných drobností až po celkové pohybové paralýzy postihující celé tělo včetně obličeje a mluvidel. Někdy mohou být postižení kombinována, například tělesné s mentálními.

Přes značné rozdíly lze definovat alespoň základní společná pravidla usnadňující návštěvníkům s tělesným postižením prohlídku muzea. Ta lze do značné míry vztáhnout i na další návštěvníky. Senioři, těhotné ženy, rodiče doprovázející děti do tří let (s kočárky nebo bez) – to všechno jsou skupiny návštěvníků, kterým bezbariérové úpravy návštěvy muzea bezpochyby také usnadní.³ S demografickým vývojem české společnosti bude tato problematika aktuální stále více.

1 Článek vznikl jako součást série metodických textů věnovaných zpřístupňování muzeí návštěvníkům se speciálními potřebami. První článek z této série byl publikován v roce 2011. Viz DINGOVÁ, Naďa. Neslyšící v muzeu. Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce 2, 2011.

2 Problematice je věnována řada odborných publikací, z nichž je možno zmínit např.: SALMEN, John P. S. Everyone's Welcome: The Americans with Disabilities Act and Museums. 1998. ADAMS, Roxana. Museum Visitor Services Manual. Washington 2001. CAVE, Adrian. Museums and art galleries. Making existing Buildings Accessible. London 2007. Z literatury dostupné v českém jazyce viz: BERNARD, Patrick – FABRE, Pierre. Muzea pro všechny. Příručka k fyzické a smyslové dostupnosti muzeí, Praha 1992. K obecným požadavkům na bezbariérové úpravy FILIPOVÁ, Daniela. Projektujeme bez bariér. Praha 2002. ŠNAJDROVÁ, Helena. Bezbariérové stavby. Brno 2007.

3 Fyzické bariéry se dotýkají zejména osob s omezenou schopností pohybu a orientace. Tento termín zahrnuje vedle zdravotně postižených také osoby s dočasným omezením pohybu, mezi něž je možno zahrnout právě například rodiče s dětmi do tří let, těhotné ženy či seniory.

Mgr. Radek Musílek

Jedličkův ústav a školy
pedagog, vozíčkář
r.musilek@jus.cz

Ing. Mgr. Ivana Havlíková

Národní muzeum
Centrum pro prezentaci
kulturního dědictví
ivana_havlikova@nm.cz

Není vozíčkář jako vozíčkář. Kompenzační pomůcky

Vozíčkáři představují v povědomí většinové společnosti i díky všeobecně užívanému grafickému symbolu nejtypičtější reprezentanty osob s fyzickým handicapem. Míra jejich individuálních schopností je však velmi rozdílná. Někdo „pouze“ nechodí a má zdravé horní končetiny, jinému více či méně nefungují ani ruce. Zejména po poškození mozku může postižení zasáhnout jednu stranu těla, tedy nohu a zároveň ruku. Technika dnes dokáže mnohé kompenzovat. Vytvoříme-li tedy vyhovující bezbariérové prostředí, většina návštěvníků na vozíku se může pohybovat sama dle své vůle.

Za pozornost stojí základní dělení vozíků na mechanické a elektrické. Mechanický vozík je lehčí (hmotnost se pohybuje do 15 kg) a lze jej v krajním případě i s uživatelem vynést po schodech. Například když se porouchá výtah. To však elektrické vozíky kvůli své vysoké hmotnosti přes 100 kg neumožňují. Na druhou stranu nejmodernější z nich nejen samy jezdí, ale umějí také měnit nastavení polohy těla nebo zvednout sedačku do výše stojící osoby. Taková vozítka jsou však nejen velmi těžká, ale také výrazně rozložitější. Případné bezbariérové úpravy je tedy potřeba koncipovat právě s ohledem na návštěvníky s elektrickým vozíkem. Vyžadují větší manévrovací prostor a vyšší nosnost. To, co bude vyhovovat lidem na elektrickém vozíku, bude nejspíš vyhovovat i všem ostatním lidem s tělesným postižením. Nemusí to však platit absolutně. Špatně chodící lidé nebo lidé malého vzrůstu si častěji potřebují sednout a odpočinout. S ohledem na ně je tedy třeba myslet i na instalaci odpočinko-

vých míst. Tento problém naopak vozíčkáři neřeší.

Kromě vozíků se jako kompenzační pomůcky používají také malé elektrické skútry, různé berle, chodítka, korzety a protézy. Lidé malého vzrůstu občas ke své přepravě používají dětská šlapací kola. Ta je vždy třeba vnímat jako obdobu vozíku a nebránit jejich vjezdu do objektu.

Osobní asistence

Někdo je i se svým postižením prakticky nezávislý na pomoci druhých a návštěvu muzea včetně příjezdu zvládne sám. Pokud však pomoc potřebuje a nepřichází v doprovodu svých přátel či příbuzných, může využívat služeb profesionálního osobního asistenta. Tento proškolený pracovník zajišťuje svému klientovi servis v oblasti dopravy, hygieny, stravování, nakupování atd.

Asistent či jiná doprovázející osoba je doprovodem vozíčkáře, ne apriori plnohodnotnějším partnerem ke komunikaci. Za svého klienta komunikaci obstarává pouze na jeho výslovné přání. Situace, kdy se vozíčkář zeptá u pokladny a odpovědi se dostane asistentovi, by měla být u proškoleného personálu nemyslitelná. Stejně tak mluvit o postiženém ve třetí osobě, jako by vůbec nebyl přítomen.

Fyzické bariéry a jejich překonávání

Odstranění fyzických bariér je základním předpokladem umožnění návštěvy osobám s tělesným postižením. Existuje řada technických norem a doporučení, které upravují bezbariérové užívání budov. Řada z nich má oporu i v legislativních předpisech. Není zde nutné vyjmenovávat do detailu všechny exis-

tující technické normy a legislativní předpisy. Ty lze nastudovat. Důležité je pochopit, jakým způsobem bariéry komplikují život.⁴

Fyzické bariéry se nacházejí na řadě míst, a ovlivňují tak celý proces návštěvy muzea, počínaje vstupními prostory instituce, prostorem pokladny a muzejního obchodu, toaletami, prostorem kavárny, restaurace a expozicemi konče. Je nutno také brát ohled na bezbariérové nejbližší okolí muzea a samozřejmě také možnosti městské hromadné dopravy.⁵

Nejčastějšími fyzickými bariérami jsou pro lidi s tělesným handicapem schody, úzké dveře, málo prostorné toalety, prudké nájezdy, věci umístěné příliš vysoko a nevyhovující povrch pochůzích ploch. Lidé bez handicapu si existenci těchto překážek někdy ani neuvědomují.

Stačí několikacentimetrový schůdek, trošku vyšší práh a vstup se pro vozíčkáře stává problematickým. Dva schůdky představují pro elektrický vozík už neřešitelný problém. Občas vidíme z dobré vůle položená prkna coby nájezd, nebo betonové „kolejnice“ známé z panelových domů. Je nutno zdůraznit, že nájezd nesmí být příliš prudký. Do příkrého sklonu vozík nevytlačí ani fyzicky zdatný asistent, natož člověk s postižením sám. Optimální nájezd dodržuje sklon v poměru minimálně 8 cm délky na 1 cm převýšení, nejlépe však 12:1.

Kde nestačí nájezd, přichází na řadu technika, a to v podobě výtahů, různých mechanických plošin a tzv. schodolezů. Liší se cenou, technickou náročností a uživatelským komfortem. Jednoznačně nejlepší je klasický výtah nebo vertikální plošina. Často používané plošiny šikmo kopírující schodiště už před-

stavují jisté úskalí. Staly se velmi populárními pro svou nižší cenu v porovnání s výtahem. Jejich instalace navíc představuje mnohem menší zásah do původní architektury objektu. Bývají však pomalé, poruchové a k jejich obsluze vozíčkář obvykle potřebuje asistenci. Většinou se zamykají, takže i když by mohl se zprovozněním pomoci kdokoli, musí nejprve sehnat příslušného zaměstnance. Nejméně komfortním řešením je pásové vozítko, tzv. schodolez. Vozík se k němu připevní a osoba s ním pomalu jede schod za schodem.

Dalším obecným problémem je šířka dveří a průjezdů. Aby byly dveře s jistotou průjezdné pro každého vozíčkáře, musí být dodržena šířka 90 cm. V úzkých prostorách, jako jsou chodby či malé členité místnosti, může být problém s vozíkem zatočit. Nestací tedy jen zajistit průjezd, ale v místech, kde je to možné, také umožnit bezproblémový pohyb.

Bezbariérové toalety by měly patřit k základnímu vybavení instituce, která se deklaruje jako bezbariérová. Při několikahodinové prohlídce muzea je návštěva toalety nutnost. Pokud není zajištěna, nastává pro vozíčkáře stresová situace. Bohužel se často stává, že oficiálně deklarované toalety pro vozíčkáře nesplňují normy nebo neslouží svému účelu. Požadavky na bezbariérovost by měly splňovat i prostory kavárny či restaurace, muzejního obchodu a samozřejmě pokladny.

Muzejní prezentace z hlediska bezbariérovosti

Další bariéry mohou na návštěvníky s tělesným postižením čekat přímo v expozicích a výstavách. Architekt expozice či výstavy musí ve spolupráci s muzejními pracovníky pamatovat na základní

4 *Stavebním zákonem jsou bezbariérové úpravy stanoveny jako veřejný zájem. Vyhláška č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb definuje základní požadavky. Bezbariérovým řešením se rozumí soubor územně technických a stavebně technických opatření, která zajišťují samostatný pohyb a užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace, tzn. bez pomoci další osoby. Projekt Přes bariéry Pražské organizace vozíčkářů definuje bezbariérově přístupný objekt následovně: Přístupný je celý objekt nebo jeho větší část alespoň s jedním bezbariérovým vstupem. Návštěva je možná bez předchozí domluvy. Rampy (mobilní i pevné) před vstupem i uvnitř objektu mají sklon při délce do 3 metrů maximálně 12,5 %, při délce do 9 metrů maximálně 8 %. Šířka pevných ramp je minimálně 110 cm. Dveře a průchody jsou široké minimálně 80 cm, platí i pro vstupní (hlavní) křídlo dvoukřídlových dveří. Výška prahů je maximálně 2 cm. Pro překonání výškových rozdílů je k dispozici samoobslužný výtah a jeho rozměry jsou minimálně: šířka dveří 80 cm, vnitřní rozměr kabiny – šířka 100 cm x hloubka 125 cm. Objekty s plošinou nejsou vyhodnoceny jako objekty přístupné. Pokud se jedná o objekt s toaletami pro veřejnost, k dispozici je přístupná toaleta. Povrchy a sklon komunikací v objektu a jeho bezprostředním okolí výrazněji nekomplikují pohyb na vozíku. Další informace o jednotlivých aspektech přístupnosti objektu jsou zaznamenány pomocí doplňujících piktogramů a textu. Více ke kategorizaci přístupnosti na <http://www.presbariery.cz/napoveda.html>.*

5 *Situace českých muzeí v oblasti bezbariérovosti je často poměrně složitá. Muzea sídlí*

v objektech, které byly vybudovány za jiným účelem, než je vystavování muzejních sbírek a zpřístupňování těchto objektů široké veřejnosti. Často jde také o objekty chráněné památkovým zákonem, jejichž ochraně je přizpůsoben i návštěvnícký provoz. Toto se týká také například Národního památkového ústavu, který se snaží tuto obtížnou situaci aktivně řešit. Viz JANČO, Milan. Památky takřka bez bariér. Zpřístupňování hradů zámků a dalších památkových objektů ve správě NPÚ návštěvníkům s omezenou schopností pohybu a orientace (vozičkářům). Zprávy památkové péče, roč. 69, 2009, č. 1, s. 55–60.

6 Např.: SALMEN (cit. v pozn. 2), BERNARD-FABRE (cit. v pozn. 2) či Smithsonian Guidelines for Accessible Exhibition Design, ke stažení na http://www.ofeo.si.edu/lae_center/accessibility.asp.

pravidla pro pohyb návštěvníků s postižením, tj. především sedících na vozíku a malého vzrůstu. Mezi tato pravidla patří např. vhodné výškové umístění exponátů, panelů i popisek, vypínačů, sluchátek a dalších ovládacích prvků. Vitríny, interaktivní prvky, obrazovky, to vše by mělo být co nejvíce přístupné. Také je třeba dávat pozor na skleněné a jinak reflexní plochy, které se při pohledu zdola lesknou (např. dotykové displeje). Stojící člověk může provést jednoduchou kontrolu – podřepnout a změnit tak perspektivu pohledu.

Zkušený architekt by měl být s problematikou bezbariérovosti obecně obeznámen a musí dodržovat předepsané normy. Je však lepší si o našich představách s architektem otevřeně pohovořit, případně jej upozornit na některá specifika z oblasti bezbariérového výstavnictví. Při navrhování výstavního designu je třeba brát ohled i na další typy postižení, zejména smyslové. Architekta proto můžeme odkázat na některou z příruček.⁶ Některá řešení výstavních prostor si mohou vyžádat speciální vedení trasy pro návštěvníky s postižením či odlišné přístupové cesty. Někdy však není možné zpřístupnit vše. Cílem by mělo být zpřístupnit co největší množství exponátů a poskytnout ucelený pohled na prezentovanou tematiku.

Uvažujeme-li běžný interiér, povrch podlahy nebývá problémem. Snad jen s výjimkou extrémně hustých koberců. Situace je komplikovanější u exteriéru. Pohyb po trávě, jemném štěrku či hrubé dlažbě představuje nepříjemnost pro vozíky i berle. Hlubší písek, bláto, sníh, kořeny a kameny jsou zcela nesjízdné. Pro lidi s berlemi nebo špatnou rovnováhou navíc představuje riziko kluzký povrch. Neoptimálnějším povrchem je

památkáři nemilovaný asfalt, dobrou alternativu představuje hladká dlažba či malé kostky.

Příjezd do objektu

Fyzické bariéry se často vyskytují ještě před vstupem do objektu. Cestu do muzea mohou znemožnit chodníky s obrubníky, výše zmíněný nevhodný povrch, absence parkovacích míst pro invalidy či pro vozičkáře nepřístupná veřejná doprava. Zpřístupňujeme-li muzeum osobám s tělesným postižením, musíme se pokusit řešit i tyto vnější aspekty. Nedostane-li se k nám návštěvník s fyzickým handicapem, pak byla naše práce na zajištění bezbariérovosti zbytečná. Nevhodně umístěnou zastávku autobusu, špatné chodníky i parkovací možnosti je možno řešit ve spolupráci s obecními úřady.

Vhodná je konzultace všech případných úprav se zkušeným vozičkářem. Žádný předpis ji nenařizuje. Spoluprací s organizacemi tělesně postižených však zajistíme, aby prováděné úpravy skutečně odpovídaly potřebám cílové skupiny.

Návštěvníci se o nabídce instituce nejčastěji dozvídají z jejich internetových stránek. Ty by měly obsahovat informace o možnostech bezbariérového přístupu do objektu, a to včetně dopravy a bezbariérového parkování v blízkosti objektu. Je-li pro bezbariérový vstup užíván vedlejší vchod, měl by být na webových stránkách zřetelně popsán. Cesta na místě samotném vyžaduje viditelné označení symbolem vozičkáře a šipkou.

Mezilidské bariéry

Lidé s postižením jsou plnohodnotní členové společnosti, chtějí tak být i přijímáni a mít rovné možnosti osobního

rozvoje. Mezi ně patří i návštěva muzea. Horší než fyzické bariéry jsou ty mezi- lidské. Pokud se bude návštěvník s postižením cítit nevitáný, obtěžující a podceňovaný, jeho prožitek z návštěvy muzea nezachrání ani sebelepší technické vybavení či bezbariérové řešení. Nezbytnou součástí snah o zpřístupnění objektu návštěvníkům se speciálními potřebami je tedy i příprava zaměstnanců pracujících přímo či zprostředkovaně s veřejností. Je třeba zamezit situacím, kdy personál neumí obsluhovat schodišťovou plošinu nebo odepírá přístup do určitých částí expozice s nejrůznějšími odůvodněními. Vyskytnout se mohou také neopodstatněné obavy – např. obavy z kolapsu osoby s tělesným postižením. Pravděpodobnost takové situace je přitom stejná jako u ostatních návštěvníků. Zcela bezdůvodné jsou také obavy, že by kontakt s člověkem s fyzickým handicapem představoval nějaké zdravotní riziko. Jakkoliv to může znít absurdně, existují i takové předsudky.

Řešením je zvýšení informovanosti zaměstnanců jak o bezbariérovém vybavení objektu, tak obecně o cílech instituce v oblasti zpřístupňování instituce návštěvníkům se speciálními potřebami. Pomoci mohou také školení pro zaměstnance v oblasti komunikace s návštěvníky se speciálními potřebami nebo taková, kde se mohou setkat s osobami s tělesným postižením a absolvovat prohlídku muzea v jejich přítomnosti.⁷

Uživatelská vstřícnost

Nejlepší řešení přístupnosti jsou taková, která umožňují co největší nezávislost a komfort užívání. Nutnost častého dotazování u personálu není návštěvníkům příjemná. Je-li to jen trochu možné, je třeba hledat řešení vedoucí k co největší nezávislosti na pomoci druhých.

V opačném případě musí personál umět podat potřebné informace a ovládat instalovaná zařízení. Každý pojedí raději plnohodnotným výtahem bez obsluhy než nákladním na klíč a s doprovodem nebo na schodišťové plošině. Výtah umožňuje rychlejší pohyb, samostatnou obsluhu a je využíván například i seniory a rodiči s dětmi.

Uživatelská vstřícnost platí i pro speciální vstupy do objektu, bezbariérové toalety atd. Informační systém v objektu by tedy měl obsahovat také směrovky pro pohyb návštěvníků na vozíčku, např. právě k bezbariérovým WC. O jejich umístění by měli být informováni všichni pracovníci, stejně tak o případných speciálních vstupech do objektu, do expozic, o umístění výtahů atd. Toalety by měly být neuzamčené a umístěné na dobře dostupném místě.

Existují i další možnosti, jak vyjít vstříc návštěvníkům s omezenou schopností pohybu. Osobám, které unavuje dlouhé stání nebo chůze, můžeme nabídnout k zapůjčení např. mechanický invalidní vozík či chodítko. Informace o tomto vybavení podají v prodejnách zdravotních a kompenzačních pomůcek. Řada muzeí nabízí k zapůjčení i vozítko pro děti.

Návštěvník s postižením se může na personál obracet s dotazy či prosbou o pomoc u některých úkonů. Ochota a vstřícnost by měla být samozřejmostí. Nikdo však není povinen překročit rámec své práce a do něčeho se nutit. S obléknutím kabátu jistě rád pomůže každý, s asistencí na toaletě už asi ne. Není to moc pravděpodobné, ale kdyby se taková prosba objevila, oslovený má jistě právo odmítnout.

Komunikace s návštěvníky

Nejen v komunikaci s osobami s postižením platí základní pravidlo – chovej-

7 Na celorepublikové úrovni nabízí placená školení např. projekt Přátelská místa Českého červeného kříže. Poradit však mohou také organizace sdružující osoby s postižením či neziskové organizace, pracující v oblasti péče o osoby se zdravotním postižením, které působí v řadě větších měst České republiky. Vedle pomoci se zajištěním školení pro zaměstnance mohou tyto organizace sehrát klíčovou roli v informování cílové skupiny a realizaci pilotních prohlídek, stejně jako při konzultacích ve věci bezbariérových úprav v objektu.

me se k druhým tak, jak by to bylo na jejich místě příjemné nám samotným. Vzhledem k postižení některých lidí mohou nastat specifické situace. Ovšem empatie a vstřícnost dokáží překonat i určité přirozené rozpaky.

Pokud tělesné postižení nezasáhlo schopnost mluvit, nebo není v kombinaci se smyslovým či mentálním handicapem, komunikace by neměla představovat žádný problém. Rozhodně se musíme vyvarovat podceňování dotyčného člověka. Pokud však například postižení zasáhlo mluvidla, neznamená to, že je návštěvník méně inteligentní. Přesto není výjimečné, že lidé k vozíčkáři jako k méně inteligentnímu přistupují. Často nasadí konverzační tón používaný pro děti. Běžné je bohužel i tykání evidentně dospělým osobám. Pochopitelně nelze vyloučit fakt, že návštěvník s tělesným postižením může být i podprůměrně inteligentní. Po takovém zjištění můžeme úroveň svých sdělení adekvátně přizpůsobit. Ovšem předjímat něco takového při prvním oslovení může vést k trapné situaci. Za všech okolností se musíme chovat slušně a bez despektu!

Pokud má návštěvník v důsledku svého postižení problémy mluvit, používá různé komunikační pomůcky. Moderní technologie otevírají stále nové možnosti. Přesto se u nás zatím nejčastěji setkáváme s jednoduchou tabulkou potišťnou písmeny, číslicemi a základními slovy či symboly. Na ně dotyčný ukazuje prstem nebo nějakým předmětem v ruce případně v ústech. Je dobré nahlas opakovat, co čteme, aby měl dotyčný zpětnou vazbu, že mu rozumíme. V případě nejasností se můžeme zeptat, zda jsme sdělení pochopili správně. Špatně mluvící lidé o svém handicapu vědí a jsou zvyklí opakovat svá sdělení. Je to

určitě příjemnější, než když se od nich okolí odvrátí, protože si nechce zatěžující konverzaci komplikovat život. Vyvarujeme se tendence hovořit pouze s případným běžně komunikujícím doprovodem.

Bohužel funguje psychologický faktor, že osoby s narušenou možností mluvit mají ostatní tendenci vnímat jako méně inteligentní. Komunikaci s nimi se vyhýbají nebo se omezují na nezbytně nutná sdělení. I lidé s omezenými komunikačními schopnostmi touží po informacích a sdělování svých zážitků. Často dokonce mnohem víc než ostatní, protože v tomto ohledu zažívají frustraci. Obvykle i proto, že tělesná postižení, která ovlivní schopnost mluvit, se běžně pojí s křečovitými pohyby obličeje i celého těla. Nestandardní vzezření a projevy včetně slinění leckoho bohužel od navázání kontaktu odradí.

Opačným extrémem je přílišná úslužnost a až neodbytně vnučovaná nevyžádaná pomoc. Nabídka pomocné ruky jistě potěší, ale musíme bez uraženosti chápat, že ji někdo odmítne. Lidé s postižením rádi dělají sami to, co zvládnou. Přehnané pozornosti se špatně čelí a nemusí být vůbec vítaná. Jednak si chce třeba návštěvník všechno v klidu prohlédnout bez doprovodu, zároveň mu může nadměrná péče připomínat, že je jiný, protože ostatním se takový zájem nevěnuje. Je to velmi individuální. Těžko dát univerzální radu, kde je zlatá střední cesta mezi nezájmem a přehnanou péčí. Každý to může vnímat jinak. Jsou lidé s postižením, kteří se dožadují nadstandardního přístupu, jiní ho striktně odmítají. Nejčastěji asi potěší decentně nabídnutá pomoc, která se nevnučuje. Ostatně pokud někdo něco potřebuje, umí si o to říct (nebo napsat).

Komunikační desatero pro muzejní pracovníky v přímém kontaktu s návštěvníky

Komunikujeme rovnocenně s návštěvníkem s postižením a nikoliv pouze nebo převážně s jeho případným průvodcem. Vyvarujeme se komunikaci ve stylu mluvy jako k malým dětem.

Jsme ochotní. Lidé s postižením jsou obvykle závislí na pomoci druhých lidí. Daleko citlivěji proto vnímají, jestli svou prosbou a požadavkem obtěžují, nebo ne. Viditelná neochota personálu může odradit od prosby o banální úsluhu, která by pobyt výrazně zpříjemnila.

Nedáváme najevo údiv nebo překvapení. S některými druhy postižení se poji např. anatomické zvláštnosti, které neznalého člověka překvapí a přirozeně poutají pozornost. Buďme profesionály a nedejme to na sobě znát.

Případnou pomoc ochotně nabízíme, ale nevnučujeme. Někteří lidé mohou mít specifické pohyby např. při svlékání a vnučování standardního postupu jim může vše spíše komplikovat. Někteří vozíčkáři jsou citliví na to, aby s nimi někdo manipuloval bez jejich souhlasu, byť s dobrým úmyslem.

Při obtížné domluvě se snažíme využít všech dostupných prostředků. Někteří lidé s těžkým postižením špatně mluví. Ke komunikaci používají abecední tabulku. Pokud není k dispozici, pokládáme otázky tak, aby se dalo odpovědět kývnutím či zakroucením hlavy.

Zdržíme se vtipkování na téma vozík, berle atd. I velmi decentní, nevinný a dobře míněný žert se může někoho dotknout. Samotní lidé s postižením však mezi sebou používají velmi černý humor.

Komunikace s člověkem, který nad vámi delší dobu stojí, není moc příjemná. Pokud nastane situace, při které se sedícím člověkem hovoříme delší dobu, je velmi vstřícné, když se posadíme nebo podřepneme na jeho úroveň. To se pochopitelně netýká obvyklé krátké komunikace mezi návštěvníkem muzea a například kontrolou u vstupu.

Asistenční pes může i do muzea. Někteří lidé s postižením využívají pomoc asistenčních psů. Jedná se o skvěle vyvíčená a poslušná zvířata, která nezpůsobí žádné problémy. Jejich majitelé mají právo, aby je pes doprovázel všude. Tato otázka bývá častým zdrojem konfliktů s personálem.

Nebojme se upozornit hosta na nevhodné chování. Je pochopitelné, že některé projevy člověka mohou vyplývat z jeho postižení. V takovém případě buďme tolerantní. Nemusíme si však nechat líbit všechno. Člověk s postižením není nedotknutelný. Nikdy nezapomínejme, že ať je člověk před námi jakýkoliv, je to návštěvník jako každý jiný!

Závěr

Zpřístupňování muzeí a galerií návštěvníkům se speciálními potřebami je jednou z aktuálních otázek českého muzejnictví. Dosažení ideálního stavu je závislé na finančních prostředcích, ale také na ochotě a nadšení pracovníků v muzeích. Některé bariéry, které komplikují osobám s tělesným postižením návštěvu muzea, je možné eliminovat vhodnými stavebními úpravami či technickým řešením. V některých případech, zejména v památkově chráněných budovách však mohou být jakékoli stavební úpravy obtížné. A v napjatých rozpočtech muzeí a galerií jde jistě o nemalé částky.

Některé bariéry však mohou být eliminovány s vynaložením minimálních nákladů – např. za cenu zajištění školení zaměstnanců či zakoupením mobilních kompenzačních pomůcek. A vůbec nejlevnější je bariérám předcházet.

Audit bezbariérovosti nám pomůže odhalit slabé stránky nejen v našem objektu, ale také v bezprostředním okolí. Při jakémkoli plánování dalšího rozvoje muzea bychom měli mít speciální potřeby návštěvníků vždy na paměti, a to ať jde o úpravu bezprostředního okolí muzea, úpravu parkoviště, příjezdových cest, ale také např. o veškeré úpravy v interiéru. Architekti a designéři jsou se stavebně-technickými normami obeznámeni, neškodí však jim náš požadavek bezbariérovosti připomenout a upozornit na některá specifika muzejní prezentace. Tím, kdo významně formuje muzejní prožitek návštěvníka, jsou však zaměstnanci. Zaměstnanci v první linii by měli být proškoleni v zásadách komunikace s návštěvníky se speciálními potřebami i o bezbariérovém vybavení v objektu. Při zpřístupňování muzea se vyplatí spolupracovat s institucemi, které s postiženými lidmi pracují. Jejich zkušenosti jsou obrovské, stejně tak jejich potenciál, pokud jde o informování cílové skupiny.

Pokud se z nejrůznějších důvodů nepodaří bariéry eliminovat natolik, aby byla umožněna návštěva i osobám s postižením, další možnosti nabízejí moderní informační a komunikační technologie. Virtuální prohlídky, virtuální výstavy a další možnosti digitálních prezentací jsou jiným způsobem, jak prezentovat muzejní sbírky i skupinám návštěvníků, kteří z důvodu nejrůznějších bariér naše muzeum nenavštíví.

Dodatek: Názvoslovní

Otázka korektní terminologie je někdy citlivá, nicméně často jde spíše o akademické polemiky. Samotní lidé s postižením tuto otázku obvykle nijak zásadně neprožívají. Pochopitelně jim vadí slova všeobecně považovaná za hanlivá (mrzák, krippl atd.). Někdy je sice v legraci používají, ale výhradně mezi sebou, coby šibeniční humor uvnitř skupiny.

Význam termínů se často mění v čase. Zatímco mrzák je dnes velmi pejorativní slovo, ještě v roce 1913 bylo v názvu spolku zakládajícího Jedličkův ústav (Spolek pro léčbu a výchovu rachitiků a mrzáků v Praze). Obdobná situace je u slova cripple, a to jak v češtině, tak v angličtině.

Postižený, nebo člověk s postižením? Tento článek dodržuje vazbu „člověk s postižením“. Jazykově jde o složitější útvar než „postižený člověk“, ovšem současná terminologie si to žádá, neboť se klade větší důraz na slovo „člověk“ než na slovo „postižený“. Přesto drtivá většina lidí i médií stále používá jednodušší obrat „postižený“. Samotní lidé, kterých se to týká, to moc neřeší.

Handicapovaný – v českém prostředí je tento termín považován za moderní a začal vytlačovat slovo invalidní. Ovšem v anglicky mluvících zemích už se od něj upouští.

Invalidní – dodnes často používané mezi laickou veřejností, především jako „invalidní důchod, vozík nebo parkování pro invalidy“ atd. Lidem s postižením označení invalida obvykle nevadí. Oficiálně je ale tento termín považován za zastaralý a nekorektní, protože v překladu znamená neplatný, což odporuje rovnocennému vnímání lidí s postižením.

Disabled People nebo People with disabilities – v anglicky mluvících zemích pravděpodobně nejčastěji používané sousloví vyjadřující souvislost s lidmi s postižením.

People with special needs – lidé se speciálními potřebami – pravděpodobně nejkorektnější a nejmodernější označení lidí s nějakým druhem postižení. V muzejnictví je tento termín používán, ovšem v běžné praxi mimo odborné kruhy se označení zatím moc nevžilo.

Literatura:

ADAMS, Roxana. Museum Visitor Services Manual. Washington: American Association of Museums, 2001.

BERNARD, Patrick – FABRE, Pierre. Muzea pro všechny. Příručka k fyzické a smyslové dostupnosti muzeí, Praha: Asociace muzeí a galerií ČR a ČV ICOM, 1992.

CAVE, Adrian. Museums and art galleries. Making existing Buildings Accessible. London: RIBA Publishing, 2007.

FILIPIOVÁ, Daniela. Projektujeme bez bariér. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2002.

JANČO, Milan. Jak dobýt hrad. Památky takřka bez bariér. Praha: Národní památkový ústav, 2007.

JANČO, Milan. Památky takřka bez bariér. Zpřístupňování hradů zámků a dalších památkových objektů ve správě NPÚ návštěvníkům s omezenou schopností pohybu a orientace (vozičkářům). Zprávy památkové péče, roč. 69, 2009, č. 1, s. 55–60.

SALMEN, John P. S. Everyone's Welcome: The Americans with Disabilities Act and Museums. Washington: American Association of Museums, 1998.

Smithsonian Guidelines for Accessible Exhibition Design [online]. Dostupný z http://www.ofeo.si.edu/ae_center/accessibility.asp.

ŠNAJDROVÁ, Helena. Bezbariérové stavby. Brno: ERA – vydavatelství, 2007.

Kritické teorie muzea – podnět k reflexi¹

Petra Šobáňová

eseje

The paper outlines a brief overview of critical views on museum, its activities and the role it represents in a society as they have developed towards the end of the 19th century up to now. The critique is partly dealing with the role of the museum in art market especially with the rules that dictate what art works will be entered into a canon and what pieces of art will be selected for museum collections to represent the art of the world. This paper presents the findings of P. Bourdieu and A. Darbel who are accused of sanctifying cultural and social differences among people. Most of contemporary critical museum theories which are significantly influenced by the French philosopher M. Foucault, move away from Enlightenment progressive ideas and naive celebration of rationality and science which are well represented by the museum. An Eurocentric view on "primitive" non-western cultures is also subjected to criticism in this work as well as the fact that many collections were acquired by pillaging colonized and conquered territories. A museum together with other institutes has made political practices of imperialism and colonialism visible. It has been an active part of political and ideological apparatus that helps spread certain convenient findings and information and it was also widely misused for propaganda.

Keywords: *Museum, Critical Museum Theory, Museum and Art, Non-western Cultures, Eurocentrism, Misuse of Museum*

¹ Studie vychází z kapitoly připravované knihy *Edukační potenciál muzea a vznikla v rámci řešení projektu GAČR Česká muzejní edukace v kontextu současných evropských trendů*, reg. číslo P407/12IP057.

Mgr. Petra Šobáňová, Ph.D.
Univerzita Palackého
v Olomouci
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy
petra.sobanova@post.cz

Přestože muzea patří mezi tradiční společenská zařízení a jsou velmi významným institucionalizovaným činitelem mezigeneračního předávání kultury, existuje také řada pochybností o muzeu jako instituci a o způsobech jejího fungování. Předložená studie přináší přehled nejčastějších kritických výtek vůči muzeu, jak se objevovaly od sklonku 19. století až po současnost, a třídí je přitom do několika tematických okruhů. Prvním z nich je problém umění a role muzeí při stanovování toho, co lze za umění považovat. Dalším je problém elitářství, ze kterého muzeum usvědčují někteří sociologové, poukazující na to, že posiluje, resp. stvrzuje vliv elitních společenských vrstev. Dalšími problémovými okruhy jsou prezentace

nezápadních kultur v muzeích nebo problematický původ některých sbírek. A konečně posledním je problém reprezentace reality v muzejních expozicích: muzea říkají návštěvníkům, jak číst svět, aniž by dostatečně refletovala změny v paradigmatu vědeckého poznání, k nimž došlo vlivem pluralistického postmoderního diskurzu; a co více, ani muzeum se v minulosti nevyhýbalo úmyslné manipulaci. Tyto kritické názory článek nabízí jako podnět pro hlubší zamýšlení nad zaběhnutým a často nereflexovaným fungováním této instituce.

Dekonstrukce muzea

Od konce 70. let, tedy v době rozmachu muzeí a jejich definitivního etablování

jako významného a populárního činitele masového turismu a ekonomické prosperity (hovoří se o rozkvětu „muzejního byznysu“), byly ve Velké Británii a USA publikovány četné studie, které narušují dosavadní muzeologická a uměleckohistorická paradigmatu. S nimi vzniká proud muzeologického myšlení, nazývaný někdy kritická teorie muzea či nová muzeologie.

Změnu muzeologického paradigmatu u nás okrajově reflektuje Z. Z. Stránský ve své monografii *Archeologie a muzeologie*² nebo někteří autoři sborníku *Muzealizace v soudobé společnosti a poslání muzeologie*.³ Užitečnou antologii textů, které nejvíce poznamenaly kritické teorie muzea a dějepis umění, přináší pod názvem *Efekt múzea: predmety, praktiky, publikum* slovenská autorka M. Orišková.⁴ Ve studiích, které do antologie zařadila, jsou předkládány odpovědi na otázky, zkoumající roli muzea a jeho aktivit při utváření kánonu umění a vývoji dějpisu umění, najdeme zde však i zamyšlení nad „rituály“ provozovanými v muzeích nebo nad reprezentací odlišných kultur v muzejních expozicích koloniální éry. Muzeum je nazíráno kriticky, a to v nejrůznějších historických, společenských, ideologických, ale i ekonomických vztazích. Autoři studií odhalují, že muzeum není nestrannou, objektivní institucí, která prezentuje neměnnou Pravdu, nýbrž že je produktem své vlastní doby a v mnoha svých rysech se projevuje jako mocenská, totalitní instituce, která konstruuje své teze v závislosti na společenských požadavcích či vládnoucí ideologii.

Muzea jsou totiž vlivným a mocným médiem, které má schopnost konstruovat společenskou a kulturní realitu, utvářet identitu určitých sociálních sku-

pin a legitimizovat všeobecně uznané „pravdy“.⁵ Muzejní expozice je často demonstrací nějaké teorie či světového názoru a k divákovi nehovoří neutrálním jazykem, protože již samotné vystavení nějakého předmětu je interpretací určitého jevu. Muzea jsou výkonnými producenty či šířiteli různých ideologií, a to včetně různých verzí historie (dějin státu a národa) nebo dějin umění.

Ve většině takto zaměřených úvah o muzeu se projevuje vliv francouzského filosofa, psychologa a historika Michela Foucaulta a jeho způsobu zkoumání procesu konstituování dnešního vědomí či pole vědění, diskurzu. Foucault⁶ se pokouší definovat diskursy v jejich specifičnosti, „ukázat, v jakém smyslu je soubor pravidel, která uvádějí v činnost, nepřevoditelný na jakýkoli jiný,“ definuje typy a pravidla diskursivních praktik. Diskurz, rámec či kontext, mimo který lidská společnost nemůže vystoupit, je spojen také s mocí, protože utváří nejen jazyk, ale i pojmy a jejich obsah a je všeobecně sdílený lidmi i institucemi.⁷ Dále Foucault definuje pojem *epistémé*, tedy „systém či řád, který předem reguluje to, čím a jak se naše vědění zabývá.“⁸ Následně ukazuje, že náš výklad světa je závislý na této *epistémé*, protože ona nejenže určuje prostor naší kultury, ale dokonce nás „nutí myslet tím a ne jiným způsobem.“⁹

Foucault se zaměřil mj. na zkoumání mocenských struktur a institucí a měl vliv na vznik poststrukturalismu a podobných proudů kritické dekonstrukce významu, která představuje objevnou metodu přístupu nejen k literárním či vizuálním textům, ale právě i k různým společenským jevům či institucím. Pomocí této metody je možné „rozložit“ také muzeum a zkoumat způsob, jakým je

2 STRÁNSKÝ, Z. Z. *Archeologie a muzeologie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. s. 168.

3 *Muzealizace v soudobé společnosti a poslání muzeologie: Sborník ze symposia s mezinárodní účastí pořádaného při příležitosti životního jubilea tvůrce brněnské muzeologické školy Zbyňka Z. Stránského*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2008.

4 ORIŠKOVÁ, M. (ed.). *Efekt múzea: predmety, praktiky, publikum : Antológia textov anglo-americkéj kritickéj teórie múzea*. Bratislava: Vysoká škola výtvarných umení, 2006.

5 *Ibidem*, s. 12.

6 FOUCAULT, M. *Archeologie vědění*. Praha: Herrmann a synové, 2002. s. 211.

7 *Ibidem*, s. 211.

8 PETŘÍČEK, M. *Úvod do (soudobé) filosofie: 11 improvizovaných přednášek*. Praha: Herrmann, 1997. s. 168.

9 *Ibidem*, s. 169.

10 FOUCAULT, M. *Archeologie vědění*. Praha: Herrmann a synové, 2002. s. 211.

11 CRIMP, D. *On the Museum's Ruins*. Cambridge: The MIT Press, 2000. s. 48.

12 *Ibidem*, s. 54.

13 BURKE, P. *Společnost a vědění: Od Gutenberga k Diderotovi*. Praha: Karolinum, 2009.

14 *To beze zbytku platí také o vědeckém poznání, jak výstižně popisuje T. S. Kuhn: Vědec se musí „snažit porozumět světu a zvyšovat přesnost a rozšiřovat oblast, v níž se svět ukazuje jako uspořádaný. Tento závazek jej naopak musí vést k tomu, že - ať už sám nebo za pomoci svých kolegů některé stránky přírody prozkoumává až do empirických podrobností. A pokud se při tomto zkoumání ukáže nějaký prostor bez zjevného uspořádání, pak pro vědce musí být výzvou ke zjemňování pozorovací techniky a k další artikulaci teorie. Nepochybně existují i další podobná pravidla, která vědci v minulosti vždy dodržovali.“ (KUHN, T. S. *Struktura vědeckých revolucí*. Praha: Oikoy-men, 1997. s. 52.)*

15 KESNER, L. *Muzeum umění v digitální době: Vnímání obrazů a prožitek umění v soudobé společnosti*. Praha: Argo a Národní galerie v Praze, 2000.

16 *Ibidem*, s. 136.

17 BOURDIEU, P. *Pravidla umění: Vznik a struktura literárního pole*. Brno: Host, 2010. s. 378.

18 *Ibidem*, s. 384.

konstruováno a jakým funguje. Muzeum, čelný reprezentant dosaženého společenského vědění a jeho činný aktér, je tak možné vnímat i jako mocenskou instituci, protože poznání je s mocí reálně spjato, resp. moc svým nositelům přináší.¹⁰

Tak Douglas Crimp¹¹ ve svém eseji nazvaném *Na ruinách muzea* z roku 1980 muzeum označuje za vězeňskou instituci, a to právě v návaznosti na Foucaultovu analýzu moderních institucí vězněni, k nimž slavný francouzský filosof řadil psychiatrické ústavy, kliniky a věznice. Ironizuje snahu muzeí podat souvislý a komplexní obraz o minulosti, z níž se často zachovalo pouze několik reliktnů, o jejichž funkci a významu nám není nic známo, kritizuje „víru“ muzejníků v možnost uspořádat muzejní artefakty do homogenního systému a muzeum označuje za zdiskreditovanou instituci. Dějiny muzeologie vnímá jako dějiny různých pokusů o popírání různorodosti a její redukování na homogenní soustavy či série.¹²

Lidskou „touhu po klasifikaci“, po uspořádání jevů a předmětů do smysluplného celku, můžeme v Evropě sledovat přinejmenším od 16. století, kdy dochovaná vyobrazení či protomuzeologické spisy sbírky představují jako mikrokosmos, miniaturní vesmír.¹³ Ať již opodstatněné, či nikoliv, je pojmání či budování světa jako smysluplného systému (reprezentovaného ve sbírce či v muzejní expozici) metodou, pomocí níž člověk bojuje proti hrozbě chaosu.¹⁴

Muzeum stanovuje, co je umění

Značná část kritických výtek vůči muzeu se tradičně týká role muzea v uměleckém provozu, zejména pravidel, podle kterých je tvořen kánon uměleckých

děl a podle kterých jsou konkrétní umělecká díla vybírána do muzejních sbírek jako reprezentanti světa umění. L. Kesner¹⁵ hovoří příznačně o „symbióze“ muzea a umění a připomíná, že muzeum od svého vzniku aktivně spoluutvářelo obsah kategorie „umění“ a rovněž způsoby, jak veřejnost umění vnímala. Muzeum umění se stalo učebnicí dějin umění a nabízí divákům „imaginární cestu“ těmito dějinami.¹⁶ Stranou kritiky nezůstávají ani způsoby prezentace vybraných uměleckých děl v expozicích, často postrádající jakékoliv prostředky podporující sdělnost výstavy a její účinek na diváka.

Je nepochybné, že muzea formují dění v uměleckém světě a definují status uměleckého díla, „neboť vystavení na posvěceném místě má zároveň schopnost posvěcovat“¹⁷, jak názorně demonstruje také známé Duchampovo gesto vystavení pisoáru či stojanu na láhve. Ve vztahu k umění je však často kritizován také fakt, že vystavená díla jsou v muzeu vytržena ze svého původního kontextu a že jsou zbavena svých dalších funkcí (např. liturgické či rituální), respektive že jejich funkce je redukována pouze na funkci uměleckou. Muzeum je tak nahlíženo jako místo permanentního aktu, „kdy je s neúnavnou vytrvalostí potvzován a neustále reprodukován jak posvátný status udělovaný uměleckým dílům, tak dispozice, která je činí posvátnými a po níž tato díla volají.“ Díla sem patří proto, že jsou zde vystavena.¹⁸

Fakt, že muzea koncipují a ovlivňují diskurzy „dominantního“ umění, vyvolává v opakovaných vlnách kritiku ze strany umělců a odmítnutí muzejních praktik. Praxi výstavních institucí, jejich nedemokratičnost a akademismus kritizovali v 70. a 80. letech 19. století například

impresionisté, když se rozhodli bojkotovat pařížský Salon Akademie. Také avantgardní hnutí začátku 20. století sarkasticky zpochybňovala instituci muzea; nejhlasitěji futuristé, kteří ostatně považovali celé dějiny a starou kulturu za odsouzeníhodné a špatné. Oslavovali naopak pokrok a nové věci či radikální jevy, jako automobily, elektřinu, zbraně, válku. F. T. Marinetti, mluvčí futuristů, vyslovil v r. 1909 toto často citované nekompromisní hodnocení muzea: „*Muzea: hřbitovy! Skutečně stejné v beznadějném změtení mrtvol, které se navzájem neznají. Muzea: veřejné ložnice, ve kterých se navždy spí vedle nenáviděných a neznámých bytostí! Muzea: absurdní jatka malířů a sochařů, kteří se poděl výstavních stěn, o něž se vede boj, svými liniemi a barvami navzájem divoce vraždí!*“¹⁹

Německý filosof, teoretik hudební vědy a estetik Theodor W. Adorno (1903–1969), představitel tzv. Frankfurtské školy, skupiny filosofů zkoumajících modernitu, masovou spotřební kulturu či možnosti modernizace marxismu, považoval muzea přímo za hrobky uměleckých děl a byl přesvědčen, že muzeum a mauzoleum jsou spojené více než jen fonetickou podobností.²⁰ Ať tak či onak, „*žádné umělecké dílo ve společenské organizaci nemůže uniknout své příslušnosti ke kultuře*“²¹ – a uniknout nemůže ani své závislosti na zaběhnutých způsobech jejího fungování.

Výrazná vlna kritiky muzea proběhla také v 60. letech 20. století, kdy se mnozí umělci rozhodli rezignovat na klasický způsob fungování uměleckých děl v galeriích a začali raději vytvářet díla určená pro veřejný prostor a náhodné pozorovatele či kolemjdoucí, tedy nikoliv pouze pro elitní muzejní publikum. Vnímání oddělenosti světa umění „uvěz-

něného“ v prázdných galeriích od reálného života bylo jedním z důvodů vzniku akčního umění, které se oprostilo nejen od uměleckých konvencí reprezentovaných muzeem umění, ale dokonce od vytváření hmotné podoby artefaktu, který je možné prezentovat na výstavě, uložit do sbírek či obchodovat. Někteří minimalismem ovlivnění sochaři přestávají tvořit umělecké objekty určené pro galerie a vytvářejí svá díla, zcela odlišná od tradičních soch, přímo ve volné krajině.²² Umělecké dílo získává jiné podoby, přestává být „*exponátem pro budoucí muzea*“²³ a vymaňuje se z dosavadního strnulého a netvůrčího způsobu recepce v muzeích.

Elitářské muzeum

Důležitým podnětem k analýze fungování muzea byl text Francouze André Malraux (1901–1976) *Muzeum bez stěn* (vydaný v roce 1947),²⁴ v němž autor představuje ideu demokratizace kultury skrze rozšíření fotografií a reprodukcí uměleckých děl mimo klasické, značně omezené formy prezentace umění v muzeu. Stávající, tradiční muzea totiž přespříliš ovlivňují způsob, jakým lidé vnímají umění a co za umění považují – díky reprodukovaným obrazům a jejich oběhu lze podle Malrauxovy utopické vize v budoucnu vytvořit muzeum nové, neelitářské, které zpřístupňuje kulturní dědictví všem lidem. V současné době, kdy muzea digitalizují své depozitáře a prezentují své sbírky na internetu, se zdá naplnění vize „muzea beze stěn“ na dosah.

Není-li A. Malraux k muzeu přímo kritický, jeho krajani Pierre Bourdieu a Alain Darbel ve svém slavném eseji z roku 1966 (resp. 1969, kdy vyšlo jeho druhé revidované a rozšířené vydání) *L'Amour*

19 MARINETTI, F. T. In LAMAČ, M. *Myšlenky moderních malířů: od Cézanna po Dalího*. Praha: Odeon, 1989. s. 143.

20 ADORNO, T. W. *Prisms*. Cambridge: The MIT Press, 1988. s. 175.

21 ADORNO, T. W. *Minima Moralia : Reflexe z porušeného života*. Praha: Academia, 2009. s. 211.

22 MORGANOVÁ, P. *Akční umění*. Olomouc: Nakladatelství J. Vacl, 2009.

23 GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Argo, 1997. s. 596.

24 Cit. např. in CRIMP, D. *On the Museum's Ruins*. Cambridge: The MIT Press, 2000. s. 55.

de l'Art: les musées de l'art européens et leur public (Láska k umění: Evropská muzea umění a jejich publikum) radikálně označují muzea za elitářské a ideologické instituce, které posvěcují existující kulturní a společenské rozdíly mezi lidmi.²⁵ Přestože je muzeum veřejné a otevřené všem, ve skutečnosti je elitní institucí, kterou navštěvují jen určité vrstvy společnosti. „Návštěva muzea není jen osobním výběrem občana z mnohostranné nabídky náplně volného času, jak se domnívají někteří rádoby liberální ekonomové a politici, ale volbou vyplývající z jisté společenské a kulturní kompetence.“²⁶ Zdánlivá demokratičnost muzea tak fakticky slouží spíše potvrzení společenských rozdílů; u části lidí (elity) zesiluje pocit sounáležitosti, u ostatních zase pocit nepatřičnosti.

Co se týká uměleckých předmětů, ty jsou obdařeny smyslem a hodnotou pouze pro ty, kteří získali dispozice uměleckými díly „objektivně vyžadované.“ Jak říká na jiném místě P. Bourdieu²⁷: „Muzea by si mohla na vývěsní štít vepsat – což ovšem není nutné, protože se to rozumí samo sebou –, aby sem nevstupoval nikdo, kdo není milovníkem umění.“ A kdo je milovník umění? Člověk, který je k vnímání umění disponován dlouhodobým stykem s uměleckými díly. Tak jsou podle Bourdieua určité elitní společenské vrstvy posilovány, tedy hrají hru, jejímž jsou produktem, a zároveň ji tak udržují v chodu – a jiné vrstvy jsou z této hry naopak zcela vyloučeny.²⁸

Vyloučení jsou návštěvníci bez „kulturního kapitálu“ (tedy bez dostatečného vzdělání a potřebných poznatků, bez vhodného rodinného původu, kulturní výchovy, zvyků a vkusu), kteří nejenže nepatří do privilegované vrstvy společnosti, ale navíc nevlastní kódy potřebné

ke „čtení“ obsahu a poselství vystavených artefaktů. Zdá se však, že kritika uvedených autorů nemíří primárně na instituci muzea, nýbrž na samotnou podstatu západní společnosti a její stratifikace. Situace však není beznadějná, pozitivním je fakt, že jsou současné kulturní instituce veřejnými – to napomáhá nárůstu návštěvníků zajímavých se o kulturní produkty, kteří jsou pak schopni žádat o kulturní dispozice dosáhnout.²⁹

Problém „primitivního“

Výše zmíněné kritické názory souvisejí především s fungováním muzeí umění a uměleckým provozem, koncem 19. století však přicházejí na scénu také reakce na osvícenskou ideu pokroku a oslavu racionality a vědy, které muzeum dokonale reprezentuje. V této době vrcholí okouzlení nezápadními kulturami, jejichž umění mělo v Evropě značný vliv na konci 19. a počátkem 20. století. Též vlivem nezápadního umění, nezávaného křesťanskými dogmaty či akademickými pravidly umělecké tvorby, dochází pozvolna k přehodnocování eurocentrického pohledu na „primitivní“ kultury, které byly považovány za méně civilizované a hodnotné než tehdejší moderní, urbanizovaná a průmyslová západní společnost.³⁰

V souvislosti s tímto problematickým hodnocením „primitivního“ umění hovoří Donald Preziosi výstižně o konstrukci „evolučního žebříku“, na jehož vrcholu se podle mínění Evropanů nacházelo umění Evropy a na nejnižší příčce umění primitivních národů.³¹ Kromě muzeí umění byla v této souvislosti podrobena ostré kritice zvláště muzea etnologická, prezentující artefakty nezápadních kultur – ovšem jako primitivní,

25 BOURDIEU, P., DARBEL, A. *L'Amour de l'Art: les musées de l'art européens et leur public*. Paris: Minuit, 1969.

26 KESNER, L. *Muzeum umění v digitální době : Vnímání obrazů a prožitek umění v soudobé společnosti*. Praha: Argo a Národní galerie v Praze, 2000. s. 16.

27 BOURDIEU, P. *Pravidla umění: Vznik a struktura literárního pole*. Brno: Host, 2010. s. 378.

28 *Ibidem*, s. 378.

29 *Ibidem*, s. 378.

30 Zajímavé je, že kromě umění Afriky či Indie byly za primitivní označovány také artefakty evropské lidové kultury – nepochybně proto, že nezapadaly do ustáleného západního kánonu umění prezentovaného v muzeích umění.

31 PREZIOSI, D. *The Art of Art History*. Oxford: Oxford University Press, 2009. s. 494.

podřadné, iracionální, technologicky nevyspělé a nevzdělané.³² Při kritickém hodnocení role muzeí je však třeba uvědomit si dobový kontext, totiž že informace o jiných kulturách přicházely do Evropy jen pozvolna a dlouho byly velmi sporé a pokřivené. Vědomosti o vzdálených národech získávali vzdělaní Evropané v 17. a 18. století z nemnoha knih, popisujících fungování daných kultur a jejich typické znaky s malou spolehlivostí a pomocí hrubě zjednodušujících stereotypů. P. Burke, autor knihy *Společnost a vědění*³³, uvádí řadu těchto dobových klíšé o otrocích, despotech, barbarech a kanibalech, tradovaných o obyvatelích Osmanské říše, Indie, Číny či Japonska.

Proud nových informací o nezápadních kulturách a zvyšující se množství předmětů, přivážených z cest do Asie či Nového světa, dává Burke do přímé souvislosti s rozmachem muzeí. Jejich rozvoj v 18. a 19. století vnímá nejen jako ukazatel „sílicí zvidavosti“ Evropanů, ale také jako „pokus zvládnout krizi vědění“, vyvolanou proudem nových, tehdy kuriózních objektů, jako byly egyptské mumie, aligátoři, pásovci, členky, čínský porcelán a další, vzpírající se zařazení do tradičních kategorií uplatňovaných v tehdejších evropských sbírkách.³⁴

Muzea, v souladu s dobovými poznatky a teoriemi vědních oborů, zde etnologie, resp. antropologie, prezentovala lidské rasy či národy v hierarchickém systému, na jehož vrcholu, jako výsledek vývoje, stojí bílý muž. Ilustrovat tento přístup lze pomocí dobových etnologických děl, která ještě v 19. století obhajovala tezi, že Noemovi potomci rozptýlení po potopě světa se vlivem přírodních podmínek vyvinuli do podoby různých ras, z nichž jedna (ovšemže

evropská) se progresivně vyvíjela, jiná degenerovala.³⁵ Prakticky po celé 19. století byli antropologové přesvědčeni, že právě evropská civilizace stojí na vrcholu vývoje celého lidstva, „a proto má také právo prakticky ovlivňovat osudy „divošských“ a „barbarských“ kultur“.³⁶

V této souvislosti nelze nezmínit hojně citovaný příklad dobového pohledu na „divochy“, v současnosti připomenutý také široké veřejnosti syrovým filmovým zpracováním.³⁷ Hovoříme o případu černošské ženy Sarah (Saartjie) Baartmanové, které evropské publikum přezdívalo Hotentotská Venuše. Její pro Evropany neobvyklá fyziognomie nejenže vedla k jejímu vystavování, veřejným produkcím, nucené prostituci a nakonec předčasně smrti ve zvířecí kleci, ale stala se také předmětem „seriózních“ vědeckých spekulací o tom, že černošské oby-

Saartjie Baartmanová na dobové karikatuře zobrazující „Angličana a Hotentotskou Venuši, jak si poměřují své pozadí“, © Historical Picture Archive / Corbis / Profimedia.cz.

32 *Ibidem*, s. 494.

33 BURKE, P. *Společnost a vědění : Od Gutenberga k Diderotovi*. Praha: Karolinum, 2009.

34 BURKE, P. *Společnost a vědění : Od Gutenberga k Diderotovi*. Praha: Karolinum, 2009. s. 126.

35 SOUKUP, V. *Antropologie : Teorie člověka a kultury*. Praha: Portál, 2011. s. 209.

36 *Ibidem*, s. 209.

37 Viz film *Černá Venuše*, natočený režisérem Abdellatifem Kechichem v r. 2011.

vatelstvo je výsledkem samostatné, polo-
zvířecí rodové linie.

Tehdejší význačný francouzský zeměpi-
sec Conrad Malte-Brun jihoafrické oby-
vatelstvo označil za „poslední příčku de-
gradace, kam až může lidská rasa sestoupit.
Všestranný úpadek je na nich viditelný neje-
nom ve formě fyzického znetvoření, ale do-
slova v každém okamžiku jejich životů.“³⁸
Genitálie Saartjie Baartmanové byly po
její smrti v roce 1815 přirovnávány ke
genitáliím orangutanů a z popudu Fran-
couzské akademie byly spolu s jejím vy-
cpaným tělem vystaveny ve vitríně
Etnografického muzea v Paříži. V tom-
to muzeu (dnešním Muzeu člověka) by-
ly vystaveny až do roku 2002, kdy Fran-
couzi vyhověli požadavku Jihoafričanů,
kteří o návrat ostatků požádali na ofici-
ální úrovni.

Primitivní národy byly v muzejních
expozičních prezentovány jako příklady
zastaveného vývoje, jako přechod mezi
opící a člověkem, jako živoucí příklady
dřívějšího stádia, které západní popula-
ce dávno překonala.³⁹ V optimistické ví-
ře v kontinuální pokrok lidské společ-
nosti se tak i muzea svým dílem podíle-
la na ospravedlnění koloniální politiky
a ponižování domorodého obyvatelstva
podrobených oblastí. Vznik a další roz-
voj etnologie sice přispěl k hlubšímu
poznání odlišných kultur, avšak logic-
kým produktem takto rozvrženého
a muzei stvrzovaného systému byla
rasová nadřazenost Evropanů se všemi
známými důsledky.

Muzea (ovšemže vedle řady dalších
institucí) pak zviditelňují politickou
praxi imperialismu a kolonialismu,
a nejenže v tomto případě nehovoří
neutrálním jazykem, dokonce jsou aktiv-
ní součástí politického či ideologického
aparátu používaného k šíření určitých

vhodných poznatků a informací či obec-
ných názorů na svět, společnost či její
historii.⁴⁰

Dosavadní evropocentrismus je dnes
postupně nahrazen kulturním relativis-
mem, který se zakládá na toleranci ke
kulturní rozmanitosti a obhajuje rovnost
a pluralitu kultur.⁴¹ Tu svými myšlenka-
mi sice anticipovali již Montesquieu
(1689–1755) ve svých Perských listech,
Rousseau (1712–1778) svou vizí „ušlech-
tilého divocha“, tedy civilizací nezotro-
čeného, svobodného a šťastného člove-
ka, nebo J. G. Herder (1744–1803), který
tvrdil, že každá kultura má své vlastní
„těžiště“, odmítal boj mezi odlišnými
kulturami a věřil v jejich tolerantní sou-
žití, ale ještě současní muzejníci těžko
hledají způsoby, jak poznání, že odliš-
nost nerovná se podřadnost či nedoko-
nalost, ztvárnit muzejní prezentací.

Problematický původ sbírek

Kromě faktu, že muzea aktivně spoluvy-
tvářela „pravdu“ o tom, co je primitivní,
podřadné, a co naopak civilizované
a hodnotné, sklízí dnes kritiku také to,
že mnohé z artefaktů byly do sbírek zís-
kány problematickým pleněním koloni-
zovaných či válkou dobytých území.

Připomeňme, že nejpilnějším kolonisty
byli Španělé a Portugalci (zejména
v 16. a 17. století), Nizozemci (od 40. let
17. století), Angličané a Francouzi (od
druhé poloviny 17. století). Pozice kolo-
nistů jim přinášela obohacení jednak
z obchodu s kolonizovanými územími
a ovšem také ze zjevných loupeží a bez-
ohledného drancování. Do Evropy tak
z kolonií proudily drahé kovy, suroviny,
zemědělské produkty a rovněž předmě-
ty s uměleckou, historickou či vědeckou
hodnotou, které dnes tvoří základ mno-
ha známých sbírek. V některých mimo-

38 Cit. in FORMÁNEK, J. *Venuše chce domů : Smutný příběh z džungle jménem Evropa* [online]. Respekt. 8. 3. 2008 [cit. 2009-10-19]. Dostupný z WWW: <<http://respekt.ihned.cz/C1-36326500-venuse-chce-domu>>.

39 BENNETT, T. *Súbor výstavných praktík*. In ORIŠKOVÁ, M. (ed.). *Efekt múzea: predmety, praktiky, publikum : Antológia textov anglo-americkéj kritickéj teórie múzea*. Bratislava: Vysoká škola výtvarných umení, 2006. s. 127-151.

40 ORIŠKOVÁ, M. (ed.). *Efekt múzea: predmety, praktiky, publikum: Antológia textov anglo-americkéj kritickéj teórie múzea*. Bratislava: Vysoká škola výtvarných umení, 2006. s. 11.

41 SOUKUP, V. *Antropologie : Teorie člověka a kultury*. Praha: Portál, 2011.

řádných případech obdařených silnou symbolickou hodnotou dochází dnes k navrácení těchto předmětů zpět do země jejich původu. Kromě již výše uvedeného případu navrácení ostatků Saartjie Baartmanové můžeme zmínit i další.

V době psaní tohoto textu proběhla médiu aktuální zpráva, že Francie slavnostně vrátila Novému Zélandu tetované mumifikované hlavy maorských bojovníků z Nového Zélandu, které byly dosud vystavovány jako kuriozity ve francouzských muzeích. Podobné předměty byly v 18. a 19. století velmi žádaným artiklem a byly čile obchodovány. Aby byla poptávka v tomto konkrétním případě uspokojena, byli kvůli nedostatku těchto artefaktů nakonec tetováni a poté stínáni maorští otroci. I přes zákaz britských úřadů z roku 1831 toto obchodování s původními trofejemi bojovníků, přesvědčených, že v hlavách protivníků přebývá bojovný duch, ilegálně pokračovalo mnoho dalších let.⁴²

Jiným příkladem může být nedávné navrácení totemu indiánského kmene žijícího na dnešním území Kanady. K vydání symbolického objektu, upomínajícího na epidemii neštovic a zázračné obživnutí zemřelých dětí, přistoupilo Švédské Státní etnografické muzeum ve Stockholmu v roce 2006.⁴³

Některé z příběhů, stojících v pozadí evropských muzejních sbírek, jsou možná křiklavé, avšak ne výjimečné – ve skutečnosti jde pouze o špičku ledovce, vždyť destruktivní následky evropského drancování přírody, např. kvůli žádané slonovíně, želvovíně a jinému „artiklu“, který po zpracování končil v soukromých i veřejných sbírkách, jsou všeobecně známé. Často se připomíná také osud exemplářů, jež do Louvru

dodával Napoleon,⁴⁴ Češi litují ztracených uměleckých sbírek císaře Rudolfa II. a dalších příkladů bychom našli celou řadu i z nedávné historie – viz neochotné vrácení majetku Židů, zabaveného během 2. světové války a uchovávaného v mnoha muzeích po světě. V letech zcela nedávných došlo k plnění archeologických lokalit v Iráku nebo k rabování afghánského Národního muzea v Kábulu. Je přitom zřejmé, že cenné artefakty se nestávají pouze objektem vandalského ničení, ale spíše cíleného nelegálního vývozu a obchodu s uměním, jak o tom svědčí např. zásilky pašovaných uměleckých děl odhalené Brity, kteří je Afghánistánu navracejí.

Aktuálnost tématu potvrzuje i fakt, že na téma *Muzea a restituce* se pravidelně pořádají mezinárodní konference; o jednom z ročníků, pořádaném v Manchesteru, referuje na stránkách časopisu *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce* Ž. Marešová.⁴⁵

Říká nám, jak čist svět

Zdá se, že přes rozmanitost přístupů zůstává klíčovým, byť neartikulovaným problémem většiny kritických analýz muzea základní muzeologický koncept reprezentace. Jako návštěvníci předpokládáme, že muzejní prezentace v po-

Jedna z mumifikovaných tetovaných hlav maorských bojovníků z Nového Zélandu, které byly dovezeny do Evropy, aby uspokojily sběratele lačné po cizokrajných kuriozitách, 2011, foto: © Tobias Kleinschmidt / DPA / Corbis / Profimedia.cz.

42 ČTK. *Francie vrátila novozélandským Maorům hlavu jejich bojovníka.* *Magazín České noviny.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-02-12]. Dostupný z: <http://magazín.ceskenoviny.cz/zpravyl/francie-vratila-novozelandskym-maorum-hlavu-jejich-bojovnika/634996&id_seznam=>.

43 STANOVSKÝ, M. *Totem se vrací do Kanady.* *Severské listy* [online]. 2006 [cit. 2012-09-25]. Dostupné z: <http://www.severskelisty.cz/tradice/trad0047.php>.

44 Viz DUNCAN, C. *Civilizing Rituals: Inside Public Art Museums.* London: Routledge, 1995. s. 7–20.

45 MAREŠOVÁ, Ž. *Reflexe konference Museums and Restitution: 8.–9. červenec 2010, University of Manchester.* *Museum: Muzejní a vlastivědná práce, 2011, roč. 49, č. 1, s. 58–60.*

době výstavy či expozice věrně reprezentuje soubor nějaké mimomuzejní skutečnosti, ať již v podobě historické události či období nebo konkrétního přírodního, společenského či uměleckého jevu. Tato reprezentace vychází ze soudobého vědeckého poznání, jehož zásadní slabinou je ovšem jeho dobová podmíněnost, jak přesvědčivě odhalil nejen M. Foucault, ale také další myslitelé, např. T. S. Kuhn.⁴⁶ Tento americký teoretik vědy a vědeckého poznání se zabýval „strukturou vědeckých revolucí“ a ukázal, podobně jako Foucault, že vývoj vědění (resp. vědy) neprobíhá kontinuálně, nýbrž v podobě jakýchsi „skokových změn“,⁴⁷ v nichž se stávající paradigma nahrazuje novým, reagujícím na nastalou krizi vědy.

Důležitým poznatkem pro muzejní prezentaci je fakt, že „věda se dívá na přírodu vždy skrze určité paradigma“⁴⁸, jež může být velmi záhy nahrazeno novým. V postmoderní situaci je nadále možné věřit v uchopitelnost světa jedinou „správnou“ teorií, resp. způsobem muzejní prezentace, protože se ukazuje, že pravda o světě je spíše „věcí shody“ a lidského konsensu⁴⁹, nikoliv nadosobní entitou.

Ambici muzea „pravdivě“ reprezentovat svět odkazuje do patřičných mezí také americký filosof R. Rorty, když argumentuje, že pravda rozhodně není záležitostí reprezentace, „odrážení“ světa.⁵⁰ V pravdu je sice dobré věřit, avšak není to věrný odraz skutečnosti – snaha dojít pravdy není ničím víc než sebeklamným pokusem „zvěčnit právě existující diskurz.“⁵¹

Také vlivná kniha rakouského filosofa vědy P. K. Feyerabenda nazvaná příznačně *Rozprava proti metodě* přináší radikální změnu do navyklého způsobu chápání teoretické a vědecké činnosti, jíž se mu-

zea zaštiťují: hlásá blahodárnost mnohosti teorií a nabádá k svobodnému formulování hypotéz, které anarchisticky odporují potvrzeným a přijatým teoriím. Ukazuje, že vědění „není řadou konzistentních teorií, které směřují k nějakému ideálnímu názoru: není to postupné přibližování se pravdě. Spíše je to stále se zvětšující oceán vzájemně neslučitelných alternativ...“⁵²

Postmoderní autoři přesvědčivě ukazují, že muzejní reprezentace se svou snahou o pravdivé a objektivní zobrazení světa ve skutečnosti objektivitu postrádá a je ovlivněna mnoha nepřiznanými a skrytými okolnostmi. Jak uvádí D. Preziosi: muzea stanovila, co je hodno vidění, a zároveň učí své návštěvníky, jak číst to, co vidí. Muzea podle Preziosiho usilují o to, abychom svět mohli vnímat jako racionální a uspořádaný – správná prezentace shromážděných elementů minulosti způsobuje, že svět se člověku zdá přirozeným a sled historických událostí jako nevyhnutelný a logický. A to navzdory našemu omezenému poznání, které se dobře vyjevuje při pohledu zpátky do historie lidského vědění.⁵³

Exponáty v určitém výběru mají schopnost přesvědčivě dokumentovat „pravdivost“ různých vědeckých závěrů. Ty však mohou být poměrně záhy nahrazeny novými a odhaleny jako omyl anebo přímo manipulativní ideologie. Toto nebezpečí hrozí nejen vědám společenským, ale stejnou měrou i vědám přírodním. Za nejkřiklavější příklady mohou posloužit nacistické výstavy dokumentující „pravdivost“ teorií o rasové nerovnosti a nadřazenosti Árijců (navazující na pseudovědecké závěry J. A. Gobineaue z poloviny 19. století) a prezentující Židy jako méněcenný a vysoce nebezpečný národ usilující o ekonomické a kulturní ovládnutí civilizace.

⁴⁶ Viz také poznámka č. 14.

⁴⁷ KUHN, T. S. *Struktura vědeckých revolucí*. Praha: Oikoymenh, 1997. s. 115.

⁴⁸ PETŘÍČEK, M. *Úvod do (současné) filosofie: 11 improvizovaných přednášek*. Praha: Hermann, 1997. s. 171.

⁴⁹ PEREGRIN, J. *Richarda Rortyho cesta k postmodernismu*. *Filosofický časopis*, 1994, roč. XLII, č. 3, s. 381–402.

⁵⁰ *Ibidem*, s. 398.

⁵¹ RORTY, R. *Filozofia a zrkadlo prírody*. Bratislava: Kalligram, 2000. s. 9.

⁵² FEYERABEND, P. K. *Rozprava proti metodě*. Praha: Aurora, 2001. s. 36.

⁵³ PREZIOSI, D. *The Art of Art history*. Oxford: Oxford University Press, 2009. s. 422–423.

Rovněž socialistické muzejnictví bylo zneužíváno: k propagování marxistických teorií o dějinách jako posloupné řadě fází třídního boje, k prezentaci úspěchů „socialistické kulturní revoluce“ a dokumentaci „revolučních bojů a budování socialismu“. Ale existují i příklady méně křiklavé: například expozice tvořené dle původní Darwinovy teorie o přirozeném výběru druhů prezentovaly chybějící články vývoje tak, že příslušné doklady teprve čekají na své objevení, a úmyslně nereflektovaly fakt, že se objevují skutečnosti, které do schématu evoluce nezapadají. V 19. století se předpokládalo, že primitivní společnosti opakují pravěkou periodu v našem vývoji, dnes se ukazuje, že hledat mezi nimi přímou analogii nelze, protože i jednoduché současné společnosti jsou ve skutečnosti výsledkem dlouhého vývoje.⁵⁴

Před vznikem evoluční teorie byly ovšem archeologické nálezy interpretovány zase zcela jinak: např. kosterní nálezy paleontologických zvířat byly považovány za lidské – tak aby zapadaly do biblického rámce; takovýto výklad byl ostatně v souladu nejen s biblí, ale i s učením francouzské Akademie, která ještě v 18. století na základě svých analýz určila, že Adam byl vysoký 40 m, zatímco Eva 38, 5 m.⁵⁵ Muzejní expozice mohou – zdá se – snadno ilustrovat nejrůznější antropologické teorie: není-li přijmán evolucionismus, lze se přiklonit k difuzionismu, myšlenka pokroku může být vystřídána mechanismem difuze a migrace. Nové poznatky lidé začleňují do stávajících kategorií vědění a různých klasifikačních soustav a systém vědění se tak v čase i místě stále dynamicky utváří a mění. Nové teorie vznikají, nahrazují postupně ty starší – a muzejní expozice dobový stav poznání reprezen-

tují. Výběr a způsob prezentace muzeálií začasť slouží také jako společností žádaný důkaz kauzálního vztahu mezi historií a dneškem a pomáhá vytvářet složitý komplex tvořený kolektivním vědomím společnosti, jejími konsenzuálními etickými postoji, politikou, náboženstvím aj.

Za tendenční či ideologické tak lze označit také působení muzeí během procesu konstituování moderních států v 19. století. Vědomí historie, na jehož konstituování se muzeum podílí jako málokterá instituce, je jednou z nejvýznamnějších forem sebeuvědomování, individuální i skupinové identifikace. Jak ve výstižné zkratce glosuje Z. Vašíček: „Proto lidé přispívají své chování minulosti. To ovšem předpokládá, že její pojetí musí odpovídat i jejich pojetí současnosti, nebo s ním alespoň být slučitelné“.⁵⁶ Lze se tedy podívat nad tím, že pojetí minulosti a její reprezentace v muzejní expozici bylo podřízeno idejím státu, národa a jeho pokroku? Jak uvádí tentýž autor, historikové se nebáli psát historii podle politického programu nebo být sami aktivními politiky.⁵⁷ Muzeum se stalo nástrojem státu a snaha prospět národnímu hnutí ovlivnila jeho sbírkotvornou i prezentační činnost a projevila se přeměnou muzea na chrám národa, prezentující jeho slavnou historii a vyspělost. Zřejmě budeme v minulosti stále pátrat po tom, co je podstatné pro naši přítomnost, a je logické, že muzeum na tuto permanentní společenskou potřebu reaguje svými prostředky.

Komerzializace muzea

Kritici si rovněž všímají rostoucí popularity muzeí mezi lidmi (o níž nejlépe svědčí strmě narůstající návštěvnost), vzniku „muzejní turistiky“. Někteří

54 VAŠÍČEK, Z. *Archeologie, historie, minulost*. Praha: Karolinum, 2006.

55 *Ibidem*, s. 90.

56 *Ibidem*, s. 90.

57 *Ibidem*, s. 90.

autoři se obávají komercializace muzejní kultury a popisují vliv zábavního průmyslu a konzumerismu na fungování muzeí.

Tématu se věnuje např. M. Orišková ve své stati *Kultúra a konzum: konvergenzie múzea a obchodného domu*,⁵⁸ kde uvádí několik příkladů „marketizace“ muzeí. Poukazuje na skutečnost, že vznešená, nekomerční idea ochrany a zpřístupňování kulturních hodnot se v současnosti někdy dostává do konfliktu s realitou, v níž mohou být muzea budována a řízena jako kterýkoliv jiný ekonomický subjekt: na tržním principu franchisy, jako značka generující zisk, jako instituce doplněná komerční sítí obchodů apod.⁵⁹ Nezdravé podléhání tržním mechanismům může mít v muzejním prostředí za následek nadbíhání publiku pokleslými výstavními projekty, rezignaci na rozkrývání hlubšího rozměru společenských jevů, „lacinost“ témat či zpracování expozice.

„Marketingový přístup v muzejnictví“ z jiného úhlu reflektují také R. Bačuvčík a P. Stojar, když poukazují na nutnost profesionalizovat marketingové aktivity českých muzeí, které podle těchto autorů nemusejí mít nutně pokleslý charakter ani automaticky neznamenají zanedbávání klasických funkcí muzea.⁶⁰

Všichni známe muzea v turistických centrech, připomínající přeplněné a hučící nádražní haly, kde zástupy návštěvníků v hustém hadu postupují od exponátu k exponátu, muzea, kde jde o to spatřit na okamžik slavné dílo slovatného autora anebo jinou podobnou raritu, odškrtnout si položku v turistickém deníku a jet rychle dál, za dalšími „zážitky“.

L. Kesner⁶¹ v této souvislosti zmiňuje praxi velkých muzeí, která vlivem neúspěšného systému financování začala k návštěvníkovi přistupovat jako k zá-

kazníkovi. Tento přístup na jedné straně přináší potřebnou vnímavost vůči jeho požadavkům a jejich zohlednění, na druhou stranu je nebezpečím komercializace muzejní činnosti. Její podobou je příprava obřích spektakulárních výstav, tzv. „trháků“ (blockbuster shows), která se stala oblíbenou praxí velkých muzeí zhruba od 70. let. Cílem těchto akcí je vzbudit masový zájem veřejnosti a přinést finanční zisk pro zabezpečení další činnosti instituce.⁶² Přínosem takových akcí je, že stoupá množství lidí, kteří překročí faktický i symbolický práh muzea. Problém skutečného přínosu těchto návštěv pro návštěvníka však samozřejmě zůstává. Nejen běžná zkušenost, ale i empirické výzkumy prováděné s návštěvníky muzeí totiž přinášejí předem tušené výsledky: „naznačují, že za relativně vysokou návštěvností mnoha muzeí umění se skrývá realita nevalné kvality muzejního prožitku podstatné části publika.“⁶³

Komercializovaná muzea, různé kvazi-muzejí kočovné expozice nebo i v ČR postupně vznikající zábavně vzdělávací parky nejlépe ukazují, že funkce muzea jsou nedělitelné a nelze se soustředit pouze na některé z nich a jiné opomenout. Muzea musejí najít kompromis mezi typem expozice, která je pro návštěvníky nepřitažlivá a vnímání exponátů ztěžuje, a mezi atraktivními, avšak povrchními show, připomínajícími spíše Disneyland než provoz kulturního zařízení. Problematika je vysoce aktuální jak u tradičních muzeí financovaných z veřejných prostředků, tak i u muzeí soukromých, která marketingovou strategií zajišťují své přežití.

Smysl kritiky

Co dodat závěrem? Přestože kritici někdy neberou dostatečný ohled na dobo-

58 ORIŠKOVÁ, M. *Kultúra a konzum: konvergenzie múzea a obchodného domu*. In PACHMANOVÁ, M. (ed.). *Mít a být: Sběratelství jako kumulace, recyklace a obsese*. Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, 2008. s. 47–56.

59 *Ibidem*, s. 47–56.

60 BAČUVČÍK, R., STOJAR, P.: *Marketing v oblasti muzejnictví*. In *Muzeálie ako súčasť kultúrneho dedičstva: Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie v rámci projektu Múzejne križovatky*. Prievidza: Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, 2011. s. 29 a 30.

61 KESNER, L. *Muzeum umění v digitální době: Vnímání obrazů a prožitek umění v soudobé společnosti*. Praha: Argo a Národní galerie v Praze, 2000.

62 *Ibidem*, s. 67.

63 *Ibidem*, s. 67.

vé souvislosti, a tedy na skutečnost, že expozice v muzeích vždy odpovídají dosažené úrovni poznání a že mnohé praktiky dnes odsuzované byly v minulosti považovány za legitimní, považujeme kritické teorie muzea za užitečné. Zejména proto, že analyzují společenské fungování muzea a jeho ustálené institucionální mechanismy, odhalují zavedené rituály provozované v muzeích, ideologické konstrukce a přetrvávající stereotypy ve vztahu k rase, rodu, třídě, náboženství, etnicitě apod.

Aktuálnost tématu dokládá také nedávno skončená multimediální výstava *Fetiš modernity* v Náprstkově muzeu asijských, afrických a amerických kultur v Praze (20. 6. – 16. 9. 2012), upozorňující právě na roli etnografických muzeí při vytváření různých fikcí, konzervujících klíšé exotiky a evropské názory na to, co je z dané kultury hodnotné. Výstava poukázala na to, že muzea se z koloniálního kontextu svého vzniku dosud nevymanila, a neobvyklou formou zvukových instalací připomenula problematičnost dekontextualizované prezentace různých artefaktů.

Lze předpokládat, že kromě překonávání nejrůznějších kulturních předsudků čeká muzea řešení dalších etických otázek, souvisejících např. s problémem nepietního uchovávání a vystavování lidských (a také zvířecích) ostatků v muzeu. Bude pak třeba řešit mnohé problémy, vždyť pokud nebude legitimní shromažďovat kosterní pozůstatky lidí či jejich tkáně, je těžké si představit, jak budou v budoucnu pracovat antropologové.

Muzeum zhmotňuje imanentní lidskou potřebu „vytvářet model světa pomocí hmotných dokladů jako jedné z forem poznávání světa“⁶⁴ – v této činnosti spočívá jeho síla, ale i zranitelnost v případě, že

se tento model ukáže jako pokřivený. Jakkoliv je třeba brát námitky proti muzeu vážně a muzeum není možné nadále považovat za neutrální půdu, podávající pravdivý, objektivní obraz světa, je třeba konstatovat, že kritika muzea se objevuje souběžně s jeho narůstající popularitou, rozvojem a stoupajícím vlivem na společnost. Nejen ryze muzeologický, ale rovněž filosofický či kulturně antropologický problém vývoje kultury a jejího poznávání skrze muzejní sbírky zůstane proto stále živým a kritické badatele bude i nadále přitahovat. Podstatné je, že kritická analýza může kvalitu nepostradatelné instituce jménem muzeum posunout, a především proto jsou živé polemiky nad jejím fungováním žádoucí.

Literatura:

- ADORNO, T. W. *Minima Moralia : Reflexe z porušeného života*. Praha: Academia, 2009.
- ADORNO, T. W. *Prisms*. Cambridge: The MIT Press, 1988.
- BAČUVČÍK, R., STOJAR, P.: *Marketing v oblasti muzejnictví*. In *Muzeálie ako súčasť kultúrneho dedičstva: Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie v rámci projektu Múzejne križovatky*. Prievidza: Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, 2011.
- BENNETT, T. *Súbor výstavných praktík*. In ORIŠKOVÁ, M. (ed.). *Efekt múzea: predmety, praktiky, publikum : Antológia textov anglo-americkéj kritickéj teórie múzea*. Bratislava: Vysoká škola výtvarných umení, 2006.
- BOURDIEU, P. *Pravidla umění : Vznik a struktura literárního pole*. Brno: Host, 2010.
- BOURDIEU, P., DARBEL, A. *L'Amour de l'Art: les musées de l'art européens et leur public*. Paris: Minuit, 1969.

64 *Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví v České republice na léta 2003–2008 (koncepte rozvoje muzejnictví) [online]. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, 2003 [cit. 2009-10-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz>>.*

- BURKE, P. Společnost a vědění : Od Gutenberga k Diderotovi. Praha: Karolinum, 2009.
- CRIMP, D. On the Museum's Ruins. Cambridge: The MIT Press, 2000.
- ČTK. Francie vrátila novozélandským Maorům hlavu jejich bojovníka. *Magazín České noviny.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-02-12]. Dostupný z: <http://magazin.ceskenoviny.cz/zpravy/francie-vratila-novozelandskym-maorum-hlavu-jejich-bojovnika/634996&id_seznam=>.
- DUNCAN, C. *Civilizing Rituals: Inside Public Art Museums*. London: Routledge, 1995.
- FEYERABEND, P. K. *Rozprava proti metodě*. Praha: Aurora, 2001.
- FORMÁNEK, J. Venuše chce domů : Smutný příběh z džungle jménem Evropa [online]. *Respekt*. 8. 3. 2008 [cit. 2009-10-19]. Dostupný z WWW: <<http://respekt.ihned.cz/C1-36326500-venuse-chce-domu>>.
- FOUCAULT, M. *Archeologie vědění*. Praha: Herrmann a synové, 2002.
- GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Argo, 1997.
- KESNER, L. *Muzeum umění v digitální době : Vnímání obrazů a prožitků umění v soudobé společnosti*. Praha: Argo a Národní galerie v Praze, 2000.
- Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví v České republice na léta 2003–2008 (koncepce rozvoje muzejnictví) [online]. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, 2003 [cit. 2009-10-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz>>.
- KUHN, T. S. *Struktura vědeckých revolucí*. Praha: Oikoymenh, 1997.
- MAREŠOVÁ, Ž. *Reflexe konference Museums and Restitution: 8.–9. červenec 2010, University of Manchester*. Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce, 2011, roč. 49, č. 1, s. 58–60.
- MARINETTI, F. T. In LAMAČ, M. *Myšlenky moderních malířů : od Cézanna po Dalího*. Praha: Odeon, 1989.
- MORGANOVÁ, P. *Akční umění*. Olomouc: Nakladatelství J. Vacl, 2009.
- Muzealizace v soudobé společnosti a poslání muzeologie: Sborník ze symposia s mezinárodní účastí pořádaného při příležitosti životního jubilea tvůrce brněnské muzeologické školy Zbyňka Z. Stránského*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2008.
- ORIŠKOVÁ, M. (ed.). *Efekt múzea: predmety, praktiky, publikum : Antológia textov anglo-americkéj kritickéj teórie múzea*. Bratislava: Vysoká škola výtvarných umení, 2006.
- ORIŠKOVÁ, M. *Kultúra a konzum: konvergencie múzea a obchodného domu*. In PACHMANOVÁ, M. (ed.). *Mít a být : Sběratelství jako kumulace, recyklace a obsese*. Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, 2008.
- PEREGRIN, J. *Richarda Rortyho cesta k postmodernismu*. *Filosofický časopis*, 1994, roč. XLII, č. 3, s. 381–402.
- PETŘÍČEK, M. *Úvod do (současné) filosofie: 11 improvizovaných přednášek*. Praha: Hermann, 1997.
- PREZIOSI, D. *The Art of Art history*. Oxford: Oxford University Press, 2009.
- RORTY, R. *Filozofia a zrkadlo prírody*. Bratislava: Kalligram, 2000.
- SOUKUP, V. *Antropologie : Teorie člověka a kultury*. Praha: Portál, 2011.
- STANOVSKÝ, M. *Totem se vrací do Kanady*. *Severské listy* [online]. 2006 [cit. 2012-09-25]. Dostupné z: <http://www.severskelisty.cz/tradice/trad0047.php>.
- STRÁNSKÝ, Z. Z. *Archeologie a muzeologie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005.
- V AŠÍČEK, Z. *Archeologie, historie, minulost*. Praha: Karolinum, 2006.

Výstava pro všechny – Kolbova typologie osobnosti v muzejní a galerijní praxi

Alice Stuchlíková

Museums function as platforms of informal education of all age groups. The history of psychology has brought about several personality typologies out of which the division of population according to American social psychologist David A. Kolb is primarily applicable to organizing exhibition in museum practice. The merits are the differentiation of the audience into four basic groups while incorporating everybody's needs contributes to maximizing the teaching effect of the exhibition. The learning styles at the museum depend on the characteristic of individual visitor types; Kolb establishes and defines the terms Dreamer, Deliberator, Decider and Doer. The attractiveness of the exhibition rises along with specifically presented content and information supply (e.g. the volume of accompanying text), along with favoured visitors' attitude taken into account (e.g. physically active attitude) and resulting atmosphere of the exhibition (e.g. emphasis on syncretic sense perception). Taking the aforementioned visitor's model into account is demonstrated by the author on several outland, eventually inland exhibitions visited by her at which the very same findings were demonstrably employed or by which they can be at least more concretely practically illustrated without explicit conscious employment of Kolb's personality typology by the authors of the exhibition.

Keywords: Museum, Exhibition, Learning Styles, Visitors

Zbyněk Z. Stránský v publikaci *Úvod do studia muzeologie* cituje definici Brita Davida Murraye z roku 1904, podle něhož je muzeum „sbírka starožitných památek a jiných objektů významných pro studující a vědce, uspořádaná a vystavená podle vědecké metody.“¹ Pod týmiž slovy si patrně lidé před více než sty lety představovali něco jiného než dnešní autoři výstav.

Východiska

Z umělecko-historického prostředí, které je z hlediska výstavní praxe autorce příspěvku nejbližší, jsou zajímavé a přes více jak desetileté stáří stále z hlediska inspirace aktuální katalogy k výstavám *Opakované příběhy: Tradice v novém* a *Dejiny slovenského výtvarného umenia – 20. sto-*

ročie: Späť do múzea – späť k hviezdám. Tuzemská výstava Opakované příběhy s podtitulem Tradice v novém s premiérou v Moravské galerii v Brně (Místo-držitelský palác, 29. února – 19. května 1996) a s reprízou v Národní galerii v Praze (Šternberský palác, 27. června – 1. září 1996) přímo souzněla s aktuálním zájmem o uměleckou tradici „nebo spíše oživené vědomí permanentních vazeb k minulosti jako prostředku k nalézání a definování vlastní identity“.² V souvislosti s novými výstavními tendencemi je zdůrazněno „právo na experimentální dramaturgii“.³ „Snaha nalézt nové efektivnější nástroje a hlediska odpovídající současnému sociálnímu kontextu ústí v pokusné, experimentální, kritické tendence založené na smyslovém vnímání a participaci.“⁴

1 STRÁNSKÝ, Zbyněk Z. *Úvod do studia muzeologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 118.

2 CHAMONIKOLA, Kaliopi. *Opakované příběhy (Tradice v novém)*. In CHAMONIKOLA, Kaliopi a KROUPA, Jiří. *Opakované příběhy: Tradice v novém*. Brno: Moravská galerie v Brně, 1996, s. 5.

3 CHAMONIKOLA, Kaliopi. *Opakované příběhy (Tradice v novém)*. In CHAMONIKOLA, Kaliopi a KROUPA, Jiří. *Opakované příběhy: Tradice v novém*. Brno: Moravská galerie v Brně, 1996, s. 7.

4 INGERLE, Petr. *Od institucionální kritiky k dialogu s veřejností*. In INGERLE, Petr et al. *The Best of*. Brno: Moravská galerie v Brně, 2011, s. 14.

Mgr. Bc. Alice Stuchlíková, Ph.D.

Masarykova univerzita
Pedagogická fakulta, katedra
výtvarné výchovy
alicesstuchlikova@mail.muni.cz

Obr. 1: Jedno z interaktivních stanovišť v Objevovně stříbra ve stálé expozici londýnského Victoria and Albert Museum.

Foto Alice Stuchlíkové.

5 Tento text je tedy jedním z výstupů individuálního grantu dalšího vzdělávání pro pracovníky působící v oblasti vzdělávání dospělých Grundtvig 3, číslo G3-2006-39. Akce Life Long Learning in European Museums byla realizována za finanční podpory vzdělávacího programu Evropské unie SOCRATES/Grundtvig a měla mezinárodní charakter na straně přednášejících a zejména příjemců sdělení. Z České republiky se tohoto setkání zúčastnili čtyři muzejní pracovníci: Ludmila Horáková (Moravská galerie v Brně), Pavel Novák (Národní zemědělské muzeum Kačina), autorka příspěvku (Muzeum města Brna) a Vladimíra Sýkorová (Malé máslovické muzeum másla).

6 ARNOLD, John et al. *Psychologie práce*. Brno: Computer Press, 2007, s. 106–107.

7 ARNOLD, John et al. *Psychologie práce*. Brno: Computer Press, 2007, s. 107.

8 ARNOLD, John et al. *Psychologie práce*. Brno: Computer Press, 2007, s. 107–108.

9 HANÁKOVÁ, Petra. Spář do múzea alebo o menej tradičných spôsoboch prezentácie múzejných zbierok a ich iniciátoroch. In BAJCUROVÁ, Katarína, HANÁKOVÁ, Petra a KUSÁ,

Impulzy

Při Moravské galerii v Brně se v roce 2011 začalo aktivněji projevovat Centrum nových strategií muzejní prezentace, jehož prvním pomyslným zářezem do živého diskurzu o současné galerijní výstavní práci se stalo uspořádání odborného kolokvia *Vratká stabilita soudů* (Pražákův palác, 21. listopadu 2011). Jak bylo Kaliopi Chamonikolou, jednou z přednášejících, připomenuto, nebylo to v posledních deseti letech první setkání podobného druhu, ale navázalo na tři konference z roku 2002, které se konaly v Brně (*Architektura muzeí a koncepce stálých expozic*), v Košicích (*Účelové budovy múzeí včera, dnes a zajtra*) a v Praze (*Muzeum a změna*). Letošní listopadové setkání se zaměřilo především na dlouhodobou ne/udržitelnost stálých expozic a jejich roli v současném muzejním světě, rovněž determinovaném finanční krizí.

I po šesti letech, které uplynuly od nizozemského studijního pobytu autorky příspěvku (31. října – 4. listopadu 2006), je ve světle pronesených brněnských příspěvků zřetelné, že jsou tehdy v zahraničí získané poznatky stále aktuální.⁵ Jádrem setkání se stalo teoretické i praktické seznámení s typologií osob podle Davida A. Kolba a aplikací jeho myšlenek do nizozemské výstavní praxe. Je obecně známo, že muzea fungují jako platformy neformálního vzdě-

lávání všech věkových skupin. Pro efektivnější koncipování výstav je vhodné dobře znát nejen vystavované objekty, ale i cílové subjekty – návštěvníky, pro něž jsou výstavy připravovány.

Kontext

Z historie psychologie je známo několik typologií osobnosti, které se např. pohybují na poli obývaného sangvinikem, cholerikem, flegmatikem a melancholikem nebo oscilují mezi introvertem a extrovertem. Ze vzdělávacího hlediska jsou přínosné dva modely z první poloviny 80. let 20. století. Prvním z nich je teorie vícenásobné inteligence Howarda Gardnera. V této teorii, označované zkratkou MI, se uvádí sedm druhů inteligence: verbální, prostorová, hudební, logicko-matematická, tělesně-kinestetická, interpersonální a intrapersonální.⁶ „Gardner tvrdí, že ačkoliv sedm inteligencí je navzájem anatomicky oddělených, zřídka kdy i pracují odděleně. Jinými slovy, předpokládáme, že inteligence fungují souběžně, tudíž se navzájem doplňují, jak se u jedince rozvíjejí jisté schopnosti nebo když řeší problém.“⁷

Další zajímavé rozdělení zpracoval Robert Sternberg ve své teorii triarchické inteligence: „staví na Spearmanovu koncepci ‚g‘ a základních složkách inteligence sloužících ke zpracování informací. Teorie má tři části (známe je i jako subteorie), které popisují a měří inteligenci. Tyto tři části (nebo subteorie) jsou: analytická (založená na složkách), kreativní (založená na zkušenostech) a praktická (založená na kontextu).“⁸

V polovině 80. let přestalo být zejména muzeum umění „mauzoleem, zkostnatělou institucí vhodnou ‚na odstřel‘, stalo se laboratoří – místem tvorby“.⁹ „Tak současná muzea místo systematicky (chronologicky) ukázněných sbírek nezřídka prezentují

„podivné směsi“ a „zdánlivý chaos“. Místo horizontálních nebo vertikálních řezů (chronologická niť versus ikonografické téma) upřednostňují řezy kosé, výseky, částečné pohledy či kurátorské subjektivní choices.“¹⁰

Kolbova teorie stylů učení se

V Nizozemí se v roce 2006 snažili členové Nizozemské muzejní asociace a přizvaní odborníci popularizovat Kolbův model aplikovaný v nizozemské muzejní praxi prostřednictvím přednášek a návštěv výstav na pěti místech (Amsterdam, Rotterdam, Zaandam, Utrecht a 's-Heerenberg). Americký sociální psycholog David A. Kolb přibližně ve stejné době jako Gardner nebo Sternberg rozdělil populaci do skupin podle specifických stylů učení se, což lze přeneseně využít i při rozvrstvení návštěvníků muzeí. Podstatou je diferenciací diváků do čtyř základních skupin, přičemž důvodem zařazení této koncepce do výstavní praxe muzeí se stal předpoklad, že zohlednění potřeb všech přispěje k maximalizaci učebního efektu komponované výstavy. Styly učení v muzeu jsou odvislé od charakteristik jednotlivých typů návštěvníků; Kolb určuje a definuje termíny *snílek*, *přemýšlivý*, *rozhodující* a *jednající*. Pro každý typ má jasné definovanou charakteristiku.¹¹ Tato diferenciatní teorie byla pod patronací Nizozemské muzejní asociace testována na čtyřech projektech ve čtyřech muzeích prostřednictvím výstavního projektu (projekt *Kolbovy styly učení se*, 2003–2005). Výsledky těchto odborných pokusů byly sumarizovány do určité metodiky upotřebitelné v muzejním provozu.¹²

„Základní idea Kolbovy teorie stylů učení se spočívá v tom, že ne každý člověk se učí stejným způsobem, ale každý preferuje určitý styl učení se (nebo někdy kombinaci

dvou) z celkových čtyř. Tento styl učení určuje, jakým způsobem daný člověk své učení realizuje. Kolbova teorie podává psychologický výklad situace, která je známá každému návštěvníkovi muzea: muzejní návštěvníci přistupují k výstavě různě a velmi často neprohlížíjí výstavu tím způsobem, jakým byla koncipována a vytvořena. Pro vytvoření optimální pozornosti a učebního efektu by muzeum ve svých výstavách mělo nabízet dostatek „přísad“ pro každý z těchto stylů učení se.“¹³

Při přípravě výstavy je zejména důležité položit si otázku, co konkrétně udělá výstavu atraktivní pro tu kterou ze čtyř skupin návštěvníků. „*Snílek má velkou schopnost imaginace, vidí různé linie přístupu a hledá zásadní důvody a osobní názory. Otázky „Proč? Proč ne?“ jsou ústřední body. Nejlépe se učí investigací a interakcí. Snílek cítí výzvu v reflexivních formách práce; je pro něj důležité: dívat se, přemýšlet a mluvit o aktivitách; skládat a zkoumat informace; analyzovat a ve spontánní diskuzi na určité téma hledat nové nápady a návrhy, kombinovat a zlepšovat je (brainstorming).“¹³*

Druhou separovanou skupinou s odlišnými potřebami jsou přemýšliví. „*Přemýšlivý hledá informace, fakta a nápady, které jsou nezbytné pro konceptuální porozumění objektu. „Co je to?“ bývá zásadní otázka. Přemýšliví jsou hlavně zaměřeni na základní logická spojení a na vytváření teoretických modelů, které třídí a integrují všechny druhy exaktních jevů. Přemýšlivý je vyzván, když nabízené je část modelu,*

Obr. 2: Vtipné poznávání středověké symboliky česneku (Schum) v Židovském muzeu v Berlíně. Foto Alice Stuchlíková.

Alexandra. Dejiny slovenského výtvarného umenia – 20. storočie: Späť do múzea – späť k hviezdám. Bratislava: Slovenská národná galéria, 2000, nes.

10 HANÁKOVÁ, Petra. *Späť do múzea alebo o menej tradičných spôsoboch prezentácie múzejných zbierok a ich iniciátoroch.* In BAJCUROVÁ, Katarína, HANÁKOVÁ, Petra a KUSÁ, Alexandra. *Dejiny slovenského výtvarného umenia – 20. storočie: Späť do múzea – späť k hviezdám.* Bratislava: Slovenská národná galéria, 2000, nes.

11 HOOGSTRAAT, Els, VELS HEIJN, Annemarie a KOLB, David A. *The Learning Styles of Kolb in the Museum.* Amsterdam: Netherlands Museum Association, 2006, pp. 7–8.

12 HOOGSTRAAT, Els, VELS HEIJN, Annemarie a KOLB, David A. *The Learning Styles of Kolb in the Museum.* Amsterdam: Netherlands Museum Association, 2006, pp. 3 a 9.

13 HOOGSTRAAT, Els, VELS HEIJN, Annemarie a KOLB, David A. *The Learning Styles of Kolb in the Museum.* Amsterdam: Netherlands Museum Association, 2006, p. 3.

Obr. 3: Individuální virtuální prohlídka synagogy v Židovském muzeu v Berlíně. Foto Alice Stuchlíková.

14 HOOGSTRAAT, Els, VELS HEIJN, Annemarie a KOLB, David A. *The Learning Styles of Kolb in the Museum*. Amsterdam: Netherlands Museum Association, 2006, p. 11.

15 HOOGSTRAAT, Els, VELS HEIJN, Annemarie a KOLB, David A. *The Learning Styles of Kolb in the Museum*. Amsterdam: Netherlands Museum Association, 2006, p. 12.

16 HOOGSTRAAT, Els, VELS HEIJN, Annemarie a KOLB, David A.

*konceptu, teorie nebo systému; otázka metodického výzkumu míří do běžných vztahů; je nabízena možnost ptát se, zkoumat a testovat; objekt vyžaduje analýzu složitých situací a jejich zjednodušení.*¹⁵

Do třetice Kolb určil skupinu rozhodujících nebo rozhodných, kteří se dle nizozemského výzkumu projevují také jedinečně. „Rozhodný pragmaticky preferuje a inklinuje k práci od teorie k objevu, jak věci fungují v praxi. Zásadní otázka je: ‚Jak to pracuje?‘ Znalosti by měly být praktické, platné a aplikovatelné. Rozhodující cítí výzvu, když vidí spojení mezi teorií a praxí; se nabízí technologie k vytvoření věcí zaměřených na praktické použití a efektivnost; se

*může koncentrovat na praktické věci a může zkoušet metody.*¹⁶

Poslední, čtvrtou skupinou, jejíž charakteristiky je vhodné podle této teorie při přípravě výstavy zohlednit jsou jednající nebo také ženy a muži činu. „Jednající typ se zaměřuje na zkoumání a rád dělá věci po svém. Jeho záměrem je nechat věci, ať se stanou a měnit nápady při akci. Zásadní otázka je ‚Co by se mohlo stát, když?‘ Jednající typ chce být aktivně a intuitivně zaměstnáván, hledá akci a troufá si riskovat. Jednající typ je vyzván, když je postaven před úkoly cílené na provádění nových pokusů; se ocitne v konkrétní akci, kterou doprovází vzrušení, krize, soutěžení a změny; se účastní brainstormingu.¹⁷

Aplikace

Zohlednění zmíněného návštěvnického modelu je možné prakticky přiblížit prostřednictvím několika zahraničních, příp. tuzemských výstav, které autorka příspěvku navštívila a na nichž byly právě Kolbovy poznatky prokazatelně použity, či kterými je lze přinejmenším konkrétněji prakticky ilustrovat bez jednoznačně vědomého zúročení Kolbovy typologie autory dané výstavy. Kolbova teorie byla do nizozemské muzejní výstavní praxe aplikována např. na výstavách *Maria Magdalena* s podtitulem *De liefste vriendin van Jezus* na zámku Huis Bergh v 's-Heerenbergu (1. května 2006 – 7. ledna 2007) a *Achter gesloten deuren* s podtitulem *Van keurslijf tot string* v Muzeu Het Schielandshuis v Rotterdamu (11. července 2006 – 27. května 2007).

První zmíněná výstava přibližující osobnost významné ženské biblické postavy využívala v několika výstavních sálech mj. souhry klasické hudby, divadelních kostýmů, hapticky i z hlediska pachu zajímavých ingrediencí vonných masť,

receptu na pokrm, ale i kvalitních originálů z historie umění. Společným jmenovatelem bylo zvolené téma Máří Magdalena.

Druhá uvedená výstava, tentokrát v rotterdamském muzeu, byla vtipnou kombinací prezentace spodního prádla (šněrovačky, podprsenky) a dveří s jejich důležitými segmenty (zámky, klíče). Každý z návštěvníků mohl využít výjimečné příležitosti k aktivnímu skupinovému voyeurství do minulosti i současnosti, které svou veřejnou formou možná pozbylo intimního napětí, ale na druhé straně získalo na uvolněné zábavnosti. Stačilo jen vzít za kliku nebo se podívat klíčovou dírkou...

Exponáty se v muzeích mohou ocitnout ve fyzicky aktivním kontaktu s veřejností různou měrou. Lze najít aktivní zóny opatřené tištěným textem, výstavy zcela či zčásti interaktivní, edukační a relaxační stanoviště mezi exponáty s nabídkou fyzické interakce nebo samostatné aktivní zóny navazující na výstavu.¹⁸ Ze zahraničních expozic lze v daných souvislostech zmínit bohaté zastoupení „objevoven“ a aktivních zón ve stálé expozici londýnského Muzea Victorie a Alberta, které vystavuje díla starého, moderního a současného užitého i volného umění dokládající materiálovou a technologickou tvůrčí rozmanitost původem z mnoha zemí světa.¹⁹ Z historických muzeí je na bohaté interakci založena např. stálá expozice Židovského muzea v Berlíně.

V tuzemském prostředí se dají drobnější formy návštěvníky fyzicky aktivizujících prvků vysledovat např. ve stálé expozici a na aktuálních výstavách Uměleckopřemyslového muzea v Praze (např. *Sheila Hicks* s podtitulem *Jedno sto maličností*, 22. září – 6. listopadu 2011). V morav-

ské metropoli najdeme aktivní zóny na krátkodobých přehlídkách Moravské galerie v Brně (např. *V zahradě Armidinė*, 23. listopadu 2007 – 24. února 2008) a Technického muzea v Brně (např. „*Massec*“ aneb *80 let Masarykova okruhu v Brně*, 5. října 2010 – 28. února 2011).

Přesahy

Cílená atraktivita výstavy při aplikaci Kolbovy teorie stoupá se specifikovaně podaným obsahem a přísunem informací (např. rozsah doprovodného textu), zohledněním preferované osobní reakce návštěvníka (např. fyzicky aktivní přístup) a vytvořenou atmosférou výstavy (např. důraz na synkretické smyslové vnímání). „*Smysly jsou branou mezi vnitřním zážitkem, který je pro každého z nás osobní, a vnějším světem. Různé vlivy, fyzické i duševní, na nás působí prostřednictvím různých smyslů.*“²⁰

Christopher Day v knize *Duch & místo* tuto svou myšlenku dále rozvíjí: „*Podstatu věcí poznáváme díky vzájemně se podporujícím informacím, které získáváme smysly. V přirozených podmínkách vlastně vždy užíváme několik smyslů zároveň. Slyšíme, čicháme a vidíme počasí a na kůži cítíme teplo nebo déšť. Jsou také jemnější, méně hmatatelné smysly, vypovídající o nás samých a ostatních, jako smysl pro zdraví a význam. Ať už prožíváme cokoli – nebo se otupujeme – pomocí smyslů, vyživuje*

Obr. 4: Interaktivní výtvarná dílna k výstavě *V zahradě Armidinė* v Místodržitelském paláci Moravské galerie v Brně opticky navazující na prezentované originály obrazů-zátiší. Foto Alice Stuchlíková.

The Learning Styles of Kolb in the Museum. Amsterdam: Netherlands Museum Association, 2006, p. 13.

17 HOOGSTRAAT, Els, VELS HEIJN, Annemarie a KOLB, David A. *The Learning Styles of Kolb in the Museum. Amsterdam: Netherlands Museum Association, 2006, p. 14.*

18 STUHLÍKOVÁ, Alice. *Aktivní zóny v galerijní praxi: Expozice a výstavy s nabídkou samoobslužné fyzické interakce (bakalářská diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 4.*

19 BEST, Kate and TRENCH, Lucy. *V&A Guide. London: V&A Publications, 2005, pp. 2–63.*

20 DAY, Christopher. *Duch & místo: Uzdravování našeho prostředí Uzdravující prostředí. Brno: Era, 2004, s. 236.*

Obr. 5: Pohled do centra interaktivní výtvarné dílny k výstavě V zahradě Armidně určené hravým návštěvníkům všech věkových kategorií. Foto Alice Stuchlíková.

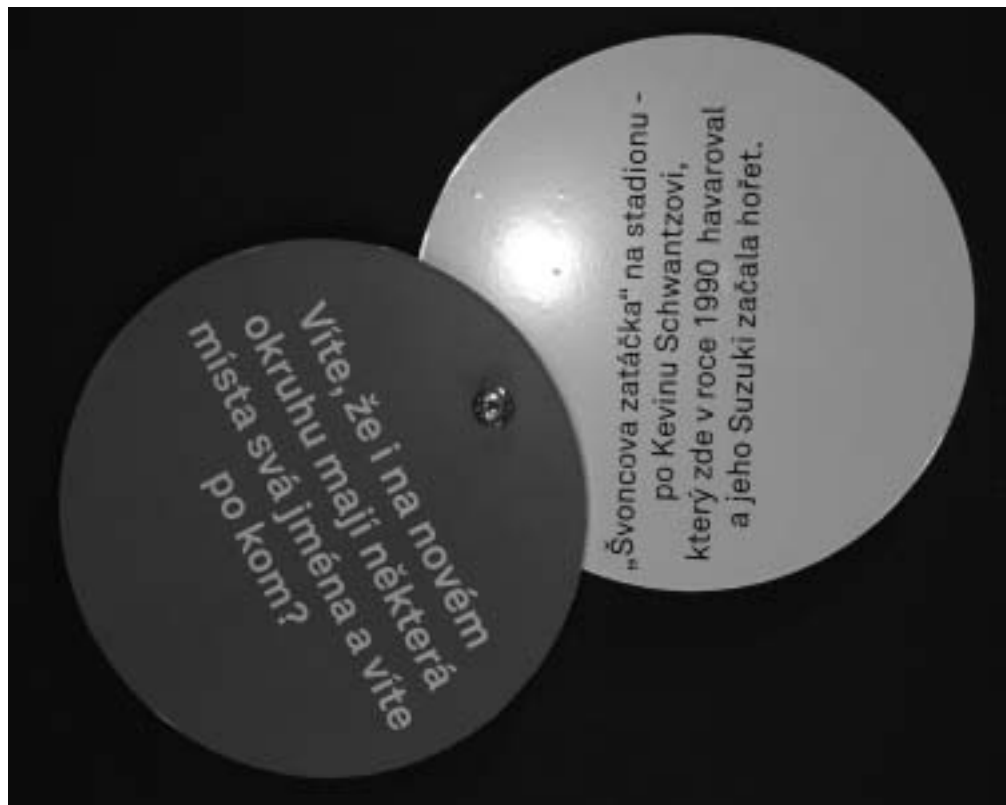
nebo otravuje to náš duševní život. Pro zdravého ducha je rovnováha základem.

Hmat nám předává informace o kontaktu mezi námi a ostatními věcmi. Je přímo nabitý city: naše první příjemné citové zážitky obsahují dotek s naší matkou. Abychom porozuměli věcem dotekem, musíme pohybovat rukama – jinak řečeno, musíme vyvinout určitý druh úsilí. Textury, kterých se můžeme dotýkat, proto povzbuzují kontakt, zatímco ty nedotknutelné vzbuzují pocit vyloučení.

21 DAY, Christopher. *Duch & místo: Uzdravování našeho prostředí Uzdravující prostředí.* Brno: Era, 2004, s. 236.

22 HANÁKOVÁ, Petra. *Spět do múzea alebo o menej tradičných spôsoboch prezentácie múzejných zbierok a ich iniciátoroch.* In BAJCUROVÁ, Katarína, HANÁKOVÁ, Petra a KUSÁ, Alexandra. *Dejiny slovenského výtvarného umenia – 20. storočie: Spět do múzea – spät k hviezdám.* Bratislava: Slovenská národná galéria, 2000, nes. .

Obr. 6: Aktivizující prvek ve výstavě „Masec“ aneb 80 let Masarykova okruhu v Brně v Technickém muzeu tamtéž. Foto Alice Stuchlíková.

Mnoha textur se .dotýkáme' jen očima. Tvary a vzory nás lákají, abychom je sledovali pohledem. Spouštějí vnitřní pohyb, stimuluující nebo uklidňující, staccato nebo rytmus, zacílený nebo bez zvláštních požadavků. Jak se naše oči pohybují od jednoho ohniska k druhému, začínáme věci chápat zvnějšku. Vnější, pojmová znalost se zakládá na vidění, ale na rozdíl od vůně, tepla a doteku zjistíme jen málo o duši toho, na co hledíme. Mimo ujasnění a pochopení ale barvy, tvary a jejich vztahy působí na naše pocity. Zrak je vysoce vyvinutý smysl a optický nerv je mnohokrát větší, než nervy jiných smyslových orgánů. Racionálně uchopitelná informace je zásadní pro lidskou aktivitu.“²¹

Zhodnocení

Výstava konstruovaná se zohledněním znalosti Kolbovy typologie má ambici

připravit prostor pro získání synestetického (vícesmyslového) zážitku za pomoci technologických vymožeností 21. století. Důsledné dodržování čehokoli přináší ale svá rizika. Na základě poznatků z teorie i praxe lze odvodit, že se Kolbovu teorii hodí důsledněji aplikovat zejména v prostředí historických, přírodovědných a technických muzeí, s určitou mírou rezervovanosti pak v muzeích umění. Svě nezastupitelné místo by mohla mít v praxi dětských muzeí a na výstavách pro celé rodiny podporujících mezigenerační dialog ve všech typech muzeí.

Zmíněný přístup nelze brát jako jediný možný, který nyní zastíní tradiční, lineární nebo novější formy prezentací, např. intervence do stálých expozic. Poznátky o Kolbových učebních stylech promítnutých do určité podoby výstavy jí dávají dominantně vzdělávací (didaktický) podtext, jímž jdou kurátoři širokospektrálně v ústrety mnohoznačnému davu návštěvníků. V extrémním případě pak výstava může také působit jako nepřehledné pole mnoha podnětů s nezřetelnou výpovědí. Svě opodstatnění bude proto vždy mít i výstava, v níž se kurátor bude zabývat na prvním místě odborným hlediskem ve vztahu k objektu, např. artefaktu, a až na druhém vůči subjektu, tedy návštěvníku, jehož úkolem bude výsostně samostatné porozumění kurátorské výpovědi předestřené v podobě erudovaně vytvořeného systému bez jednoznačně artikulované didaktické pomoci (návodu). V souvislosti s důležitostí role kurátorů lze zmínit tzv. ahistorickou výstavu, kde „*jediným ‚záchytným‘ bodem zůstává osobnost kurátora. Ten se (po diskvalifikaci jiných kritérií) stává často jediným arbitrem smyslu výstavy.*“²²

Muzejněpedagogická vize

Jako zajímavou lze Kolbovu teorii shledat především pro práci muzejního nebo galerijního pedagoga, který by se při optimálním vývoji praxe u nás mohl stát postupně při tvorbě některých výstav asistentem kurátora nebo dokonce spoluautorem výstavy. Obzvlášť v případech, kdy by muzeum²³ plánovalo vytvořit výstavu pro celou rodinu s různými zábavně-vzdělávacími prvky, je kooperace kurátora, jehož doménou je především výzkum neživých objektů, s muzejním, příp. galerijním pedagogem velmi žádoucí, protože podle míry svých zkušeností může být kurátorovi ku prospěchu praktickou znalostí znaků

Obr. 7: Aktivní zóna uprostřed výstavy „Masec“ aneb 80 let Masarykova okruhu v Brně. Foto Alice Stuchlíková.

23 *Tímto muzeem je myšleno téměř jakékoli městské nebo krajské muzeum, nikoli muzeum nebo jeho sekce, které a priori, nejčastěji již podle svého názvu cílí na dětského návštěvníka (Dětské muzeum při Moravském zemském muzeu, Regionální muzeum a galerie v Jičíně – Muzeum hry apod.) a na jehož výstavách má pedagogické zpracování již svou tradici.*

a potřeb různých cílových skupin a poskytnout tak již při samotné tvorbě výstavy vzácnou zpětnou vazbu.

Vedle celých výstav lze s muzejním (galerijním) pedagogem spolupracovat na tvorbě samoobslužných aktivních zón nebo odvážných intervencí, jež v promyšlených případech vůbec nemusejí ubírat výstavě odborný kredit a esteticky kvalitní vyznění. Podobně jako někteří kurátoři působí dnes tzv. na volné noze, mohl by šikovný muzejní (galerijní) pedagog dobře znát Kolbovy teorie učení se, dalších poznatků mj. z psychologie osobnosti a autopsie z muzejní (galerijní) pedagogiky působit jako odborný muzejněpedagogický konzultant, jehož úkolem by bylo napomáhat v muzeu, jež si ho na přípravu určité výstavy najme, koncipovat a realizovat výstavu poutavě, ale bez rizika banalizace.

Literatura:

- ARNOLD, John et al. *Psychologie práce*. Brno: Computer Press, 2007.
- HANÁKOVÁ, Petra. *Späť do múzea alebo o menej tradičných spôsoboch prezentácie múzejných zbierok a ich iniciátoroch*. In BAJCUROVÁ, Katarína, HANÁKOVÁ, Petra a KUSÁ, Alexandra. *Dejiny slovenského výtvarného umenia – 20. storočie: Späť do múzea – späť k hviezdám*. Bratislava: Slovenská národná galéria, 2000, nes.
- BEST, Kate and TRENCH, Lucy. *V&A Guide*. London: V&A Publications, 2005.
- DAY, Christopher. *Duch & místo: Uzdravování našeho prostředí Uzdravující prostředí*. Brno: Era, 2004.
- HOOGSTRAAT, Els, VELLS HEIJN, Annemarie a KOLB, David A. *The Learning Styles of Kolb in the Museum*. Amsterdam: Netherlands Museum Association, 2006.
- CHAMONIKOLA, Kaliopi. *Opakované příběhy (Tradice v novém)*. In CHAMONIKOLA, Kaliopi a KROUPA, Jiří. *Opakované příběhy: Tradice v novém*. Brno: Moravská galerie v Brně, 1996.
- INGERLE, Petr. *Od institucionální kritiky k dialogu s veřejností*. In INGERLE, Petr et al. *The Best of*. Brno: Moravská galerie v Brně, 2011.
- STRÁNSKÝ, Zbyněk Z. *Úvod do studia muzeologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2000.
- STUHLÍKOVÁ, Alice. *Aktivní zóny v galerijní praxi: Expozice a výstavy s nabídkou samoobslužné fyzické interakce (bakalářská diplomová práce)*. Brno: Masarykova univerzita, 2008.

Současné přístupy k vystavování sbírek ve vybraných západoevropských etnografických expozicích

Kateřina Štěpánová

This article is presenting the topic of contemporary display in four selected West-European institutions exhibiting ethnographic objects – the Louvre and Museum du quai Branly in France, Pitt Rivers Museum and Sainsbury Centre for Visual Art in the Great Britain. Their approach is shown in brief summary, and main goals are presented, mainly to support the Czech curators' overview about the actual West-European scene. The aim of this text is to show different tendencies in contemporary presentation of artefacts from different cultural environment displayed for European society.

Keywords: *Ethnographic Material, Native/Folk Art, Exotic Artefacts, Cabinet of Curiosities, Museum Presentation*

Tento příspěvek představuje čtyři významné západoevropské instituce zabývající se prezentací exotického etnografického materiálu, které dnes mají významný vliv na návštěvníka, jsou úspěšné ve svém provozu a poslání a patří ke špičce kulturního života státu, ve kterém se nacházejí. Cílem textu a příkladových recenzí jednotlivých expozic je poukázat na moderní postoj k vystavování etnografického materiálu, ověřený časem jako přínosný a úspěšný způsob působení na veřejnost v oblasti mezikulturního vzdělávání. Považuji za hodnotné představit přístupy těchto institucí k prezentaci etnografického materiálu, zejména pro zamyšlení a inspiraci odborníků pracujících v České republice v podobné sféře.

Ještě v úvodu bych ráda předznamenala několik obecných poznámek. Přístup k prezentaci cizokrajných etnografik se v průběhu posledních dvou set let měnil stejně výrazně jako postoj západní civilizace vůči exotickým kulturám. Tato zajímavá a společnost charakterizující přeměna ve vnímání mimoevropského etnografického materiálu, vedoucí od kuriozit přes *naturalia* k *artificialia*,¹

naznačuje změny v západoevropském myšlení, které ani dnes nejsou u konce. Ve většině světových etnografických muzeí je dnes pozice takového artefaktu rovnocenná s produkty ostatních kultur, a to i té západní. Tato premisa však stále ještě není plně akceptována globalizovanou veřejností, jež je, zejména v některých oblastech, i dnes vedena xenofobními předsudky, a odmítá tak uznat rovnocennost kultur. Možná i z tohoto důvodu se instituce prezentující tento typ předmětů (nebo chceme-li, můžeme použít západní termín „umění“) snaží přilákat diváky z širokých řad a představit jim výhody mezikulturní interakce vedoucí k poznání, že každá společnost uchopuje svět dle svých možností, a proto jejich hodnocení z hlediska správnosti či vyvinutosti není na místě. Naproti tomu porovnávání domácí a cizí kultury je žádoucím nástrojem sebeuvědomění a existence kulturní identity.

Ve většině muzeí vystavujících etnografika se stálá expozice zaměřuje tematicky, s kategorickým členěním dle geografických celků a příbuzností. Tento logický přístup je velice přehledný, většinou

1 Do skupiny předmětů nazvané *naturalia* byly od počátků 17. století řazeny předměty přírodního charakteru jako minerály, dermoplastické exponáty, rostliny, fosílie a v počátcích právě i mimoevropská etnografika; ke skupině *artificialia* patřily předměty vytvořené lidskou rukou, jako například malby, kresby, zbraně, vědecké a mechanické přístroje (jednalo se však o předměty vytvořené výhradně západní či jinou rozvinutou civilizací, za kterou byla v počátcích považována jen společnost kontinentální Asie), až po mnoha dekáдах se začala do této skupiny řadit i etnografika tzv. přírodních národů, jako znak, že i tyto lidé by snad mohli být chápani jako plnohodnotné lidské bytosti. V zásadě měla *naturalia* reflektovat kreativitu Boha a *artificialia* kreativitu lidstva. V rámci šlechtických kabinetů kuriozit pak bylo často používáno členění na *naturalia*, *artificialia*, *exotica* a *scientifica* (BELK, R., W. *Collecting in a Consumer Society*. Padstow: TJ Press Ltd, 1995).

PhDr. Kateřina Štěpánová, MA

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Katedra teorie kultury
(kulturologie)
1katerinastepanova@gmail.com

nevzbuzuje žádné pochyby či dezinterpretace a je divákovi srozumitelný. Je používán jako základní nit expozice, která je pak někdy doplněna dalšími elementy, specifikujícími konkrétní muzeum, jak uvidíme níže. Zajímavým znakem instituce je i to, jak své vystavené předměty pojmenovává a jak k nim přistupuje ve smyslu obecného označení. Rozpory v pojmenování vystavených předmětů nejsou výsadou jen muzeí, ale i odborné literatury. Pohybujeme se tak ve škále od etnografik přes cizokrajné artefakty, umění nativní, naivní, umění přírodních národů, lidové, kmenové, tradiční či etnické, exotické až k samostatnému označení jako ‚umění‘, případně doplněném o geografickou či etnickou specifikaci.² Rozvinuté diskuze na téma, zda jsou etnografické předměty uměleckými díly či utilitárními předměty (předměty s výhradně užitnou, praktickou funkcí), jsou stále jednou z hlavních oblastí vědeckého dialogu v odborném kruhu muzeologů a antropologů.³

Západoevropské instituce vybrané k analýze jsou následující: Louvre, Paříž: oddělení umění Afriky, Asie, Oceánie a Amerik (FR); Museum du quai Branly, Paříž (FR); Pitt Rivers museum, Oxford (UK) a Sainsbury Centre for Visual Art, Norwich (UK). Tyto instituce byly vybrány na základě hlubší osobní zkušenosti autorky s jejich přístupy. Reprezentují čtyři hlavní typy institucí vystavujících etnografické předměty – největší státní galerie (Louvre, prezentuje etnografika jako ‚umění‘), moderní etnografické muzeum (Musée du quai Branly, prezentuje je na úrovni ‚kultury‘), historické etnografické muzeum spravované univerzitou (Pitt Rivers Museum, prezentuje etnografika na úrovni jejich ‚kultury‘) a galerie vybudovaná pro soukromou uzavřenou sbírku (Sainsbury Cent-

re for Visual Art, prezentuje je jako ‚umění‘). Samozřejmě že v Evropě, a nejen té západní, najdeme další inspirativní instituce a přístupy, není však cílem tohoto příspěvku podat celistvý přehled o situaci hlavních etnografických muzeí v Evropě. Tímto tématem se autorka hlouběji zabývá ve své disertační práci (plánovaná obhajoba na jaře 2013). Cílem bylo zvolit příklady známých a rozličných, avšak podnětných a úspěšných prostředí, které se mohou pokusit charakterizovat současnou západoevropskou scénou.

V dubnu roku 2000 bylo otevřeno oddělení Umění Afriky, Asie, Oceánie a Amerik v nejvýznamnějším francouzském muzeu Louvre, umístěné konkrétně v pavilonu des Sessions (obrázek 1). Záměrem stále výstavy tohoto pavilonu je kontrastní prezentace ne-západního umění, která dnes patří k nejzajímavějším expozicím tohoto typu. Vystaveno je několik desítek předmětů (vybraných světoznámým sběratelem etnografického materiálu Jacquem Kerchache) a většina objektů je zapůjčena z Musée du quai Branly (průměrně 10 objektů na reprezentaci jednoho kontinentu). Artefakty pocházejí od dob před Kristem až do počátku 20. století. „Každé dílo bylo vybráno pro svou exemplárnost spíše než pro svou historii, místo původu, patinu, věk, monumentalitu či raritní povahu svého materiálu; preference tak spočívaly v umělcově integritě, projektu, technice a vizuálních propozicích.“ (oficiální stránky muzea Louvre, přeložila autorka příspěvku). Stálá expozice je koncipována v uměleckém/estetickém stylu prezentace (organizace a rozmístění objektů jsou výsledkem práce Jean-Michel Wilmotte), obsahujícím dostatek prostoru pro jednotlivé exponáty, většinou samostatně vystavené ve

2 Více v ŠTĚPÁNOVÁ, K. *Teorie a praxe prezentace exotického umění v České republice*. Praha: rigorózní práce, FF UK, 2010.

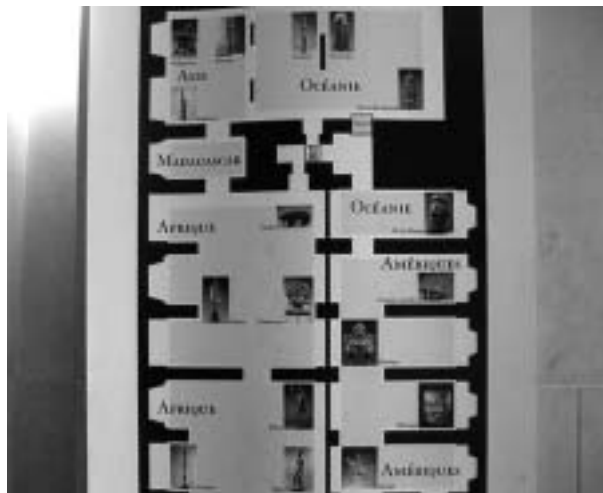
3 Více např. GELL, A. *Art and Agency, an anthropological theory*. Oxford: Clarendon Press, 1998, s. 1–10 nebo GRABURN, N., H., H. (ed). *Ethnic and Tourist Arts*. London: University of California Press, Ltd., 1976, s. 1–32.

vitřinách či volně, nabízející možnost objevovat předměty z mnoha úhlů (obrázek 2). Expozice vyzdvihuje estetické kvality předmětů, které byly po mnoha desetiletí výrazně přehlíženy zejména pro vědeckou a výzkumnou hodnotu artefaktu ve vztahu k jeho původní kultuře. Minimum popisků a informací poskytuje divákovi prostor pro vytvoření osobního vztahu k objektu, je ovšem komplikací, pokud divák informace vyžaduje. Množství základních popisků (obsahujících název, zemi původu, příp. letopočet) není umístěno přímo u předmětu, ale v jisté vzdálenosti na nejbližší zdi, což je někdy vzhledem k poloze exponátu zavádějící. Návštěvník má možnost půjčit si přenosnou kartu s bližšími informacemi o daném kontinentu a jeho uměleckých tradicích nebo si za poplatek zapůjčit audio průvodce. Antropologický či historický aspekt vystavovaných objektů je tak výrazně opomíjen, zato komplexní charakter vystavovaných sbírek v Louvru je stylově zachován. Naopak tato expozice poskytuje pravděpodobně nejvíce prostoru jednotlivým dílům, která jsou jinak v této galerii bez oddechu namačkána na sebe. K této stálé výstavě patří, dnes nezbytný, multimediální prostor, kde je možné si předměty v digitální podobě lépe prohlédnout a letmo se podívat na jejich kulturní zázemí (informace poskytované multimediálními

panely jsou však z hlediska množství a způsobu podání informací koncipované spíše pro dětské návštěvníky). Velmi nečekaně nalezneme i zde v této světové instituci kuriózní kurátorské omyly, které by se na této úrovni neměly vyskytovat (chybějící popisky či prezentace vystaveného exponátu v digitálním programu se zrcadlově obrácenou fotografií předmětu, což je, vzhledem k tomu, že je návštěvník nabádán k práci s obrazem exponátu, výrazným nedostatkem).

V očích francouzské veřejnosti je toto oddělení většinou příjemným protipó-

Obr. 1: Plán Oddělení umění Afriky, Asie, Oceánie a Amerik v Louvru (zdroj: <http://thetikichick.com/2011/11/28/apa-nui-moai-at-the-louvre-paris/>, dostupné 28. 9. 2012).

Obr. 2: Interiér stálé expozice v Louvru (zdroj: <http://www.arttrak.blogspot.cz/2012/08/museum-installations-what-should-they-be.html>, dostupné 28. 9. 2012).

lem ‚vysokému západnímu umění‘, jež v muzeu převažuje, a návštěvníci tuto výstavu vnímají stále jako oddychovou část megalomanské expozice Louvru. Tento obecný názor prezentovaný v místních periodikách nepovažují (pravděpodobně spolu s kurátory výstavy) za přínosný pro statut exotických artefaktů, které jsou tak chápány opět jako lehčí forma, něco méně závažného než umění západní. Vyskytly se také názory, že toto oddělení bylo v době intenzivní mezikulturní spolupráce Francie a dalších států, zejména jejich bývalých kolonií, zřízeno jako politický manévr. Expozice vznikla na podnět bývalého francouzského prezidenta Jacquese Chiraca, který je známý svou zálibou v prezentaci exotických předmětů a jenž chtěl, aby expozice v Louvru obsáhla všechny světové kultury. Nejen z kapacitních, ale i z tematických a kvalitativních důvodů, byl tento návrh oponován řadou kurátorů, kteří nechtěli prezentovat umění Afriky, Asie, Oceánie a domorodých Amerik na tak malém prostoru, který nemůže nabídnout diváku ucelený, a tím i objektivní axiologický pohled. Je faktem, že výstava svým obsahem nabízí prostor ke komunikaci s artefakty a nechá je umělecky působit na diváky, ale jen stěží poskytne vhled do konkrétní kulturní tradice dané oblasti (jako se tomu podařilo například ve stálé expozici Egypta v hlavních sálech Louvru, jež může s touto výstavní částí kontrastovat). Výrazně kladným aspektem je zejména název expozice – umění Afriky, Asie, Oceánie a Amerik, jenž po mnoha desetiletích potvrdil změnu ve vnímání exotických artefaktů z, ve Francii dlouhodobě ustáleného, ‚*art primitif*‘ (či ‚*art premiere*‘) na více méně plnohodnotné produkty lidské tvořivosti z Evropy vzdálených oblastí.

4 BELK, R., W. *Collecting in a Consumer Society*. Padstow: TJ Press Ltd, 1995, s. 110–135.

Nutno ještě podotknout, že ve srovnání s dalšími institucemi toto oddělení Louvru nenabízí mnoho tematicky zaměřených doprovodných aktivit a dalšího materiálu pro mladší ani starší návštěvníky. Pravděpodobně je důvodem daleko intenzivnější zaměření na sbírky západního umění a děl vzniklých v oblasti Středozemního moře a zřejmě ze stejného důvodu není na webových stránkách k dispozici ani digitální katalog vystavených exotických předmětů. Nakonec lze obecně říci, že toto věhlasné muzeum velice rychle nastoupilo cestu tzv. disneyfikace muzeí,⁴ což znamená, že zařadilo podporu konzumního charakteru své instituce na přední příčky zájmu a v tomto konkrétním případě to znamenalo vystavení obchodního domu přímo do foyer muzea. Návštěvníci mají k dispozici několik kaváren, občerstvení, obchody s módou, doplňky, knihami a elektronikou, což se v kontextu původní vzdělávací a intelektuální funkce muzea zdá dnes naprosto absurdní, jakkoliv tento přístup podporuje příjmy muzea. Tuto skutečnost považují za největší krok stranou, jaký může státní vzdělávací instituce učinit (zejména v případě takového způsobu, jaký zvolil francouzský Louvre sám či ve spolupráci s magistrátem Paříže).

Dalo by se říci, že možná i na základě kritiky, doprovázející otevření zmíněného etnografického oddělení Louvru, bylo vybudováno nové a záhy vůdčí pařížské muzeum vystavující nativní exotické artefakty – Musée du quai Branly (dále jen MQB). To bylo otevřeno po deseti letech příprav v červnu roku 2006 jako dlouho očekávaná prezentace tradičního umění Afriky, Asie, Oceánie a Amerik. Tato instituce je nejen centrem expozic etnického umění, ale také významným vědeckým pracovištěm, konzervátor-

skou dílnou a knihovnou. Muzeum obsahuje sbírky z významných Musée de l'Homme (etnografická sbírka) a Musée National des Arts d'Afrique et d'Océanie (dnes zcela zavřené). InSTITUTE tak disponuje velice rozsáhlou a kvalitní sbírkou etnografik (kolem 267 tisíc objektů) a jen ve stálé výstavě je exponováno zhruba 3 500 z nich. MQB bylo založeno z výrazného politického tlaku a podnětu veřejnosti na vyjádření sociálního uvědomění s národy, které byly v průběhu dějin pod francouzským útlakem (ač na počátku 21. století, název muzea měl být původně ‚Musée des arts premiers‘, což by jistě očekávanou profesionální pozici této instituce výrazně poškodilo). Zejména země kolonizované Francií měly tak obdržet poctu od francouzského lidu a politiků postavením pomníku/muzea, které by prezentovalo jejich kulturu jako rovnocennou s kulturou Francie. Výrazný podíl na vzniku muzea měl opět Jacques Chirac, který zahájil provoz této instituce v roce 2006 a nazval její otevření symbolem ukončení dlouholetého boje za osamostatnění a uznání závažnosti role etnografických muzeí ve francouzské společnosti. Instituce byla vybudována jako místo, kde se setkává umění a věda, jako reprezentativní ukázka nejen francouzského, ale západoevropského přístupu k multikulturalismu a interkulturnímu dialogu. Odborným poradcem zde byl dobrý Chiracův přítel, již zmíněný Jacques Kerchache.

Ovšem právě značná publicita, doprovázející stavbu a přípravu muzea, stejně jako mnoho zmíněných cílů a prostředků, které chtělo muzeum uplatnit a zviditelnit, a tím poukázat na svou pokrokovost a revoluční charakter, byla po otevření nástrojem velkého zklamání. Revoluce v přístupu k etnografickému

materiálu se nekonala, nový způsob expozice byl sice velmi zajímavý, ale nespĺňoval slibované hodnoty a z hlediska prezentace historických informací, které měly pracovat s tématem kolonií, se v muzeu neobjevilo téměř nic. Stálá výstava se tak pohybuje v muzejním vakuu, a přestože je pro běžného diváka esteticky úchvatnou, nic se nemění na faktu, že slibované ideje a přístupy, na kterých si instituce před otevřením zakládala, nebyly téměř realizovány. Proto byl celý proces plánování, otevření a následná funkce muzea pod velkým tlakem kritiky nejen široké veřejnosti, ale i odborníků a politiků. Dlouho očekávané muzeum tak zdaleka nepřineslo slibované inovativní metody muzejní praxe.

S odstupem lze říci, že této instituci je vytýkána také zjevná teatrálnost, se kterou vystavuje velké množství předmětů (obrázek 3). Důraz na vizuální dojem diváka tak převažuje nad antropologickým konceptem, v jehož duchu bylo muzeum zakládáno. Instituce je obviňována až z regresivní muzeologie, vzhledem ke zvolenému přístupu prezentace artefaktů bez jakéhokoliv kulturního kontextu (domorodého či kolonizačního). Ráda bych však poznamenala, že ona teatrálnost se z mého pohledu stále nedá srovnat se zmíněnou komercializací Louvru, jež velice negativně ovliv-

Obr. 3: Expozice v Musée de la Ville de Paris (zdroj: K. Štěpánová, 2011).

Obr. 4: Interiér Musée du quai Branly (zdroj: Nicolas Borel; <http://www.quaibrantly.fr/en/collections/permanent-collections.html>, dostupné 28. 9. 2012).

nila úroveň celého muzea. Interiér expozice MQB je přívětivě laděn do zemitých barev, odlišujících od sebe geografické celky, mezi nimiž vede ústřední koridor (obrázek 4). Většina předmětů je po skupinách vystavena ve skleněných vitrínách, případně přímo v prostoru, který doplňuje několik málo obrazovek s krátkými videi zobrazujícími některé exponáty v praxi jejich originálního kulturního prostředí. Tyto pomůcky jsou však téměř jediným digitálním informačním zdrojem pro návštěvníky. Popisky jsou velice strohé, texty obecné, mapy řídké a možnosti získat další prohlubující informace na místě téměř nemožné. Proto opět působí zejména estetický dojem z exponátů, které jsou však většinou spíše utility než umělecká díla. Takže z antropologického nebo etnografického hlediska je bez předchozí znalosti hodnota kulturní prezentace předmětu velice slabá. Množství exponátů v jedné budově muzea je překvapující a musím uznat, že dojem jakési simulace přírodního prostředí či divadla světa je téměř dokonalá. Značný klad spatřuji tedy v množství představeného materiálu, který zejména informovanému divákovi poskytne neopakovatelný zážitek, který většinou není schopen pojmout jen při jedné návštěvě. Ovšem laická veřejnost, která se přijde poučit o světovém umění a kulturách, které byly francouzskou državou, je zahrnuta množstvím materiálu vytrženého z kontextu, bez snadné možnosti jakéhokoliv historického či antropologického zařazení a podpory.

Odborníky i veřejností je velice kladně hodnocen zejména doprovodný program muzea, který je zaměřen na všechny věkové skupiny a výrazně tak zvyšuje atraktivitu instituce mezi veřejností (ať

už se jedná o aktivity pro děti, žáky a studenty, programy pro rodiče a děti, výtvarné dílny, komentované prohlídky či obrazový a knižní materiál vydávaný muzejním nakladatelstvím). Na kvalitně zpracovaných webových stránkách muzea nalezneme podrobný digitální katalog s fotografiemi, virtuální prohlídku a mimo jiné také aktuality z dění v muzeu.

Velice zajímavým kontrastem v oblasti přístupu k organizaci etnografického materiálu je britské Muzeum Pitt Rivers v Oxfordu. Bylo založeno již roku 1884 (jako jedno z prvních etnografických muzeí na světě), když generál Pitt Rivers věnoval svou exotickou sbírku místní univerzitě. V této době se v Anglii nacházelo množství významných předmětů z Cookových výprav, které jsou dnes vysoce ceněnými objekty, vlastně prvními předměty dovezenými z Pacifiku do Evropy, a toto britské muzeum vystavuje jeden z nejcennějších exponátů – smuteční oděv z Tahiti věnovaný domorodci přímo kapitánu Jamesi Cookovi. Původní sbírka 18 000 exponátů se dodnes rozrostla na množství předmětů čítajících přes půl miliónu. Jak již bylo uvedeno, většina světových etnografických kolekcí je uspořádána podle geografických či kulturních oblastí. Tato instituce zvolila svérázný, avšak velice zajímavý a přínosný způsob, jak netradičně představit rozličné předměty v logickém sledu. Sdružování předmětů z odlišných oblastí na základě jejich funkce prezentuje návštěvníkovi unikátní formou téma kulturní diverzity a rovnocennosti kultur současně. Takovýto přístup nabízí hravou expozici, ve které diváci s nadšením objevují podobnosti a kuriozity. Historické dřevěné výstavní skříně s prosklenými částmi představují vždy jedno téma či jeden typ předmětu a jeho

varianty v různých světových kulturách (například téma „hřeben“, kdy je ve vitríně zastoupeno mnoho objektů s funkcí hřebene z celého světa; pro úplný dojem často nechybí ani demonstrace více méně současné západní verze předmětu). Tak najdeme vitríny s tématy jako: šperky, hudební nástroje, zbraně, masky, domácí keramika, sportovní vybavení, brýle, smuteční oděvy, komunikace s předky a mnohé další. Neotřelá forma prezentace silně působí na všechny návštěvníky a je doplněna poutavým doprovodným programem (zejména vzdělávacími brožurami pro děti a mládež obsahujícími hravého průvodce muzeem). Z tohoto zajímavého přístupu však také vyplývají i některá úskalí kurátorské práce – jedním z nejviditelnějších je snaha modernizovat, aktualizovat stálou expozici novým zásahem do vitrín. Nežřídkou kdy jsou nové instalace provedeny v jakési linii předmětů s prvotním záměrem objekty rozpohtovat. Ovšem pokud linie postupuje od předmětů zhotovených přírodními národy přes jiné vzdálené společnosti a je-li řada zakončena současným objektem používaným v západní kultuře, nelze se ubránit pocitu kulturní evoluce se západem na jejím vrcholu (obrázek 5). To jistě nebylo záměrem, nicméně se tato tendence pravidelně objevuje v nových zrestaurovaných vitrínách.

Historický ráz budovy muzea i jejího interiéru (obrázek 6), ve stylu tzv. viktoriánské muzeografie, jehož podoba se za posledních 150 let téměř nezměnila, podtrhuje přítomnost starých, rukou psaných popisků, které však někdy neobsahují pravdivé informace (většinou zejména originální lokaci či datum vzniku). Tyto omyly jsou však součástí tzv. příběhu předmětu, který je muzeem a současnými muzeology ctěn a podpo-

rován. U nově zrekonstruovaných vitrín, a přidáné v původních případech, najdeme doplňující informace, uvádějící popisky a předměty na správnou míru, někdy s podrobnějším kulturním či mezikulturním kontextem. Historizující přístup tohoto muzea vlastně zakonzervoval výstavu tak, jak byla běžná ve viktoriánském období, což je dnes velice hodnotné z hlediska porovnání znalostí a klasifikace.

Velmi citlivě a vkusně využilo toto muzeum multimediálních technologií. Vzhledem k tomu, že charakter výstavy nekoresponduje s integrací obrazovek a podobných médií přímo do stálé expozice, je elektronických informačních technologií využíváno jen při krátkodobých výstavách v oddělených prostorech od stálé expozice. O to více je kladen důraz na internetové stránky muzea, které nabízejí atraktivní virtuální prohlídku v perfektní kvalitě. Ta může být využita jako poutač pro budoucí

Obr. 5: Vitrína se sněžným vybavením, Pitt Rivers Museum (zdroj: <http://www.geograph.org.uk/photo/2695388>, dostupné 28. 9. 2012).

Obr. 6: Interiér Pitt Rivers muzea (zdroj: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Oxford_-_Pitt_Rivers_Museum_-_0269.jpg, dostupné 28. 9. 2012).

návštěvníky, jako připomínka zhlédnuté expozice či jako materiál pro výzkumníky (dostupná je většina vitrín s čitelnými popisky). Toto britské muzeum také intenzivně vyvíjí ve spolupráci s podobnými odbornými institucemi kvalitní elektronickou databázi sbírkových předmětů, propojenou s dalšími světovými sbírkami, čímž podporuje rozvoj bádání v oblasti historických etnografik. I běžný návštěvník internetových stránek muzea má k dispozici elektronický katalog zpracovávající veškeré informace, které má instituce k dispozici, někdy doplněné o fotografie objektu.

Oproti předchozímu příkladu je velice moderní ukázkou přístup, který zvolilo Sainsbury Centre for Visual Art v anglickém Norwichi. Tamní expozice prezentuje uzavřenou sbírku Roberta a Lisy Sainsbury's, kteří se věnovali budování rozmanité kolekce uměleckých předmětů a etnografik. Jejich sbírka tak obsahuje jak díla dnes již klasických západních autorů, tak i předměty exotické, vyrobené přírodními národy či vzdálenými civilizacemi. Hlavním znakem této kolekce je její záměr daný pořizovateli, kteří od začátku chtěli sbírku prezentovat jako studijní. To byl i důvod, proč byla ‚galerie‘ vybudována v těsné blízkosti Univerzity východní Anglie, s níž má společné další funkce. Je tak unikátní univerzitní galerií otevřenou pro veřejnost, výrazně vybočující svým moderním uspořádáním a rozmanitým vystaveným materiálem (univerzitní muzea jsou ve Velké Británii běžnou praxí, jako například Museum Pitt Rivers, ovšem raritní jsou univerzitní galerie, zejména na takové úrovni, jako je právě tato instituce, vystavující umění z celého světa).

Robert Sainsbury, potomek rodiny, jež založila jeden z nejrozšířenějších

obchodních řetězců v Anglii – Sainsbury's, nakoupil první předmět své sbírky kolem roku 1931. Vášni pro sbírání děl žijících umělců a etnografik propadl a po sedmdesát let zvětšoval svou kolekci o další předměty, které ho esteticky zaujaly. V této činnosti mu výrazně pomáhala i jeho manželka Lisa. Dnes sbírka obsahuje díla západní kultury od pozdního 19. a převážně z 20. století. (mezi dalšími Jacob Epstein, Pablo Picasso, Amedeo Modigliani, Henry Moore a Alberto Giacometti). Předměty zastupující exotické artefakty pokrývají všechny kontinenty: etnografika Pacifiku pocházejí zejména z 18. až 20. století; prekolumbijské objekty z centrální a Jižní Ameriky zahrnují kultury Aztéků, Mayů i Inků; nejstarší předměty ze Severní Ameriky jsou z roku 200 před Kristem a pocházejí z oblasti Beringova průlivu; objekty z Afriky jsou datovány od 15. do 20. století a jsou zejména ze západní, centrální a východní Afriky; předměty z Egypta jsou datované až kolem roku 4000 před Kristem; asijská část výstavy skrývá objekty z nejstaršího známého období japonského umění Jomon (1000–400 před Kristem) a Indii zastupují předměty z období 300 let před Kristem. Tolik jen náhled do soukromé uzavřené sbírky, jež je studijním podkladem pro antropology, etnografy, muzeology a další vědce a studenty z celého světa.

Samotná moderní budova uměleckého a výzkumného centra byla postavena na podnět rodiny Sainsbury's (navrhl ji světoznámý Norman Foster jako svou první veřejnou stavbu), výhradně za účelem prezentovat a uchovat sbírku a poskytnout zázemí pro studenty a návštěvníky. Centrum bylo veřejnosti otevřené prvně roku 1978. Pod jednou střechou se tu nachází galerie, kavárna,

studovna, knihovna, multimediální sál, konzervátorská dílna, depozitář a několik málo učeben a kabinetů. Ve své celistvosti se tak jedná o dokonalé prostředí pro rozvoj práce s těmito díly a jejich percepcí.

Prostor v galerii je členěn geograficky dle jednotlivých kontinentů, prezentující etnografika z konkrétních oblastí. Mezi těmito exotickými předměty, vystavenými většinou jednotlivě ve skleněných bezprašných vitrínách, jsou kontrastně rozmístěny obrazy i sochy západních autorů 20. století (obrázek 7). Tato symbióza tvoří zajímavý a nevšední celek, nutící diváky k zamyšlení nejen nad definicí umění, ale i nad hodnotami, které

prezentuje a sdílí. Samotný prostor galerie je řešen velice komfortně, nabízí zajímavá zákoutí k odpočinku přímo mezi artefakty, kde si návštěvník může sednout a v klidu vnímat nevšední atmosféru či si půjčit stoličku a posadit se

Obr. 7: Pohled na interiér Sainsbury Centre for Visual Art (zdroj: K. Štěpánová, 2011).

Obr. 8: Vystavené objekty (zdroj: K. Štěpánová, 2011).

ke konkrétnímu dílu, které zrovna studuje (obrázek 8). Tato možnost je kladnou změnou v přístupu britských institucí, které většinou nedisponují přebytkem prostoru k zavedení podobných ‚launch sofas‘. Opět ani toto muzeum nezahrnuje návštěvníka přebytkem informací, přehledné panely s mapami oblastí uvedou diváka do kontextu, nicméně o objektu samotném se toho ve výstavě mnoho nedozví. Zde je tento styl zvolen na základě přání zakladatelů – mít pokud možno nerušený přístup k artefaktům, neovlivněný ani stylem textu a přílišnými informacemi, které je však možné dohledat v knihovně, jež je přírodní součástí galerie. Žádná digitální média nejsou v hlavní galerii obsažena, avšak v prostoru krátkodobých výstav slouží obrazovky k prezentaci dokumentů o exponovaných objektech (většinou se jedná o díla současných umělců, v tomto případě dokument pomáhá nahlédnout do záměru a tvůrčího procesu autora).

V současné době je toto univerzitní muzeum sídlem výukových kurzů v rámci School of World Art and Museology a kurzu The Arts of Africa, Oceania and Americas, které nabízejí jedinečné odborné prostředí pro výzkum a práci s mimoevropskými etnografiky. Touto skutečností byla završena snaha poskytnout významnou sbírku studijním účelům a přispět tak k poznání podstaty vystavených artefaktů. Oblíbenost instituce podporují i internetové stránky s bohatým a lákavým programem dění v galerii, katalogem a dalšími užitečnými odkazy.

Jak je patrné z představených institucí, role etnografických muzeí a galerií si stále vydobývá své místo v evropské

společnosti. Jednou z nejdůležitějších premis, které většina těchto institucí dodržuje, je sledování původního záměru svého zakladatele či prvního kurátora (jen pro připomínku – pro Louvre je důležité nevybočit ze zavedeného ‚uměleckého‘ stylu: méně informací o díle, prostor pro dialog, obsáhnutí všeho světového umění i na úkor kvality výstavy; pro muzeum du quai Branly – prezentovat kolonie jako rovnocenné společnosti se západem: tady se však záměr historicky vyrovnat dluh přes veškeré snahy téměř vytratil; Pitt Rivers Museum – uchovat a představit originální viktoriánské sběratelství v původním historizujícím duchu; Sainsbury Centre – nabídnout diváku neovlivněný prostor pro osobní dialog s předměty, umožnit kvalitní studium artefaktů a propagovat ideu rovného přístupu k produktům lidské kreativity). Za obecnou tendenci by se dal označit současný přístup zahrnovat návštěvníka množstvím popisů, informačních panelů a textů obecně, a to i přes fakt, že v případě vystavování etnografik se pohybujeme v oblasti vysoké historické a geografické náročnosti. Naopak je snahou tyto informace poskytovat jako doplňkovou možnost prostřednictvím audio průvodců, výpůjčních brožur, informačních obrazovek a dalších digitálních médií, která nejlépe stojí stranou hlavního výstavního prostoru (v multimediální místnosti či alespoň dostatečně odděleně od prostoru s vystavenými objekty). Samozřejmě jsou však mapy oblastí s minimem poznámek. Dalo by se tedy shrnout, že nejvýraznější tendencí je poskytnout nyní diváku dostatek osobního prostoru a pohodlí pro intimní komunikaci s dílem, což ve výsledku může přispět k rovnocennému chápání těchto artefaktů v kontextu naší kultury, a tak ke snazšímu interkulturnímu dialogu. Vy-

stavování předmětů z exotických krajin v geografických celcích bez dalšího atraktivního obohacení je dnes veřejností považováno za prázdné a nudné. Také nátlak na informovanost diváka, zejména v podobě mnoha a mnoha detailních popisků a obrazové dokumentace, je vnímán jako stresující, zdržující či nadbytečný. Pravděpodobně v důsledku informační doby, kdy si lidé chodí do muzea svým způsobem odpočinout a zhlédnout (pouze zhlédnout, při nejlepším slyšet, ale většinou ne přečíst) něco zajímavého, jsou rozsáhlé informační panely a další texty vnímány většinou jako rušivé. Dejme tedy po vzoru vůdčích západoevropských institucí prostor těmto artefaktům mluvit samy za sebe, bez násilných podpůrných berliček našeho, někdy dokonce chybného, zprostředkovaného porozumění. Nic pak nebrání návštěvníkovi sáhnout po rozsáhlejších informacích v digitální (přemíra digitalizace je však také hodnocena návštěvníky jako rušivá) či papírové podobě, které by, jako doplněk, na výstavě chybět jistě neměly.

Závěrem bych ráda podotkla, že na zájmu veřejnosti o tyto instituce se samozřejmě výrazně podílí komplexní sebe prezentace těchto muzeí na úrovni reklamy, vzhledu jejich průčelí (lákačícího bannery a dalšími vkusnými poutači), také však možností a aktuálností jejich webových stránek a stránek na sociálních sítích. Kvalitní, dnes již samozřejmá, digitální databáze muzejních sbírek, dostupná na webových stránkách veřejnosti či jen odborníkům, je otázkou prestiže instituce, která je schopna poskytnout informace dalším profesionálům v oboru a přispět tak k celosvětovému dialogu etnografických muzeí. Diskuze nad vhodností prezentace objektů ve veřejné internetové data-

bázi muzea, jako potencionálně konkurenční způsob prezentace objektů, jenž může připravit instituci o návštěvníky, může být řešena několika způsoby tak, aby k úbytku návštěvníků nedošlo, a přesto byla prestiž instituce podpořena tímto profesionálním nástrojem (například zveřejnění kompletní databáze bez detailních fotografií předmětů apod.). Stejně kladně slouží muzeu i zapojování do mezinárodních projektů typu *Conserving Curiosities* v Oxfordu a dalších.

Přestože je dnes situace v českých muzeích díky historickým a politickým okolnostem nepříliš příznivá, zejména pro instituce vystavující etnografika, sledování mezinárodní situace patří k náplni práce kurátorů a snaha pro uplatnění některých nenáročných tendencí může pomoci v atraktivitě instituce v očích diváka, tolik potřebného pro funkci muzea. Na druhou stranu pak vidím několik českých specifik, která mohou pozitivně vymezit takovéto instituce vůči zahraničním konkurentům a příjemně oživit domácí scénu. Velký potenciál vidím zejména v osobních příbězích sběratelů, kteří své sbírky odkázali muzeím, jež nabízejí návštěvníkovi individuální a uchopitelný rozměr s mnohdy atraktivním podtextem kulturního srozumění. Naopak za zastaralý považují neinteraktivní přístup se zjevně nesoučasným stylem vitrín (neprofesionální zašlé číslování a popisky, zaprášené a neudržované předměty). Zdá se, že technické vybavení výstav u nás přímo odpovídá úrovni instituce. Některá muzea (a to jak soukromá, tak státní) jsou úspěšná ve shánění grantů a mají následně prostředky na rekonstrukci stálých expozic (např. Slezské zemské muzeum) a výstavních prostor, některé instituce takové možnosti nemají. Ovšem již s plánováním návrhů změn a vylep-

šení může muzeum najít méně náročná řešení, jako například částečnou rekonstrukci nejnútnejších oblastí nebo realizaci atraktivního doprovodného programu pro návštěvníky (zaujmout děti, menšiny žijící v okolí a samozřejmě obecnou veřejnost aktivním programem nebo zajímavou interaktivní brožurou). Další relativně nenáročnou ‚investicí‘ je zřízení muzejních stránek na sociálních sítích a pravidelné nabízení akcí a dalšího programu lákajícího k návštěvě muzea. I v této oblasti platí, že méně a kvalitněji je jistě lepší než se snažit vše povrchně spravovat za krátký čas. Dnešní divák je zhýčkaný přemírou interaktivity, kvalitního obrazu i zvuku a nejrůznějších alternativ a kuriozit, je proto velice těžké vytvořit atraktivní prostředí odpovídající zájmu návštěvníka. Prostředky pro jeho realizaci však nejsou zcela nedostupné a je naší prací o ně usilovat.

Literatura:

- BELK, R., W. Collecting in a Consumer Society. Padstow: TJ Press Ltd, 1995.
- GELL, A. Art and Agency, an anthropological theory. Oxford: Clarendon Press, 1998.
- GRABURN, N., H., H. (ed). Ethnic and Tourist Arts. London: University of California Press, Ltd., 1976.
- ŠTĚPÁNOVÁ, K. Teorie a praxe prezentace exotického umění v České republice. Praha: rigorózní práce, FF UK, 2010.

Webové stránky

- Oficiální stránky muzea Louvre, oddělení umění Afriky, Oceánie a Amerik, Paříž. Dostupné z: <http://www.louvre.fr/en/departments/pavillon-des-sessions> [cit. 28. 9. 2012].
- Oficiální stránky Musée du quai Branly. Dostupné z: <http://www.quaibrantly.fr/en/> [cit. 28. 9. 2012].
- Oficiální stránky Pitt Rivers Museum v Oxfordu. Dostupné z: <http://www.prm.ox.ac.uk/> [cit. 28. 9. 2012].
- Oficiální stránky Sainsbury Centre for Visual Art v Norwich. Dostupné z: <http://www.scva.org.uk/> a <http://www.sru.uea.ac.uk/> [cit. 28. 9. 2012].
- Projekt Conserving Curiosities. Dostupný z: <http://conserving-curiosities.blogspot.cz/> [cit. 29. 9. 2012].

Standardy v prezentaci digitalizovaných sbírek

Veronika Mikešová

Presented article discusses current trends in the presentation of digitized museum collections. The author focuses on the use of metadata and explains why this issue is so important for museum work. Addition of metadata to digitized collections is nowadays a unique way to preserve the long-term usability of information about collections object. To ensure the effectivity of using metadata it is necessary to keep a unified standard both of the format of the metadata and of the form of the digitized objects themselves.

Keywords: Digitisation, Standards, Metadata, Multimedia

V současné době se v souvislosti s prezentací digitalizovaných sbírek stále více hovoří o metadatach. Metadata jsou strukturovaná data o datech, která umožňují snadné a rychlé vyhledávání ve velkém množství informací. Může se tedy jednat například o popisné informace, které obsahují jednotlivé objekty v určité databázi, nebo také informace, které jsou uvedeny ve zdrojovém kódu a poskytují základní údaje o dané webové stránce. V době digitalizace sbírek je třeba metadata využívat i v muzeu, neboť každý sbírkový předmět či dokument nese konkrétní datum vzniku, autora, formát a také autorská práva. *A právě všechny tyto informace se dají jasně a přehledně shrnout ve formě metadat, která by měla mít maximální a co nejširší srozumitelnost, a to nejen v současnosti, ale také v dlouhodobém časovém měřítku. Z tohoto důvodu jsou vytvářeny standardy pro jejich tvorbu. Za posledních dvacet let takových standardů vzniklo hned několik.*

Celosvětově nejrozšířenější je soubor metadatových prvků zvaný Dublin Core,¹ který je v současnosti využíván v několika desítkách zemí Evropy, Ameriky, Asie i Austrálie. Svůj název dostal tento způsob označování metadat podle města Dublin ve státě Ohio, ve kterém se v roce 1995 konala konferen-

ce, na které byl Dublin Core navržen. Jeho záměrem je usnadnit vyhledávání elektronických zdrojů. Původně byl vytvořen pro použití pouze na webu, postupně se ale díky své univerzálnosti a srozumitelnosti rozšířil na knihovny a posléze i na popisy zdrojů, které využívají státní i soukromé instituce včetně muzeí.

Dalším, v muzeích také hojně rozšířeným, standardem je Spectrum,² které bylo navrženo v roce 1994 ve Velké Británii jako metadatový standard pro dokumentaci muzejních sbírek. Umožňuje přiřazovat sbírkovým předmětům navíc popisné informace o způsobu jejich nabytí, zápůjčkách a reprodukčních právech. Podobným standardem byl také museumdat, jenž byl vytvořen německou pracovní skupinou.³

V současné době se však v muzejní prezentaci stále více ujímá standard LIDO (Lightweight Information Describing Objects).⁴ Ten vznikl v roce 2008 za mezinárodní spolupráce mnoha pracovníků muzeí za účelem jednotného označení shromážděných digitalizovaných muzejních sbírek. Standard LIDO byl vytvořen tak, aby propojil starší standardy jako je Spectrum či museumdat, a sjednotil tak již existující metadatové prvky. Tento standard však není vhodný pro

1 Více o standardu Dublin Core na http://www.ics.muni.cz/dublin_core/index.html, http://www.webarchiv.cz/generator/dc_locale/cz/napoveda/obecnapravidla.html.

<http://lib-info.cuni.cz/tematbrany/doporuceni.html>.

2 Více na <http://www.collectionslink.org.uk/programmes/spectrum>.

3 Více na <http://www.museumdat.org/>.

4 Více na <http://network.icom.museum/cidoc/working-groups/data-harvesting-and-interchange/what-is-lido/>.

Mgr. Veronika Mikešová
Národní muzeum
Historické muzeum
veronika_mikesova@nm.cz

katalogizaci sbírek. Je navržen pro harvestování dat ze sbírek evropských muzeí a jejich online prezentaci.⁵

Metadata můžeme v základu rozdělit do tří kategorií: informace o obsahu, intelektuálním vlastnictví a identifikačních údajích zdroje. Jednotlivé složky daných kategorií (dle standardu Dublin Core) jsou uvedeny v tabulce 1.

Jedná se tedy o logické informace, které lze uvést k většině databázových objektů. Budeme-li všichni používat stejný standard popisných informací, usnadníme tak nejen práci s digitalizovanými objekty našim kolegům v jiných českých i evropských muzeích, ale také vzájemné předávání informací mezi jednotlivými portály. Na tomto metadatovém principu pracuje český portál digi-

talizovaného kulturního dědictví eSbírkky, kde mohou jednotlivá muzea publikovat své sbírky, ale také celoevropský portál Europeana⁶, kam je možno data z eSbírek zdarma převádět.

Používání metadat také podporuje současný trend otevřených dat (tzv. open data). To jsou všechna data, která zveřejňují s použitím informačních technologií orgány veřejné správy ve formátu umožňujícím jejich další strojové zpracování. Šíření těchto dat není omezeno licenční ani jinou právní podmínkou, jsou tedy volně dostupné i k opakovanému užití. A právě otevřenými daty by se díky digitalizaci a užívání metadat měly stát i muzejní sbírky, aby tak široká veřejnost získala přístup ke svému kulturnímu dědictví.

Tab. 1: Metadatové prvky podle standardu Dublin Core

Obsah	Intelektuální vlastnictví	Identifikační údaje zdroje
Název (vyjádřen konkrétním názvem dokumentu či souboru)	Tvůrce (autor dokumentu, fotografie, obrazu,...)	Datum (datum zpřístupnění objektu ve stávající podobě)
Předmět (vyjádřen klíčovými slovy, charakterizujícími daný objekt, jednotlivá slova se oddělují čárkou)	Vydavatel (osoba či instituce zodpovědná za obsah zdroje)	Formát (velikost a formát objektu – např. JPEG, 2 MB)
Popis (podrobnější informace o objektu)	Příspěvatel (osoba či instituce, která se podílela na vytvoření objektu)	Identifikátor zdroje (unifikovaný lokátor zdroje – URL či např. u knih ISBN)
Typ zdroje (uvádí, o jaký objekt se jedná – fotografie, obraz, archiválie, webová stránka, sbírkový předmět,...)	Správa autorských práv (komu náleží současná autorská práva)	Jazyk (dvouznačkový kód jazyky dle normy ISO 639)
Zdroj (odkaz na zdroj, kde je digitalizovaný objekt umístěn)		
Vztah (odkazy na příbuzné objekty a informace)		
Pokrytí (rozsah obsahu zdroje – geografický, časový, prostorový)		

⁵ Standard LIDO byl využit pro evropský projekt Athena (Access to cultural heritage networks across Europe), který podporoval muzea v poskytování digitálního obsahu Europeana.

⁶ Sbírkky i Europeana využívají metadatové prvky Europeana Semantic Elements (ESE), které jsou založeny na standardu Dublin Core – <http://www.europeana.eu/schemas/ese/>.

Je-li objekt či webová stránka opatřena metadaty, jsou napevno zakotveny v HTML kódu (ten si můžeme prohlédnout, zvolíme-li v internetovém prohlížeči možnost zobrazit zdrojový kód) hned v úvodu v sekci začínající tagem <head>. Díky takto zakódovaným metadatům, která obsahují i klíčová slova, se dají konkrétní objekty snadno vyhledat v nepřehledném množství informací na celosvětovém internetu. Zpřístupníme-li tedy objekty s metadaty, zabráníme tak tomu, aby se časem „utopily“ v gigantickém informačním prostoru.

Jako názorný příklad si můžeme uvést, jak vypadají metadata ve zdrojovém kódu dokumentu o standardu Dublin Core. Prostudujeme-li si kód důkladně, nalezneme v něm všechny prvky, popsané v tabulce č. 1:

```
<meta name="DC.Title" content="Dublin Core Czech Homepage" />
<meta name="DC.Creator" content="ÚVT MU" />
<meta name="DC.Subject" content="Dublin Core" />
<meta name="DC.Subject" content="metadata" />
<meta name="DC.Subject" scheme="PHNK" content="metadata" />
<meta name="DC.Subject" scheme="PHNK" content="metadatové formáty" />
<meta name="DC.Subject" scheme="PHNK" content="Dublin Core" />
<meta name="DC.Description.abstract" content="České stránky iniciativy Dublin Core. Obsahují přeložené dokumenty týkající se metadatového formátu Dublin Core a další informace pro české uživatele Dublin Core." />
```

```
<meta name="DC.Date.available" scheme="W3C-DTF" content="2006-08-23" />
```

```
<meta name="DC.Type" scheme="DCMIType" content="Text" />
```

```
<meta name="DC.Format" scheme="IMT" content="text/html" />
```

```
<meta name="DC.Format.medium" content="computerFile" />
```

```
<meta name="DC.Language" scheme="RFC3066" content="cze" />7
```

Další příklad uveďme již pro oblast muzejnictví. Jako vzor vybereme měděnou hřivnu z archeologické sbírky Národního muzea. Metadata, vztahující se k tomuto předmětu by podle standardu Dublin Core vypadala následovně:

```
<meta name="DC.Title" content="Hřivna" />
```

```
<meta name="DC.Subject" content="doba bronzová" />
```

```
<meta name="DC.Subject" content="měď" />
```

```
<meta name="DC.Subject" content="hřivna" />
```

```
<meta name="DC.Description.abstract" content="Hřivna nákrčnickovitého typu" />
```

```
<meta name="DC.Publisher" content="Národní muzeum" />
```

```
<meta name="DC.Type" scheme="DCMIType" content="PhysicalObject" />
```

```
<meta name="DC.Format" scheme="IMT" content="image/jpeg" />
```

```
<meta name="DC.Source" scheme="URL" content="http://www.esbirky.cz/detail/26675/" />
```

```
<meta name="DC.Rights" content="Národní muzeum" />
```

⁷ Zdrojový kód z http://www.ics.muni.cz/dublin_core/charakteristika.html.

Pozor je ale třeba dávat na pojmy, které použijeme u jednotlivých popisných prvků. Měli bychom se snažit dodržovat základní slovníkové názvy, obzvláště u klíčových slov. V češtině lze využít podrobné hesláře, které se již používají v knihovnictví.⁸ Standardizovaný heslář, který by obsahoval popisné pojmy pro oblast muzejnictví, však dosud chybí. Do budoucna by tedy jistě bylo užitečné takový heslář vytvořit, a zajistit tak co největší interoperabilitu sbírkových informací.

Hovoříme-li o standardech v prezentaci digitalizovaných sbírek, musíme kromě popisných metadat zmínit také samotné formáty digitalizovaného obsahu. Veškerá obrazová dokumentace, která je určena pro prezentaci, by měla být ve formátu JPEG (Joint Photographic Experts Group). Ten je nejjednodušším a nejpoužívanějším formátem obrazových informací a práci s ním podporují všechny softwary. Naopak formát TIFF (Tag Image File Format) je vhodný pro archivaci a tisk obrázků, neboť zachovává jejich původní kvalitu a soubory, na rozdíl od formátu JPEG, nekomprimuje.

Co se týče audio souborů, pro prezentaci je určený formát MP3 (založený na algoritmu skupiny MPEG – Moving Picture Experts Group). Ten umožňuje výrazně snížit velikost zvukových souborů, aniž by výrazně zhoršil jejich kvalitu. Tento formát lze tedy velice snadno sdílet a prezentovat. U video souborů je pak nevhodnějším formátem AVI (Audio Video Interleave) či MPEG (Moving Pictures Experts Group), které jsou nejrozšířenější a dokáže s nimi pracovat téměř každý software. Pro online prezentaci na webu a streamování videí se nyní stále hojněji používá formát FLV (Flash Video). Ten je podporovaný větši-

nou operačních systémů i prohlížečů, hodí se tedy pro videa, která chceme volně šířit.

Na rozdíl od metadatových standardů, které jsou tvořeny tak, aby byly použitelné po dlouhé roky, multimediální standardy se neustále mění. Výše uvedené formáty tak jsou aktuální nyní, za několik let však nejspíše budeme používat úplně jiné. To je však nezvratná situace v oboru prezentace digitalizovaných sbírek a nám nezbyvá, než se přizpůsobit.

Literatura:

ATHENA WP3: Digitisation: Standards landscape for european museums, archives, libraries. Řím 2009.

ATHENA WP3. Lightweight information describing objects (LIDO): The international harvesting standard for museums. Řím 2011.

CIGÁNEK, D. Digitální dokumentace objektů kulturní, historické a vědecké hodnoty. Brno: Moravské zemské muzeum, 2005 [cit. 16. 11. 2012]. [PDF dokument]. Dostupný z: <http://www.citem.cz/wp-content/plugins/downloads-manager/upload/digitalizace.pdf>.

CHLAPEK, D. – KUČERA, J. Otevřená data veřejné správy. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2011 [cit. 21. 11. 2012]. [PDF dokument] dostupný z: <http://www.datakon.cz/media/2011/prezentace/studie/chlapek.pdf>.

Data harvesting and interchange. network.icom.museum [www portál]. Dostupné z: <http://network.icom.museum/cidoc/working-groups/data-harvesting-and-interchange> [cit. 15. 11. 2012].

8 Seznam českých tezurů např. na http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=fond_kodovnik.htm, světových na <http://www.citem.cz/wp-content/plugins/downloads-manager/upload/14-TezaurySlovnikyMezinarodni.pdf>.

- Dublin Core. ics.muni.cz [www portál].
Dostupné z: http://www.ics.muni.cz/dublin_core/ [cit. 14. 11. 2012].
- Europeana Semantic Elements. Europeana.eu [www portál]. Dostupné z: <http://www.europeana.eu/schemas/ese> [cit. 15. 11. 2012].
- Metadata standards and interoperability. JISC Digital Media [www portál]. Dostupné z: <http://www.jiscdigital-media.ac.uk/crossmedia/advice/metadata-standards-and-interoperability> [cit. 14. 11. 2012].
- Metodické centrum pro informační technologie v muzejnictví [www stránky]. Dostupné z: <http://www.citem.cz> [cit. 16. 11. 2012].
- museumdat. museumdat.org [www stránky]. Dostupné z: <http://www.museumdat.org/> [cit. 14. 11. 2012].
- Návrh požadavků na metadata používaná pro provoz oborových informačních bran v České republice. jib-info.cuni.cz [www portál]. Dostupné z: <http://jib-info.cuni.cz/tematbrany/doporuceni.html> [cit. 1. 11. 2012].
- Spectrum standard. Collections Link [www portál]. Dostupné z: www.collectionslink.org.uk/programmes/spectrum.
- What is LIDO? network.icom.museum [www portál]. Dostupné z: <http://lido-schema.org> [cit. 15. 11. 2012].

Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce 50 let od svého založení

Pavel Douša, Tereza Macková

The journal Museum: Museum and Regional Studies celebrates 50 years from its foundation. During that time there were published many articles, studies, materials, essays, news and reviews from the fields of theoretical and practical museology. The journal was founded in 1963 in the former Cabinet of Museum and Regional Studies in the National Museum and it has become an important forum for Czech museum workers.

Keywords: *Museum and Regional Studies Journal, National Museum, Cabinet of Museum and Regional Studies, Museology, Czech Society of Antiquaries*

Časopis Muzejní a vlastivědná práce (dále MVP) vznikl v roce 1963, kdy tehdejší Kabinet muzejní a vlastivědné práce při Národním muzeu direktivně převzal Časopis Společnosti přátel starožitností (vycházel od roku 1893) a postupně jej přetransformoval a obsahově posunul k muzejní problematice. MVP tak svou náplní navazovala na Zprávy Kabinetu muzejní a vlastivědné práce, které vycházely v letech 1959–1962 a byly zaměřeny na vlastivědnou práci, činnost československých muzeí, hodnocení muzejních expozic a výstav, recenze nové muzejní a vlastivědné literatury a organizační zprávy.

Vedením první redakční rady MVP byl pověřen František Roubík, tehdejší starosta Společnosti přátel starožitností, post vedoucího redaktora zaujal ředitel Kabinetu muzejní a vlastivědné práce v Národním muzeu Václav Pubal, který na tomto místě setrval až do roku 1983. Redakční rada byla ve složení: František Roubík – předseda, Jiří Bayer, Josef Beneš, Pavla Horská-Vrbová, Ladislav Hosák, Josef Klik, Oldřich Nouza, Karel Pletzer a Václav Pubal.

MVP tehdy vycházela v úctyhodném nákladu 2000 výtisků. Spolu s Časopisem Společnosti přátel starožitností pře-

vzal totiž Kabinet muzejní a vlastivědné práce i jeho dosavadní – poměrně rozsáhlou – odběratelskou základnu, tvořenou převážně historiky a vlastivědnými pracovníky z regionů, a musel tuto skutečnost ve výběru témat respektovat. V průběhu let však muzejní tematika v časopise výrazně převládla nad vlastivědnou problematikou. Ta se omezila jen na oblast kronikářství, případně metodologické problémy vlastivědné práce. Časopis se začal zabývat teoretickými i praktickými muzeologickými otázkami a přinášel výsledky regionálního bádání. Svě místo zde našly bibliografie vlastivědné a muzeologické literatury.

V roce 1984 se stala vedoucí redaktorkou a zároveň i předsedkyní redakční rady Františka Hyndráková, tehdejší ředitelka Kabinetu muzejní a vlastivědné práce, která tyto funkce zastávala po dobu pěti let, až do revolučního roku 1989. V září roku 1989 po ní obě tyto funkce převzal Richard Suk. Od roku 1990 došlo k viditelné proměně obsahu časopisu. Spolu s pádem komunismu dochází i ke změně v tématech článků, které se zaměřují na ryze muzeologická a vlastivědná témata bez ideologického podtextu. Od roku 1993 byl pověřen vedením časopisu Václav Matoušek, kte-

PhDr. Pavel Douša, Ph.D.

Národní muzeum
Historické muzeum
pavel_dousa@nm.cz

Mgr. Tereza Macková

Národní muzeum
Centrum pro prezentaci
kulturního dědictví
mackova.tereza@gmail.com

rého v roce 1996 střídá Eduard Šimek. Po jeho odchodu se v letech 2005–2007 se v pozici vedoucího redaktora v rychlém sledu střídají Jiří Bareš, Petr Kopal a Jiří Kvaček a časopis hledá svou tvář. Místo předsedy redakční rady po celou tuto dobu zastával archeolog Tomáš Durdík.

Časopis Muzejní a vlastivědná práce vycházel až do roku 2005 pravidelně čtyřikrát ročně. Výjimku v tomto tvořilo jen období mezi léty 1968–1972, kdy došlo ke spojování některých čísel. V letech 2006 a 2007 vycházel časopis dvakrát ročně v podobě dvojčísel.

1 Časopis Společnosti přátel starožitností vychází dále samostatně v režii Společnosti. Funkci vedoucího redaktora dále vykonával Tomáš Durdík až do své smrti v září 2012.

V roce 2008, kdy se šéfredaktorem stal Pavel Douša, prošel časopis významnou transformací. Po více než čtyřiceti letech společného soužití došlo k oddělení časopisu Muzejní a vlastivědné práce od Časopisu Společnosti přátel starožitností.¹ Časopis Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce se primárně zaměřuje na problematiku muzejnictví a muzeologie, historická vlastivěda a regionalistická tematika zůstává pouze okrajovým tématem časopisu. Další změnou bylo přistoupení k výraznější reflexi aktuálních trendů v muzejnictví ve světě, ale

i na domácím poli. Zcela nově byl vytvořen prostor pro problematiku konzervátorství, restaurátorství a preparátorství.

Spolu s touto transformací došlo i ke změně názvu periodika. Byla zvažována varianta úplně změnit název časopisu na „Muzeum“, ale nakonec toto bylo zavrhnuto jako příliš radikální krok. Časopis chtěl navazovat na tradici periodika vycházejícího již přes 40 let, proto bylo slovo Muzeum pouze předřazeno původnímu názvu, a tak vznikl název „Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce“. Časopis dostal i novou grafickou podobu a zůstal u periodicity vydávání dvou čísel ročně, jak tomu bylo od roku 2006.

Aktuální redakční radu tvoří: Karel Boženek, Milan Jančo, Petr Janeček, Jan Josef, Marek Junek, Denisa Kera, Barbora Klipcová, Adolf Knoll, Mladenko Kumović, Jana Poláková, Vladimíra Sehnalíková, Michal Stehlík, Lenka Šaldová, Martin Šimša, Irena Štěpánová, Hildegard Vieregg a Jiří Woitsch.

Časopis Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce má za sebou padesát let nepřetržité existence a po celou tu dobu přispíval k prezentaci aktuálního stavu bádání v oblasti muzejní práce, muzeologie, vlastivědy, regionální historie, kulturních dějin a hmotné kultury. Od svého vzniku v roce 1963 publikoval celou řadu studií, materiálů, zpráv a recenzí ze širokého spektra muzejní problematiky, a stal se tak jedním z mála diskuzních a publikačních fór domácích muzejních pracovníků. Doufáme, že tuto roli se mu podaří plnit i v následujících letech a že si zachová přízeň svých čtenářů.

Bibliografie časopisu Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce za léta 1988–2012

K 50. výročí vydávání časopisu Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce vám přinášíme bibliografii publikovaných článků za uplynulá léta. Zahrnuje všechny texty publikované v časopise od roku 1988 až po první číslo roku 2012 (články z let 1963–1987 jsou zachyceny v rejstřících časopisu vydaných v číslech časopisu 4/1982 a 4/1988).

Bibliografie obsahuje celkem 1151 položek. Záznamy jsou řazeny vzestupně

podle ročníků a dále abecedně podle autorů, bez ohledu na rubriku, ve které byly v časopise publikovány. Vzhledem k omezenému počtu stran bylo stejně jako u předchozích rejstříků upuštěno od začlenění recenzí z oddílu Literatura.

Elektronická verze bibliografického soupisu je pro snadnější vyhledávání umístěna na webových stránkách časopisu www.emuzeum.cz/Muzeum/.

Autor	Název	Rok	Ročník	Číslo	Strany
Barčuk, Josef	Práce s kronikou	1988	26	4	225
Bartůšek, Václav	Výstavy a expozice o J. E. Purkyňovi v roce 1987	1988	26	2	110–111
Beneš, Ctirad	Palné zbraně II. (pokračování)	1988	26	1	14–28
Beneš, Ctirad	Palné zbraně III. (pokračování)	1988	26	2	93–104
Beneš, Ctirad	Palné zbraně IV.	1988	26	3	150–160
Beneš, Josef	Mezinárodní letní škola muzeologie, Brno 1987	1988	26	1	36–37
Beneš, Josef	Výstava národopisných fotografií ve Strážnici	1988	26	3	165–166
Bíba, František	Pečují o kronikáře	1988	26	1	48–49
Fišer, Zdeněk	K otázkám materiálně technického vybavení muzeí a nová provozní budova Muzea Kroměřížska	1988	26	1	38–41
Grulich, T.	Školení metodiků pro kronikářství	1988	26	1	49
Grulich, T.	IV. celonárodní soutěž kronikářů	1988	26	2	116–119
Grulich, T.	Museum vivum III. – Rožnov pod Radhoštěm – 6.–8. září 1987	1988	26	3	167–168
Grulich, T.	Zamyšlení nad IV. celonárodní soutěží kronikářů	1988	26	3	179–180
Hánl, Jiří	Cestovní příručka 18. století	1988	26	4	217–219
Hartl, Jiří	XVI. seminář muzejních archeologů ČSR	1988	26	4	208–209
Jančárek, Petr	Nebývalá výstava Slezského muzea v Opavě	1988	26	3	166–167
Janka, Otto – Turková, Helga	Zámecký park Vrchotovy Janovice před sto lety	1988	26	4	200–205
Jaroš, Jiří	Otázky muzejní evidence a průzkumu technických objektů v terénu (Příklady z Jihomoravského a Severomoravského kraje)	1988	26	1	5–9
Jordán, František	Letní kulturní aktivita a spolupráce s pionýrskými tábory	1988	26	2	106–107
Jordán, František	Dokumentace života a díla českého cestovatele a orientalisty Aloise Musila v Muzeu Vyškovska	1988	26	3	168–172
Jordán, František	Půl století nad kronikou	1988	26	4	224–225
Kříž, Erich	Z činnosti Klubu přátel Okresního muzea v Sokolově	1988	26	4	209–213
Lukas, Jiří	Expozice nových dějin a současnosti v Národním muzeu v Praze	1988	26	1	33–34
Majer, Jiří	K povaze vědeckovýzkumné činnosti v technických muzeích	1988	26	1	37–38
Marek, Pavel	Z dějin Orlice	1988	26	3	174–175
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1988	26	1	44–47
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1988	26	2	114–116
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1988	26	3	177–178

Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1988	26	4	220–223
Mayer, Josef	Dům U Bílého zvonu a jeho kulturní využití	1988	26	1	31–33
Nováková, Linda	Den otevřených dveří... a perspektivy	1988	26	1	30–31
Novotný, Jan	Pražské historické motocykly. Výstava v Muzeu hlavního města Prahy, 22. ledna – 23. dubna 1987	1988	26	1	34–35
Pauliš, Petr	Geologická expozice Státního ústředního muzea v Ulánbátaru	1988	26	4	216–217
Plessingerová, Alena	Voňavý čas vánoční	1988	26	2	107–108
Porš, Vladimír	Alois Jirásek a Brandýs nad Orlicí	1988	26	3	176–177
Pospěch, P.	Kroniky v olomouckém muzeu	1988	26	3	174
Procházka, Jan	Zkušenosti z realizace komplexní dokumentace období výstavby socialismu v severočeském kraji	1988	26	2	112–114
Procházka, Lubomír	Stálá národopisná expozice Okresního muzea Praha-východ	1988	26	4	216
Rosal, Zdeněk	Současná muzeologická problematika a NTM	1988	26	4	213–215
Řepa, Pavel	Dokumentace současného stavu přírody a potřeby její ochrany	1988	26	1	10–13
Sakařová, Jana	Torzo Plačkova sborníku	1988	26	3	175–176
Sejbal, Jiří	Numismatická expozice v Moravském muzeu v Brně	1988	26	3	146–149
Skružný, Ludvík	Muzea a památníky města Varny v BLR spjaté s činností bratří Škorpilů II.	1988	26	1	41–44
Slavík, Stanislav	Čtyřicetiletá historie socialismu v našich muzeích	1988	26	1	1–4
Steiner, Jan	Historická výročí a metody kronikářské práce	1988	26	1	49–50
Stránský, Zbyněk Z.	Poslání Mezinárodní letní školy muzeologie	1988	26	3	141–145
Šouša, Jiří	XVII. Mikulovské sympozium na téma: Jan Evangelista Purkyně a jeho doba	1988	26	3	173–174
Špět, Jiří	Celonárodní aktiv k hlavním kulturně výchovným úkolům muzeí a galerií po XVII. sjezdu KSČ	1988	26	2	65–66
Špět, Jiří	Postřehy z dánských muzeí	1988	26	2	80–92
Špět, Jiří	Kubánská muzea a muzejnictví	1988	26	3	129–134
Špět, Jiří	Sto let od vzniku Společnosti přátel starožitností	1988	26	4	193–199
Štajnochr, Vítězslav	Výstava české majoliky, mezzomajoliky a polofajánse ze sbírek Okresního muzea v Berouně a Národopisného oddělení Historického muzea Národního muzea v Praze	1988	26	3	161–165
Štogerová, Vladimíra	Regionální zaměření katedry dějepisu Pedagogické fakulty v Plzni	1988	26	1	29–30
Švec – Mezera	Zasedání komise pro nové dějiny v současnost	1988	26	3	172–173
Táborský, Jan	Drobný zemědělský inventář venkovského lidu ze sbírek Jihočeského muzea	1988	26	2	108–109
Turková, Jana	Rejstřík časopisu Muzejní a vlastivědná práce	1988	26	4	243–255
Vondruška, Vlastimil	Výstava „Mírové využití kosmu“ Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy (září 1987 – březen 1988)	1988	26	2	109–110
Vrchotka, Jaroslav	170 let Národního muzea v Praze	1988	26	3	135–140
Žalman, Jiří	Celostátní seminář přírodovědných pracovníků muzeí ČSSR v Trnavě	1988	26	2	105–106
Žalman, Jiří	Expozice Severočeského muzea v Liberci Projev náměstka ministra kultury ČSR dr. J. Švagery na celostátním aktivu muzeí a galerií v Ostravě ve dnech 17.–18. 11. 1987	1988	26	2	67–79
Barčuk, Josef	Tři dny bylo málo	1989	27	3	241
Bartoš, Václav	Znovuotevření muzea v Protivíně	1989	27	4	221–223
Bartůšek, Václav	Muzeum Kladska	1989	27	4	217–218
Bartůšek, Václav	Výstava archiválií z AHMP	1989	27	3	232

Bartůšek, Václav	Výstavy k jubileu Národního muzea	1989	27	1	35–36
Beneš, Josef	Budou lidé chodit do muzeí v roce 2000?	1989	27	1	14–22
Beneš, Josef	90 let muzea v Uherském Brodě	1989	27	2	94–96
Beneš, Josef	Výstava „Tajemství přírody“ v Opavě jako příklad inovačního přístupu k tvorbě výstav“	1989	27	4	219–220
Beneš, Luděk	Příklad spolupráce	1989	27	2	97
Bíba, František	Památník Orlických hor v Deštném	1989	27	2	104
Burdová, Petra	Kašpar Šternberk 1761–1838 v Národním muzeu v Praze	1989	27	3	228–230
Činovec, Igor	K výzkumu návštěvnosti malého muzea	1989	27	3	226–227
Deyl, Marcel – Sýkorová Luba	Múzeum Karola Plicku v Blatnici	1989	27	1	42–43
Edel, Tomáš	Vlastivěda a muzeum Podještědí	1989	27	2	90–94
Grulich, T.	Konference „Lidová kultura a muzeum“ Praha, Lobkovický palác, 27. – 29. 9. 1988“	1989	27	2	98
Hánl, Jiří	Telefonické seznamy jako specifický historický pramen	1989	27	1	43–46
Hánl, Jiří	XX. výroční kongres IATM v Praze	1989	27	3	231–232
Jiřikovská, Vanda	Kuchyně našich babiček (výstava v Okresním vlastivědném muzeu v Mělníce, 6. 9. – 9. 10. 1989)	1989	27	1	39–40
Kadelcová, Helena	Zpráva z jednání celonárodní konference „Muzeum, galerie a zájmová činnost“ kterou ve dnech 25. a 26. 11. 1987 pořádalo v Českých Budějovicích Národní muzeum Praha – Ústřední muzeologický kabinet a Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích	1989	27	1	36–37
Kollman, Vítězslav	Místopisné pohlednice v muzejní práci	1989	27	3	202–212
Kouba, Jaromír	Budování čínského sportovního muzea	1989	27	2	103–104
Kouba, Jaromír	Francouzské sportovní muzeum otevřeno	1989	27	3	227–228
Kouba, Jaromír	Výstava českých sportovních medailí a plakátů v Polsku	1989	27	4	223–224
Kropáček, František	Sběratelé v muzeu	1989	27	2	96–97
Kropáček, František	Všechna metra světa	1989	27	3	224–225
Malura, Miroslav	Letní pionýrské soustředění mladých historiků v Řece (okres Frýdek-Místek) 18.–30. 7. 1988	1989	27	1	37–38
Malura, Miroslav	Nové formy kulturně výchovné práce vlastivědného charakteru (Zkušenosti Okresního vlastivědného muzea Karviná se sídlem v Českém Těšíně)	1989	27	2	100–101
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1989	27	1	50–53
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1989	27	2	105–107
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1989	27	3	238–240
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1989	27	4	234–237
Pančuhová, Eva	Hračky s poľnohospodárskou tematikou v slovenských múzeách	1989	27	4	209–214
Pivcová, Jitka	Zemřel významný regionální badatel a kronikář	1989	27	4	238–239
Plessingerová, Alena	Výstava jesliček v Třebchovicích pod Orebem	1989	27	2	102–103
Porš, Vladimír	O besedách s kronikou	1989	27	3	241–243
Procházka, Jiří	Poznámky k metodice vedení kronik národních výbrů ve městech nad 10 000 obyvatel	1989	27	2	107–111
Procházka, Lubomír	Výstava malířů F. X. Procházky a B. Šippicha v Orasním muzeu v Brandýse nad Labem	1989	27	4	230
Sklenář, Karel	Terminologický slovník – neodkladný úkol archeologů v muzeích	1989	27	2	80–83
Skruzný, Ludvík	Výstava Středoevropské malířství 17. a 18. století – mistrovská díla starého umění v Olomouci v Národní galerii v Praze (Referát o výstavě se zdůrazněním etnografie)	1989	27	3	232–234

Skrůžný, Ludvík	Výstava Tradiční lidový interiér v Jihočeském muzeu v Č. Budějovicích	1989	27	4	230–232
Slavík, Stanislav	Ze zasedání komise nových dějin v Ostravě (25. a 26. dubna 1989)	1989	27	4	218–219
Svoboda, Bohumil – Siglová, Václava	Ochrana barevných kovů proti agresivním prostředím	1989	27	1	23–32
Špét, Jiří	Dokumentace současnosti a muzea (Zamyšlení nad podněty z celostátní konference v Přerově v říjnu 1988)	1989	27	2	65–73
Špét, Jiří	Muzejnictví v Praze	1989	27	4	193–204
Špét, Jiří	Několik postřehů ze současného sovětského muzejnictví	1989	27	1	1–7
Špét, Jiří	Vlastivědná muzea – fenomén českého muzejnictví	1989	27	3	193–201
Špét, Jiří	Barokní Praha na zámku Schallaburg	1989	27	3	237
Špét, Jiří	Lodí do dunajské delty	1989	27	1	38–39
Špét, Jiří	Museum usui publico patens	1989	27	2	101–102
Špét, Jiří	Okresní muzeum Praha–východ v Brandýse nad Labem a jeho nová expozice	1989	27	4	232–234
Špét, Jiří	Stoleté muzeum	1989	27	1	46–49
Štajnochr, Vítězslav	České betlémy ze sbírek Národopisného národního muzea v Praze na mezinárodní výstavě v italské Veroně	1989	27	4	224–230
Štursová, Květoslava	35 let družebních styků Muzea tělesné výchovy a sportu v Praze s polským Muzeem sportu	1989	27	1	38
Švec, L.	K zájmové činnosti v muzeích	1989	27	1	46
Tkáč, Vladimír	Studijní cesta za africkými muzei	1989	27	3	217–222
Válka, Miroslav	Na okraj nové expozice Muzea Kroměřížska	1989	27	4	220–221
Vlček, Václav	Nové expozice techniky v Bulharsku	1989	27	1	40–42
Vlčková, Věra	Soutěž mladých historiků Beroun 20.–25. srpna 1988	1989	27	2	97–98
Vondruška, Vlastimil	Dva roky činnosti historické expozice Národního muzea v Lobkovickém paláci na Pražském hradě	1989	27	4	205–208
Zikmund, Jiří	Fotografie a film v muzeu I	1989	27	1	8–13
Zikmund, Jiří	Fotografie a film v muzeu II	1989	27	2	74–79
Zikmund, Jiří	Fotografie a film v muzeu III	1989	27	3	214–216
Žalman, Jiří	Celonárodní konference „Vlastivědná muzea – perspektivy dalšího vývoje“	1989	27	4	216–217
Žalman, Jiří	„Příroda nymburského okresu“ – nová expozice Polabského muzea v Poděbradech	1989	27	3	225–226
Antonín, Luboš	Stručná zpráva o mimořádném zasedání oborových komisí ÚMK NM v Praze	1990	28	2	112–113
Bartošová, H.	Výstava člověk a fotografie	1990	28	1	28–29
Bartůšek, Václav	95 let místní dráhy Olbramovice–Sedlčany	1990	28	3	179–180
Bartůšek, Václav	Výstava „České květnové povstání“ Praha 1990	1990	28	4	232
Bartůšek, Václav	Výstava „Výroční zpráva o rychnovském školství“ v Okresním muzeu Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou	1990	28	1	35
Bartůšek, Václav	Zmizelá Praha ve fotografii	1990	28	2	110
Beneš, Ctirad	Vývoj ochranné zbroje I.	1990	28	4	207–226
Beneš, Josef	„Princip Thonet“ – pražská repríza německé výstavy 1990	1990	28	4	230–232
Beneš, Josef	Seminář Muzeum a publikum v Opavě 1989	1990	28	2	108–109
Beneš, Josef	Výstava „Kde domov můj?“	1990	28	3	169–171
Beneš, Josef	Výstava „Přestupní stanice Praha“ v Muzeu hlavního města Prahy“	1990	28	4	227–228
Bíba, František	Z okresního do krajského kola	1990	28	1	47–48
Čejchan, Adolf	K některým hlavním úkolům oboru muzejnictví v 90. letech	1990	28	1	1–6

Činovec, Igor	Návštěvnost semilského muzea	1990	28	4	237–239
Flefl, Michal	Památka M. Jana Husa a záchrana zřícenin hradu Krakovce	1990	28	3	155–164
Flegl, Michal	Památce Františka Roubíka	1990	28	4	228–229
Hartl, Jiří	XVII. setkání muzejních archeologů ČSR	1990	28	1	41
Jaroš, Jiří	Technické muzeum v Brně a dokumentace malých vodních elektráren	1990	28	4	200–206
Jaroš, Jiří	Loupež muzejního majetku základem „nového podnikání?“	1990	28	4	243–244
Jelínek, Petr	Příspěvek k pojetí výstav přírůstků muzejních sbírek	1990	28	1	36–39
Jordán, František	Obnovení výstavní činnosti muzea v Bučovicích	1990	28	2	105
Kouba, Jaromír	Sdružování muzeí a muzejníků v minulosti a současnosti	1990	28	2	65–68
Kouba, Jaromír	Vítězové IV. celonárodní soutěže kronikářů	1990	28	3	185
Kropáček, František	K dokumentaci vědy a výzkumu muzejními formami	1990	28	1	12–19
Marek, Pavel	Speciální svítidla pro výstavní interiéry	1990	28	2	100–101
Marte, Johann	Novější vývoj v rakouském muzejnictví, podílnická činnost, sponzorování, modernizace	1990	28	3	165–168
Martinec, Vladimír	Podrobná zpráva o průběhu a výsledcích prvního sociálně psychologického výcviku v muzeích ČSFR	1990	28	3	173–177
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1990	28	1	43–47
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1990	28	2	115–117
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1990	28	3	182–185
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1990	28	4	244–248
Martinec, Vladimír	Proměny a problémy našeho muzejnictví	1990	28	1	20–23
Mudrová, Hana	Napoleonské války v tvorbě cínových figurek	1990	28	1	29–31
Pavelčík, Jan	Keramika na Těšínsku	1990	28	1	26
Pavelčík, Jan	Výstava „Archeologické výzkumy v okrese Karviná“	1990	28	1	42
Pernes, Jiří	Zemské zemědělské muzeum pro Moravu v Brně v letech 1907–1920	1990	28	2	69–78
Plessingerová, Alena	Prádlo z doby našich babiček	1990	28	3	171–173
Plessingerová, Alena	Stálá expozice „Žirovniční knoflíkáři“ v Městském muzeu Žirovnice	1990	28	2	97–99
Plessingerová, Alena	Výstavy Okresního vlastivědného muzea Český Krumlov v letní sezóně 1989	1990	28	1	39–40
Porš, Vladimír	125. výročí pomníku Jana Ámose Komenského v Brandýse nad Orlicí	1990	28	3	180–181
Porš, Vladimír	Dokumentační příloha kronik	1990	28	2	117–118
Procházka, Lubomír	Výstava lidových vánočních zvyků v Pojizeří a Podkrkonoší v muzeu v Turnově	1990	28	2	99
Rasl, Zdeněk	Německé zámečnické muzeum ve Velbertu	1990	28	2	109–110
Skružný, Ludvík	Čtvrt století architekturně etnografického komplexu Etär v Bulharsku	1990	28	4	232–235
Skružný, Ludvík	Výstava Prameny slovenskej dediny v Národním muzeu v Praze	1990	28	2	105–108
Sládek, M. – Švec, L.	I. setkání zájemců o historické památky a jejich současný stav	1990	28	3	177–178
Stránský, Zbyněk Z.	Víme, co chceme?	1990	28	1	7–11
Stránský, Zbyněk Z.	Československá muzeologická společnost – její cíle a poslání	1990	28	4	239–241
Stránský, Zbyněk Z.	Kabinet muzeologických studií v Brně	1990	28	1	27–28
Stránský, Zbyněk Z.	Vilém Hank osmdesátiletý	1990	28	4	229–230
Stránský, Zbyněk Z.	Zváz muzeí na slovensku ustaven	1990	28	4	241–243
Suk, Richard	Záměry muzeologického pracoviště Národního muzea	1990	28	1	23–26

Suková, Vlasta	Klasifikace řemesel v lexikologické práci	1990	28	4	235–237
Suková, Vlasta	Zpracování historických pramenů – stabilní katastr	1990	28	2	101–104
Suková, Vlasta	Obrázky malované na skle	1990	28	3	179
Suková, Vlasta	Tomáš Garrigue Masaryk 1850–1937	1990	28	2	97
Svobodová, Helena	Výstava svět Etrusků	1990	28	1	31–32
Šnajdrová, Evženie	Výstava ke 100. výročí založení Poldiny huti v Kladně	1990	28	1	34–35
Šouša, Jiří	Expozice o vývoji českého včelařství	1990	28	1	32–33
Štajnochr, Vítězslav	České mezzomajaliky	1990	28	2	79–89
Štursová, Květoslava	Nástin dějin československého tělovýchovného a sportovního muzejnictví I.	1990	28	3	136–154
Štursová, Květoslava	Nástin dějin československého tělovýchovného a sportovního muzejnictví II.	1990	28	4	193–199
Štursová, Květoslava	Zakladatelé Sokola a jejich odkaz současnosti	1990	28	2	90–96
Turková, Jana	dobrovolné pracovní tábory mládeže pro muzea?	1990	28	2	99–100
Turková, Jana	Mezinárodní muzejní a výstavní veletrh v Paříži	1990	28	2	104–105
Turnský, Marek	Z českých luhů a hájů	1990	28	1	42–43
Žalman, Jiří	Muzea a životní prostředí aneb „rekultivace“ regionu	1990	28	2	110–112
	Prohlášení členů etnografické komise ÚMK NM k současnému stavu národopisného muzejnictví	1990	28	2	113–115
Bartůšek, Václav	O českých zemích v cizině – Publikace mnichovského institutu Collegium Carolinum (výstava Národní knihovny v Praze a Historického ústavu ČSAV)	1991	29	3	170
Bartůšek, Václav	Výstava „Videň v Praze“ o muzeích	1991	29	1	48–49
Bartůšek, Václav	Výstava „Železnice na Podblanicku“	1991	29	4	234–235
Bartůšek, Václav	Příchod piaristů do Prahy	1991	29	4	243–244
Bečková, Kateřina	Bývala podsalská celnice na Výtoni, pobočka Muzea hlavního města Prahy	1991	29	1	40–41
Beneš, Ctirad	Vývoj ochranné zbroje II.	1991	29	1	13–24
Beneš, Ctirad	Vývoj ochranné zbroje III.	1991	29	2	74–93
Beneš, Ctirad	Vývoj ochranné zbroje IV.	1991	29	3	139–150
Beneš, Ctirad	Vývoj ochranné zbroje V.	1991	29	4	196–217
Beneš, Josef	Expozice českého malířství v Trojském zámku v Praze	1991	29	3	170–172
Beneš, Josef	18. květen 1991 v Národním muzeu v Praze	1991	29	4	235–236
Beneš, Josef	Svět loutkového divadla, výstava v Opavě 1991	1991	29	3	174–176
Beneš, Josef	Výstava Den mamutů v Praze	1991	29	3	169–170
Beneš, Josef	Výuka muzeologie na Slezské univerzitě v Opavě 1990	1991	29	2	112–114
Beneš, Josef	Výstava „Historie bicyklu“ v Praze 1990	1991	29	1	41–42
Bílek, Jiří	Lípovokamenické muzeum k 120. výročí narození Vítězslava Nováka	1991	29	3	174
Čížek, Bohuslav	Muzeum hudebních nástrojů v Bruselu (historie, současnost a budoucnost)	1991	29	1	36–40
Dragoun, Zdeněk	Nové poznatky o polířích Juditina mostu	1991	29	4	244
Durdík, Tomáš	Česká hradní architektura doby husitské	1991	29	3	151–158
Fürbach, František	„Božská Ema“ v Č. Budějovicích	1991	29	2	109–110
Hazlbauer, Zdeněk	Sbírka historických kachlů v Městském muzeu v Čáslavi a její původ	1991	29	4	218–226
Hazlbauer, Zdeněk	„Hrady v Přemyslovském loveckém hvozdu ve světle archeologického výzkumu“ „“	1991	29	4	237–238
Jaroš, Jiří	Psychotronické kresby a obrazy Karla Kožíška, Technické muzeum v Brně 22. 1. – 17. 2. 1991	1991	29	4	238–239
Jinovec, Igor	Soudobá dokumentace v muzeích	1991	29	4	193–195
Kobrllová, Jana	O Společnosti přátel starožitností	1991	29	1	40

Kolmáčková, Vanda	Výstava „Umění a umělecká řemesla“ ve Vsetíně	1991	29	1	44
Marek, Pavel	Husselrův den v Proštějově	1991	29	4	239
Martinec, Vladimír	Příprava udílení licencí muzejním konzervátorům – restaurátorům	1991	29	3	165–167
Martinec, Vladimír	Vernisáž a zasedání v Třebechovicích	1991	29	2	107–109
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1991	29	1	51–55
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1991	29	2	115–117
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1991	29	3	177–179
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1991	29	4	241–243
Měřínský, Zdeněk	Brno před rokem 1243	1991	29	4	240
Měřínský, Zdeněk	Oslavy 555. výročí vyhlášení basilejských kompaktát v Jihlavě	1991	29	4	239–240
Mudrová, Hana	Dvě výstavy ve Vojenském historickém muzeu v Praze	1991	29	4	236–237
Pernes, Jiří	Muzejnictví v Jihomoravském kraji v letech 1960–1990	1991	29	3	129–138
Plessingerová, Alena	Půjdem spolu do Betléma... Výstava tradiční a současné lidové tvorby. Okresní muzeum v Příbrami ve spolupráci s Lidovou konzervatoří SKKS Praha. – Příbram-Zámeček od 7. prosince 1990 do 6. ledna 1991	1991	29	3	172–174
Plessingerová, Alena	Výstavy Jihočeského muzea v Českých Budějovicích v letní sezóně 1990	1991	29	1	42–44
Plessingerová, Alena	Výšivka čipka zo Záhoria múzeum v Skalici ve spolupráci s Domem slovenské kultury v Praze. DSK Praha 6.–31. srpna 1990	1991	29	2	110–111
Procházka, Lubomír	Výstava sedlářského řemesla v Krkonošském muzeu ve Vrchlabí	1991	29	1	49
Sejbal, Jiří	Využití výpočetní techniky v numismatice	1991	29	1	49–50
Sekaninová, Božena	Soutěž mladých historiků ve školním roce 1990/91	1991	29	2	114–115
Stránský, Zbyněk Z.	Muzeologie – nepřítel vědy a muzejnictví	1991	29	4	245–249
Suk, Richard					
– Suková, Vlasta	K historickému vývoji územní problematiky	1991	29	1	25–35
Svobodová, Helena	Kréta, Mykény, Trója	1991	29	3	167–168
Škabrada, Jiří					
– Andrlé, Jan	Příspěvek ke stavebně technické charakteristice románských věží	1991	29	4	224–234
Štrobolová, Helena	Kam směřuje regionální historiografie?	1991	29	1	55–56
Štursová, Květoslava	Nástin dějin československého tělovýchovného a sportovního muzejnictví III.	1991	29	1	1–12
Štursová, Květoslava	Nástin dějin československého tělovýchovného a sportovního muzejnictví IV.	1991	29	2	65–73
Turek, Rudolf	Dvořákův jubilejní rok	1991	29	4	227–229
Turek, Rudolf	Metodický přínos Gollovy školy	1991	29	3	176–177
Turková, Jana	Nový kanadský muzejní program	1991	29	1	47–48
Vaněk, Jiří	Kamenné kříže a křížové kameny ve východním Podkrkonoší	1991	29	2	94–103
Vaňková, Vlasta	Sto let budovy Národního muzea v Praze	1991	29	2	106–107
Vrchoťka, Jaroslav	Seminář pracovníků knihoven muzeí a galerií v Opočně	1991	29	1	50–51
Zrůbek, Rudolf	Doprava, sklady a prodej soli (kraj Orlických hor)	1991	29	2	104–106
Žalman, Jiří	Expozice oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea v Praze	1991	29	2	111–112
	Zdeněk Kolářský znovu v Chebském muzeu	1991	29	4	238
Anděra, Miloš	Stereotypem k ekologické výchově? (Zamyšlení nad současným stavem muzejních přírodovědných expozic)	1992	30	2	115–116
Bartůšek, Václav	Dvě výstavy k výročí J. A. Komenského v Národní knihovně v Praze	1992	30	3	180

Bartůšek, Václav	Dvě výstavy předmětů ze Zdravotnického muzea v Praze	1992	30	4	240
Bartůšek, Václav	Historické expozice města Benešova	1992	30	4	239–240
Bartůšek, Václav	Výstava „Klementinum 1791. Dvousté výročí první průmyslové výstavy na evropském kontinentě“	1992	30	1	39–40
Bartůšek, Václav	Výstava „Emigrace ze SSSR v meziválečném Československu: přínos ve vědě a kultuře“ v Národní knihovně v Praze	1992	30	1	40
Bartůšek, Václav	Výstava „Rok Tibetu“ v Národní knihovně v Praze	1992	30	3	180–181
Beneš, Josef	Český kubismus, výstava v Praze 1991	1992	30	1	42–43
Beneš, Josef	Výročí J. A. Komenského v českých muzeích 1992	1992	30	3	176–178
Beneš, Josef	Výstava „Muzeum roku 1900“ v Praze 1991	1992	30	1	40–42
Beneš, Josef	Výstava keramiky v Lobkovickém paláci v Praze 1992	1992	30	2	102–104
Beneš, Josef	Výstavy umění v Národním technickém muzeu v Praze	1992	30	2	99–100
Beneš, Josef	Umění v Rudolfinu	1992	30	3	184–185
Beneš, Josef	Proč potřebujeme muzeologii?	1992	30	1	57–59
Blatný, Richard	Hrad Malenovice opět v obležení?	1992	30	1	46–47
Bogar, Karel	K výstavě Situace 1970–1989	1992	30	2	105
Brodesser, Slavomír	Pod císařským orlem	1992	30	3	183–184
Bubeník, Josef	Rubín (Souhrn objevů raného středověku)	1992	30	3	145–155
Čížek, Bohuslav	Sto let českého hudebního výstavnictví a muzejnictví	1992	30	1	4–7
Durdík, Tomáš	Konference Chateau Gaillard XV	1992	30	1	47
Durdík, Tomáš	II. Konference archeologické pracovní skupiny Východní Bavorsko – západní a jižní Čechy	1992	30	4	241
Durdík, Tomáš	Hrad v Písku ve světle nových objevů	1992	30	3	186
Durdík, Tomáš	Životní jubileum doc. PhDr. Miroslava Richtera, DrSc.	1992	30	2	114–115
Flegl, Michal	Střešovice na přelomu 18. a 19. století. Stavební kolonizace za pražskými hradbami	1992	30	1	26–32
Fröhlich, Jiří					
– Kopoová, Eva	Depot žeber u Držova, okr. Písek	1992	30	1	35–37
Frolík, Jan	Nové archeologické prameny a počátky Pražského hradu	1992	30	1	53–54
Glosová, Michaela	Výstava „Gotická a renesanční kachlová kamna – nálezy z Nového Strašecí“ v OM Rakovník	1992	30	1	43
Hazlbauer, Zdeněk	Hrad Krakovec opět zpřístupněn	1992	30	4	241
Hazlbauer, Zdeněk	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností (SPS) za rok 1991	1992	30	1	55–57
Hudeček, Jiří	Několik pohledů na ekonomiku muzejních činností	1992	30	3	129–137
Hudeček, Jiří	Rýnská provozní společnost pro muzea a památky (Možnosti nových právněhospodářských forem pro služby návštěvníkům památek a muzeí)	1992	30	4	193–213
Chalupa, Aleš	Společnost Národního muzea	1992	30	1	38
Charvátová, Kateřina	Kolonizace plaského kláštera 1175–1250	1992	30	2	73–83
Charvátová, Kateřina	Kolonizace plaského kláštera 1250–1420	1992	30	4	223–232
Charvátová, Kateřina	Cisterciácká středověká ekonomická reforma. Teorie a praxe	1992	30	4	248–249
Chotěbor, Petr	K architektonické podobě českých tvrzí v době renesance	1992	30	2	113
Jaroš, Jiří	Vodní mlýn ve Slupi (Principy a praxe památkové obnovy)	1992	30	4	214–222
Jurok, Jiří	Znovuotevření Památníku J. A. Komenského ve Fulneku	1992	30	3	178–180
Justová, Jarmila	Slavníkova a Turkova Libice	1992	30	3	186–187
Kaigl, Jan	Tři palácové kaple na francouzský způsob v Čechách doby Karla IV.	1992	30	1	54
Kropáček, František	Tramvajový ráj	1992	30	1	50–51
Kropáček, František	Výstava o zlatých českých rukách	1992	30	1	49
Kropáček, František	Výstava Paměť zvuku	1992	30	1	49–50

Kryštůfek, Jan	Využití Polyfanu pro ochranu a zpevnění poškozených archívních a archeologických materiálů	1992	30	2	95–96
Maierová, Hana	Dvě výstavy s historickou tematikou v Okresním muzeu Českého ráje v Turnově	1992	30	1	43–45
Marek, Pavel	600 let města Prostějova	1992	30	1	45–46
Martinec, Vladimír	Svědectví Langweilova modelu Prahy	1992	30	2	100–102
Martinec, Vladimír	Zpráva o sympoziu KBSE o kulturním dědictví (Krakov, 28. 5. – 7. 6. 1991)	1992	30	1	47–49
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1992	30	1	51–53
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1992	30	2	110–112
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1992	30	4	241–247
Mudrová, Hana	Nové výstavy ve Vojenském muzeu	1992	30	3	181–182
Novák, Pavel	Na zušené v Rakousku	1992	30	2	97–98
Novotný, Stanislav	Náprstkovo muzeum po rekonstrukci	1992	30	1	1–3
Olšanský, Milan	Hudební automatofony	1992	30	1	8–12
Panáček, Jaroslav	Počátek pánů z Klinštjena a z Ronova	1992	30	2	84–91
Pavelková, Jaroslava	Antropologie v archeologii	1992	30	2	112–113
Pecháčková, Radka	K problému konzervace a prezetování archeologického skla	1992	30	1	33–35
Procházka, Lubomír	Výstavy lidových betlémů v muzeích ve středních Čechách	1992	30	2	104
Richter, Miroslav	Řemesla ve středověkém Sezimově Ústí	1992	30	4	248
Skružný, Ludvík	Výstava „Zo súčasnej slovenskej heraldickej tvorby“ na Trenčinském hradě	1992	30	2	105–106
Slma, Jiří	Rudolf Turek (* 20. června 1910 – † 13. listopadu 1991)	1992	30	1	54–55
Sommer, Jan	Kostel sv. Barbory v Baníně (o. Svitavy)	1992	30	4	233–239
Sommer, Jan	Poznatky z průzkumu vnějších líců zdiva kostela v Jankově u Votic	1992	30	3	169–175
Spěváček, Jiří	Počátky Lucemburků v Čechách	1992	30	3	187–188
Stejskal, Karel	Iluminované rukopisy doby husitské	1992	30	2	112
Stloukal, Milan	Symposium „Die Nation und ihre Museen“ v Berlíně	1992	30	2	108–110
Stránský, Zbyněk Z.	Valné shromáždění Zvazu múzeí na Slovensku '92	1992	30	2	106–108
Suk, Richard	České muzejnictví na rozcestí	1992	30	2	65–72
Svobodová, Helena	Řecké geometrické umění v Galérii antického umění v Hostinném n. Labem	1992	30	3	182–183
Velimský, Tomáš	Ke vzniku mašfovského územního a majetkového celku	1992	30	3	156–169
Vytrhlíková, Jana	Powerhouse Museum, Sydney, Austrálie	1992	30	2	92–94
Adámek, Jan – Fröhlich, Jiří	Staré písecké náhrobníky	1993	31	4	228–245
Bažantová, Nina – Bravermanová, Milena – Koblrová, Jana – Samohýlová, Alena	Textilie z hrobu Rudolfa I. Na Pražském hradě	1993	31	2	112–113
Bažantová, Nina – Bravermanová, Milena – Koblrová, Jana – Samohýlová, Alena – Wasserbauer, Richard	Textilie z hrobu arcikněžny Eleonory, dcery Maxmiliána II.	1993	31	3	154–166
Beneš, Josef	Kdy byla první průmyslová výstava u nás?	1993	31	1	45–46
Beneš, Josef	Muzejní výstavy v červnu 1992	1993	31	1	46–47
Bílek, Jiří	Za Františkem Křížkem († 24. 4. 1993)	1993	31	3	177
Bílek, Jiří	Za Libuší Pamětnickou (10. 7. 1920 Hvětkovice u Humpolce – 9. 10. 1992 Humpolec)	1993	31	2	111
Čížek, Bohuslav	Pařížské muzeum mechanických hudebních nástrojů	1993	31	1	1–3

Durdík, Tomáš	Výstava Restaurované gotické a barokní unikáty z dílny Jaroslava Bendy	1993	31	4	248–249
Durdík, Tomáš	Nové objevy na Křivoklátě	1993	31	1	51–52
Fajt, Jiří – Sršeň, Lubomír	Nová expozice Lapidária Národního muzea v Praze	1993	31	4	193–200
Fröhlich, Jiří	Průzkum skláren na Hůrkách	1993	31	3	167–172
Frolík, Jan	Hradiště Chrudim a jeho zázemí	1993	31	3	181–182
Havlík, Vlastimil	Úpické městské muzeum opět zpřístupněno	1993	31	3	177–178
Hazlbauer, Zdeněk	Nová stálá expozice historických kamen a kachlů na hradě Rabí	1993	31	4	201–206
Hazlbauer, Zdeněk	Goticko-renesanční kachel s námětem Ukřižování z Kamenného Újezda	1993	31	2	84–90
Hazlbauer, Zdeněk	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 1992	1993	31	1	52–54
Charvát, Petr	Co přijel Samo kupovat do Čech?	1993	31	2	111–112
Jánský, Jiří	Endres z Lichtensteina a dvojí dobytí tvrze v Křínově	1993	31	2	91–98
Jiráň, Luboš	Několik poznámek k problému knovízského zásahu v Pojizeří	1993	31	1	29–37
Jirásek, Pavel	Systém ochrany uměleckých děl a movitých památek	1993	31	2	106–107
Kuča, Karel	Seminář Zvonice našeho kraje	1993	31	2	108–109
Kuliha, H.	Návštěvnícká sezóna na hradě Hukvaldy v roce 1992	1993	31	2	109–110
Líbal, Dobroslav	Fortifikační stavitelství českého státu v evropském rámci	1993	31	4	253–254
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1993	31	4	249–253
Meduna, Petr	Návrh systému deskripce raně středověké keramiky	1993	31	2	65–74
Muk, Jan – Ebel, Martin	Kostel P. Marie v Ústí nad Labem a jeho význam z hlediska vývoje půdorysu města	1993	31	1	4–9
Nosková, Miroslava	Výstava archeologie na frýdeckém zámku	1993	31	2	110–111
Nováček, Karel – Vařeka, Pavel	Středověká výroba dehtu a smoly na Příbramsku II	1993	31	1	20–28
Písková, Milada	Slovanské gymnázium u Olomouci (1867–1992). Vlastivědné muzeum v Olomouci 22. září – 31. října 1992	1993	31	1	42–44
Richter, Miroslav	Životní jubileum MUDr. Zdeňka Hazlbauera	1993	31	3	182–183
Skalický, Alexandr	Historické veduty z Broumova	1993	31	1	38–41
Sklenář, Karel	Pravěk Sedlčanska (Vývoj a povaha pramenné základny)	1993	31	1	10–19
Sommer, Jan	Historická památka a současná památková péče	1993	31	1	55
Spěváček, Jiří	Lucemburkové a Wittelsbachové (Osudové střetnutí dvou dynastií)	1993	31	3	140–153
Stehlíková, Dana	Pokladnice nejstarších českých klášterů	1993	31	1	50
Stránský, Zbyněk Z.	Košice, muzea na cestě k 21. století	1993	31		246–248
Svobodová, Helena	Výstava Díla antických mistrů ze sbírky Národního muzea	1993	31	1	47–49
Šefčík, Erich	České muzejnictví v Texasu	1993	31	3	175–177
Štajnochr, Vítězslav	Návrh problematiky etnoekologických vztahů	1993	31	4	207–227
Štverák, Bohumil	Nedestruktivní průzkum historických uměleckých předmětů	1993	31	3	178–181
Turnský, Marek	Výstava Lidové umění z Čech a Moravy v rakouském Neuhoftenu nad Ybbsem	1993	31	2	108
Tywniaková, Jana	Státní muzea v Berlíně s novou koncepcí	1993	31	1	49–50
Tywniaková, Jana	Z činnosti muzeí ve Švýcarsku	1993	31	1	49
Tywniaková, Jana	Z činnosti švýcarských muzeí	1993	31	2	111
Úlovec, Jiří	Tvrziště v obci Týn, okres Sokolov	1993	31	3	129–139
Úlovec, Jiří	Zaniklá tvrz v Miroticích-Miřeticích	1993	31	2	75–83

Vaněk, Jiří	Hraniční kameny ve východních Čechách	1993	31	2	99–105
Vojtěchovská, Ivana	Putovní výstava Archeologické výzkumy muzeí středních Čech (v letech 1980–1981)	1993	31	2	107–108
Vojtěchovská, Ivana	Dějiny archeologického výzkumu v Libčicích-Letkách	1993	31	4	254
Vorel, Petr	Nález pečetidla městečka Letohradu	1993	31	1	41–42
Žalman, Jiří	Prácheňské muzeum v Písku: Dějiny a příroda regionu	1993	31	3	173–175
Žemlička, Josef	Zřízení pracovní skupiny pro dějiny středověkého osídlení	1993	31	1	49
Žemlička, Josef	Přemyslovci – jak je neznáme	1993	31	1	52
Bartůšek, Václav	Výstava Felčar, chirurg, šarlatán v Regionálním muzeu v Jílovém u Prahy	1994	32	1	50–51
Bauer, Zdeněk	Výstava Budování a provoz železnic na severní Moravě v Okresním vlastivědném muzeu v Šumperku	1994	32	2	114
Bažantová, Nina					
– Bravermanová, Milena					
– Samohýlová, Alena	Korunovační roucha českých panovníků	1994	32	2	121–122
Benešová, Klára	Staronové objevy v lapidáriu Pražského hradu	1994	32	3	188–190
Bílek, Jiří	Ztráty jihočeské vlastivědy	1994	32	4	246
Blažej, Jiří	Restaurování výzdoby přízemní kaple v domě U Kamenného zvonu	1994	32	2	90–97
Bravermanová, Milena					
– Kobřlová, Jana					
– Samohýlová, Alena	Soubor textilních fragmentů ze studny u kostela Všechných svatých na Pražském hradě	1994	32	3	151–166
Bureš, Pavel	Výstava Lidové stavby v národopisné kresbě ve Středočeském muzeu v Roztokách u Prahy	1994	32	3	180–181
Dittertová, Eva	Milan Kodejš v Chebu	1994	32	1	53
Dufková, Marie					
– Matoušek, Václav	Doteky pravěku a antiky I. a II. Archeologické hmatové výstavy	1994	32	3	129–139
Durdík, Tomáš	Znovuotevření státního zámku v Jindřichově Hradci	1994	32	1	52–53
Durdík, Tomáš	Závěrečná etapa výzkumu hradu v Jindřichově Hradci	1994	32	2	120–121
Frolík, Jan	Archeologický výzkum Čáslavi v letech 1991–1993	1994	32	1	55–56
Frýda, František	Středověké sklo v zemích Koruny české	1994	32	3	181–182
Gojda, Martin	Letecká archeologie v Čechách	1994	32	3	187–188
Havlík, Vlastimil	Dějiny Police nad Metují a Policka	1994	32	1	51
Havlík, Vlastimil	III. letní škola historiků	1994	32	2	114–115
Havlík, Vlastimil	V Pardubicích o restaurování textilu	1994	32	4	244–245
Hazlbauer, Zdeněk	Pyšelské muzeum se představuje	1994	32	2	110–111
Hazlbauer, Zdeněk	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 1993	1994	32	1	56–58
Hazlbauer, Zdeněk					
– Vítanovský, Michal	Bíle malovaná renesanční keramika za zámku v Pyšelích	1994	32	1	35–44
Hošková, M.	Místři starých řemesel	1994	32	3	182–183
Kroupa, Pavel	K vývoji českých piet 14. a 15. století	1994	32	3	140–150
Kroupa, Pavel	Odkrytí neznámého románského kostela v Malejovicích na Kutnohorsku	1994	32	1	45–49
Kuča, Karel	Regionalita architektury venkovských kostelů v českých zemích	1994	32	4	193–232
Kuča, Karel	Typizace barokních vesnických kostelů na chlumeckém panství Kinských	1994	32	1	19–25
Lutovský, Michal	Bustum Týri. K topografii mohylových hrobů v okolí Turska	1994	32	4	233–240
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1994	32	2	115–120
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1994	32	3	184–187
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1994	32	4	248–251

Mašek, Petr	Zámecká knihovna Tovačov	1994	32	4	241–243
Mayer, Josef	Dům U Kamenného zvonu na Staroměstském náměstí	1994	32	2	65–89
Noll, Jindřich	Rotunda v Přední Kopanině v roce 1845	1994	32	1	49–50
Novotný, Jiří – Šouša, Jiří	Měnové systémy na území českých zemí v letech 1892–1993	1994	32	3	183–184
Sommer, Jan	Poznámky ke stavebnímu vývoji kostela v Ledcích	1994	32	3	174–180
Spěváček, Jiří	První fáze tzv. Stoleté války a čeští Lucemburkové (K problémům vztahu lucemburské dynastie k Francii)	1994	32	2	98–107
Spěváček, Jiří	Problémy studia mentalit a každodennosti středověkých lidí	1994	32	1	53–55
Spunarová, Taťána	Obchodník s přírodninami Václav Frič (Souvislosti s muzejnictvím)	1994	32	1	1–18
Stránský, Zbyněk Z.	In memoriam Viléma Hanka	1994	32	2	113–114
Šnajdrová, Evženie	Puškařské řemeslo v Brně	1994	32	2	111–113
Šnajdrová, Evženie	Svatopluk Klír a jeho Zodiak	1994	32	1	51–52
Štverák, Bohumil – Kukánová, Z.	Využití rentgenfluorescenční analýzy při průzkumu složné zlatých bul	1994	32	2	108–110
Úlovec, Jiří	Hrady, zámky a tvrze Chebska	1994	32	4	252–253
Vaněčková, Jana	Denáry z mítkovského nálezů uložené v Městském muzeu v Čáslavi a v Okresním muzeu v Kutné Hoře	1994	32	4	243–244
Vít, Jaroslav	Smírčí kříže, současný stav poznání	1994	32	3	167–174
Vorel, Petr	Václav Vopršal ze Zher, dvořan Viléma z Pernštejna	1994	32	1	26–34
Východočeské muzeum Pardubice	Výstava Muzea, sbírky, restaurátoři ve Východočeském muzeu v Pardubicích	1994	32	4	248
Adámek, Jan	Nápis v kostele P. Marie v Písku	1995	33	3	170–171
Adámek, Jan – Fröhlich, Jiří	Další středověký náhrobník v Písku	1995	33	2	102–105
Adámek, Petr	Byl jednou jeden král...	1995	33	4	239–240
Antonín, Luboš	Ikonografie alchymistických rukopisů a tisků ze zámeckých knihoven Čech, Moravy a Slezska	1995	33	2	87–98
Beneš, Ctirad	Letecká válka nad Čechami 1944–1945	1995	33	4	241–242
Cejpová, Miroslava	Vznik a činnost Společnosti přátel starožitností Ústí nad Orlicí	1995	33	3	176–177
Čermáková, Klára – Jindřich, Jindřich	Náprstkovo muzeum: okno do světa	1995	33	4	241
Čornej, Petr	Husův kult v 15. a 16. století	1995	33	4	247–249
Durdík, Tomáš	Výstava Josef Šembera (1794–1866). Praha a památná místa Království českého v grafice a kresbách	1995	33	3	173–175
Durdík, Tomáš	Systém královských hradů v Čechách	1995	33	2	113–114
Fajt, Jiří	Gotika v západních Čechách (1230–1530)	1995	33	4	237–239
Fialová, Petra	Panna Maria Klasová	1995	33	3	129–150
Florentová, Helena	Evropská cena památkové péče 1995	1995	33	3	186
Fröhlich, Jiří	Sklárny na statku Železná Ruda a v rychtách Hojsova Stráž a Hamry (Výsledky archeologického průzkumu)	1995	33	4	217–226
Fröhlich, Jiří – Chvojka, Jiří	Nález mincí grošového období v Klisině u Milevska	1995	33	1	12–18
Havlík, Vlastimil	Obuv v historii	1995	33	3	175–176
Hazlbauer, Zdeněk	Renesanční reliéfní kamnové kachle se zobrazením Jana Husa	1995	33	2	65–77
Hazlbauer, Zdeněk	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 1994	1995	33	1	58–59
Hergessel, Jan	Stará Boleslav – archeologický výzkum 1988–1994	1995	33	3	177–178

Hrubý, Vladimír	Pětašedesát let doc. Dr. Jiřího Kropáčka	1995	33	3	184–186
Charvát, Petr	Sto třicet let od založení muzejního a vlastivědného spolku „Včela čáslavská“	1995	33	1	47–48
Chrtek, Jindřich – Skočdoplová, Blanka	Nález originálních vyobrazení k botanickému dílu F. A. Waldsteina a P. Kitaibela	1995	33	4	227–235
Jančo, Milan	Geniza. Skryté dědictví Židov německého vidieka	1995	33	4	235–237
Jásek, Jaroslav	Kovová zděř vodovodu v Pyšelicích	1995	33	4	227
Jásek, Jaroslav	Pečetidlo společného cechu města Pyšely	1995	33	1	35
Kibic, Karel	Gotické radnice v českých městech	1995	33	1	54–56
Klápště, Jan	Most, město bez mostu	1995	33	3	181–183
Kocourek, Ludomír	Konference Poddanská města v systému patrimoniální správy	1995	33	4	240–241
Maňourová, Milada – Straková, Markéta	Nová paleontologická expozice v Národním muzeu	1995	33	1	1–11
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1995	33	1	48–54
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1995	33	2	110–112
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1995	33	3	179–181
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1995	33	4	242–244
Mašek, Petr	Zámecká knihovna Velké Meziříčí	1995	33	3	171–172
Muk, Jan	Půl tisíciletí Vladislavského sálu Pražského hradu	1995	33	1	54
Olšanský, Milan	Historie a dokumentace závodění na Masarykově okruhu	1995	33	3	161–169
Pavlík, J.	Vzácný výtisk Labyrintu světa	1995	33	2	101–102
Pavlík, M.	In memoriam Jana Muka	1995	33	1	56–57
Profantová, Naďa	K datování kování z hradiště Libědice	1995	33	2	99–101
Razím, Vladislav	Městská opevnění doby přemyslovské v Čechách a jejich evropské souvislosti	1995	33	2	114–115
Rulf, Jan	75 let Archeologického ústavu AV ČR v Praze	1995	33	1	45–46
Rulf, Jan	Výzkum neolitického rondelu v Bylanech, okres Kutná Hora	1995	33	4	245–247
Semotanová, Eva	Kartografie v historické práci	1995	33	3	183–184
Scheufler, Vladimír – Scheuflerová, Jaroslava	Společenské dění v Soběslavi 1918–1940	1995	33	2	78–86
Spěváček, Jiří	Bohemocentrismus Karla IV. – zaváděcí termín, nebo státoprávní kategorie? (Politická teorie a praxe českého krále a římského císaře)	1995	33	4	203–216
Šebek, František	Za Vlastimilem Zikmundou	1995	33	1	44–45
Šmídová, Lenka	Výstava drobné devoční grafiky v Rakovníku	1995	33	2	107
Šnajdrová, Evženie	Městská zbrojnice ve Štýrském Hradci	1995	33	1	39–42
Šnajdrová, Evženie	František Ferdinand D'Este	1995	33	2	108–109
Šnajdrová, Evženie	Monumenta Rediviva – Památky znovuzrozené	1995	33	2	109–110
Štajnochr, Vítězslav	Poslední století hrnčířské výroby bělniny a polokameniny v českých zemích	1995	33	3	178–179
Štěpán, Luděk	Výstava České muzeum v přírodě Vysočina se představuje v Hornofalckém Neusathu	1995	33	2	107–108
Turek, Vojtěch	Přírůstky paleontologického oddělení Národního muzea v r. 1992 a 1993	1995	33	2	105–107
Učíková, Zdena	Chebské kamnářství	1995	33	2	108
Úlovec, Jiří	O zaniklém zámku v Bernarticích u Klatov	1995	33	1	19–26
Úlovec, Jiří	Zapomenutá tvrz	1995	33	3	151–160
Vaněčková, Jana	Vítání jara v Městském muzeu v Čáslavi	1995	33	1	46–47
Venclová, Natalie	Stavby v pravoúhlých ohrazených areálech posledních století př. Kr. Problémy interpretace	1995	33	1	27–34

Vorel, Petr	Novodobé odračky eggenberských mincí ze 17. století	1995	33	4	193–202
Vorel, Petr	Svědectví z věže zámecké kaple v Cholticích	1995	33	1	35–39
Žalman, Jiří	Muzeologie a vyvzodorované ryby	1995	33	1	42–44
Adámek, Jan	Zaniklé gotické malby v píseckém farním kostele	1996	34	4	193–200
Anderle, Jan – Procházka, Zdeněk	Stavební vývoj kostela Narození Panny Marie v Domažlicích	1996	34	1	1–5
Bartůšek, Václav	Výstava Piaristé v Brandýse nad Labem	1996	34	2	116
Benešová, Helena	Muzejní spolek v Telči	1996	34	2	175
Boháčová, Ivana	70 let výzkumu Pražského hradu	1996	34	1	46–47
Boháčová, Ivana	Zasedání k 70. výročí archeologického výzkumu Pražského hradu	1996	34	1	47–48
Brych, Vladimír – Mádl, Martin	Výstava Tisíc let české kultury ve Winston-Salemu (USA)	1996	34	4	229–232
Čejková, Ivana	Výstava Rozmluvy s minulostí pro budoucnost – kultura a příroda očima konzervátora-restaurátora a preparátora	1996	34	4	226–227
Dobisíková, Miluše – Velemínský, Petr – Kuželka, Vítězslav	Obyvatelé Malé Strany v raném středověku	1996	34	4	201–212
Dufková, Marie	Davidovo město	1996	34	1	45–46
Durdík, Tomáš	Od hradu k zámku – hlavní vývojové tendence české hradní architektury 14. století	1996	34	2	121–122
Durdík, Tomáš	Přestavba Křivoklátu za Václava IV.	1996	34	4	245–246
Flegl, Michal	Za Jiřím Tywoniakem	1996	34	1	56–57
Fröhlich, Jiří	Dvě zaniklé středověké vesnice ve středním Povltaví	1996	34	2	96–103
Frolík, Jan	Počátky Pražského hradu	1996	34	4	242–244
Hašek, Vladimír – Kovárník, Jaroslav	Geofyzika v moravské středověké archeologii	1996	34	2	65–88
Havlík, Vlastimil	Muzeum a textilní sbírky	1996	34	4	233–235
Havlík, Vlastimil	Nové muzeum na Náchodsku	1996	34	3	176–177
Chvojka, Jiří	Nález mincí z Bukové, okr. České Budějovice	1996	34	2	89–95
Chvojka, Jiří	Dokumenty z českobudějovických kupolí	1996	34	3	171–172
Kašpar, Vojtěch	Sídlištní komplex u kostela sv. Petra na Poříčí ve světle nových archeologických výzkumů	1996	34	2	119–121
Kašpar, Vojtěch	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 1995	1996	34	1	51–53
Koubská, Vlasta	Výstava Ema Destinová 1878–1930 v Londýně	1996	34	4	232–233
Kroupa, Pavel	Dodatek ke stavebnímu vývoji kostela sv. Jiří v Malejovicích	1996	34	1	39
Kuča, Karel	Památky Chlumecka a Novobydžovska	1996	34	3	179–181
Kvaček, Jiří	Bratři Preslové a jejich význam pro paleontologii	1996	34	3	161–169
Lička, Milan	K hromadnému nálezů železných nástrojů z keltského oppida u Stradonic	1996	34	3	174–175
Lutovský, Michal	Láhev z raně středověkého pohřebiště v Dřevčicích, okr. Praha-východ	1996	34	3	170
Mádl, Martin	Výstava kameniny v Týnci nad Sázavou	1996	34	3	177–178
Maňourová, Milada	Unikátní sbírka třetihorních obojživelníků v Národním muzeu	1996	34	2	110–112
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1996	34	1	48–51
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1996	34	2	116–119
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1996	34	4	235–242
Mašek, Petr	Zámecké knihovny v textové databázi	1996	34	4	222–223
Motyková, Karla – Sedláčková, Hedvika	Raně novověká kanalizace objevená pod náměstím Přemyslovců v Nymburce	1996	34	3	152–160

Pasáková, Jana	Výstava Pražská kamenina v Muzeu hlavního města Prahy	1996	34	2	114–115
Patková, Jindra	České loutky z Národního muzea v Praze	1996	34	4	233
Procházka, Lubomír	Výstava Cechy, řemesla a podnikatelé na Poděbradsku v Polabském muzeu v Poděbradech	1996	34	1	44–45
Rak, Štěpán ml.	Dnešní stav hrobu Joachima Barranda	1996	34	3	173
Ryšavá, Eva	Poslouchejte, mládenci a panny	1996	34	2	115–116
Secká, Milena	Výstava Poslyšte radostnou zvěst (Nový zákon ve sbírkách Náprstkova muzea)	1996	34	4	228–229
Scheufler, Vladimír	Jan Hájek, maiolicafabricans	1996	34	1	40–42
Skalický, Alexandr	Křížová cesta ve Stárkově (okr. Náchod)	1996	34	3	145–151
Sládek, Oldřich	Nové možnosti v českém archivnictví	1996	34	3	176
Souhopová, Věra – Barák, Martin – Merta, Jiří	Experimentální tavby železa v Technickém muzeu v Brně	1996	34	2	104–107
Spěváček, Jiří	Středověká zbožnost, její formy a společenská funkce	1996	34	3	129–144
Spěváček, Jiří	Papežové a králové v politice předních Lucemburků	1996	34	1	53–55
Spěváček, Jiří	Politické předpoklady kanonizace Tomáše Akvinského v roce 1323	1996	34	4	244–245
Spunarová, Taťána	Alois Studnička a jeho místo v českém muzejnictví	1996	34	4	213–221
Sršeň, Lubomír	Nástavec renesančního epitafu z Radonic nad Ohří	1996	34	1	6–11
Šebek, František	Za Emanuelou Nohejlovou-Prátovou	1996	34	2	123
Šnajdrová, Evženie	Chladné zbraně v Litoměřicích	1996	34	4	228
Šnajdrová, Evženie	Minulost afrických válečníků	1996	34	3	178–179
Šnajdrová, Evženie	Výstava ke 110. výročí narození Stanislava Kulhánka	1996	34	1	44
Štajnochr, Vítězslav	Tesařské hoblíky, nástroje tesařské technologie III.	1996	34	1	15–38
Štajnochr, Vítězslav	PhDr. Vladimír Scheufler, CSc.	1996	34	1	55–56
Štěpánková, Marie	Dvě koutnice z 18. století	1996	34	2	108–110
Štoviček, Jan	Sto let od Národopisné výstavy československé	1996	34	1	12–14
Wiendlová, Zdena	Konvolut vídeňského orientalisty Johanna Albrechta Widmanstettera	1996	34	1	42–43
Žalman, Jiří	Potřebuje české muzejnictví muzeologii?	1996	34	4	223–225
Žalman, Jiří	Výstava Vůně Orinoka v Moravském zemském muzeu v Brně	1996	34	2	113–114
Žemlička, Josef	Za Jiřím Spěváčkem	1996	34	4	247
Bartůšek, Václav	Blahoslavený Pietro Casani a počátky piaristů ve střední Evropě	1997	35	3	141–149
Bartůšek, Václav	Bibliotheca semper viva – knihovna věčně živá	1997	35	3	176
Bartůšek, Václav	Výstava 200 let Landfrasy tiskárny 1797–1997	1997	35	4	228
Bartůšek, Václav	Výstava Pošta v době Rudolfa II.	1997	35	2	106–107
Benešová, Marie	Pražský obytný dům	1997	35	4	239–243
Boháčová, Ivana	Archeologické podzemí Pražského hradu. Minulost a současnost areálu pod deskou III. nádvoří	1997	35	2	116–118
Bravermanová, Milena	Pohřební výbava Habsburků pohřbených na Pražském hradě	1997	35	4	243–244
Bravermanová, Milena – Samohýlová, Alena	Textilie z hrobu Ferdinanda I. Habsburského z Colinova mauzolea v katedrále sv. Víta na Pražském hradě	1997	35	2	65–91
Brych, Vladimír	Výstava „Tisíc let české kultury“; druhý rok ve Spojených státech	1997	35	3	175–176
Bureš, Michal – Kašpar, Vojtěch – Vařeka, Pavel	Sixtův dům	1997	35	3	181–183
Drobný, Tomáš – Sedláčková, Hedvika	Kachle a sklo z odpadní jímký ze 16. století v Olomouci	1997	35	3	129–140

Durdík, Tomáš	České komendy a hrady rytířských řádů	1997	35	1	52–55
Flegl, Michal	Osada Neřežín – kolonizace na Hořovicku v 18. století	1997	35	3	150–158
Flegl, Michal	Vývoj výroby potravin 19.–20. století	1997	35	1	44
Fröhlich, Jiří	Výstava Českokrumlovsko ve světle archeologických nálezů (1250–1700)	1997	35	1	45
Gabriel, František	Hrad Lipá	1997	35	1	55–57
Hradecký, Adolf	Černínské obrazové galerie – jejich sláva a dnešek	1997	35	3	159–167
Jiráň, Luboš	PhDr. Jan Rulf, CSc. 3. 3. 1952 – 2. 4. 1997	1997	35	3	184–183
Kašpar, Vojtěch	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 1996	1997	35	1	50–52
Knížková, Hana	Dvě výstavy k 50. výročí indické nezávislosti ze sbírek Náprstkova muzea	1997	35	4	226–227
Kocourek, Ludomír	Konference Náboženské dějiny severních Čech	1997	35	4	230–231
Kropáček, František	K dokumentaci techniky v regionálních muzeích	1997	35	1	39–41
Kypta, Jan	Problematika interpretace drobných keramických koničků s jezdcem ve 13. století	1997	35	4	207–210
Ledvinka, Václav	Výstava 150 let archivu Národního muzea v Praze (1846–1996)	1997	35	1	45–47
Lemberk, Vladimír	Výstava Příroda Pardubicka dříve a nyní	1997	35	4	228
Mádl, Martin	Expozice historických lékáren	1997	35	3	176–177
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1997	35	1	47–50
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1997	35	2	109–115
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1997	35	3	177–181
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1997	35	4	235–238
Pánek, Jaroslav	Farmaceutické muzeum v Lublani a jeho české kořeny	1997	35	2	103–104
Polášková, Z.	Zamyšlení nad současnými archeologickými výstavami	1997	35	4	223–225
Prokopec, Miroslav	Společnost Národního muzea vzpomíná 175. výročí svého založení	1997	35	4	232–233
Ryantová, Marie	Stavovský odboj roku 1547 – první krize habsburské monarchie	1997	35	4	231–232
Rychlíková, Magdalena	Patroni země české	1997	35	2	105
Ryšavá, Eva	Matice česká žije!	1997	35	4	233–234
Secká, Milena	Ve stínu velkého muže. Josefa Náprstkova v zápiscích a vzpomínkách (1838–1907)	1997	35	4	229–230
Sommer, Jan	Systém ozvučnicových nádob v klenbě presbyteria kostela v Kovářově	1997	35	3	170–174
Spunarová, Taťána	Kanálská zahrada a její výstavy	1997	35	4	211–220
Sršeň, Lubomír	Jan Rejchart Štampach ze Štampachu, vyslanec Rudolfa II.	1997	35	2	92–96
Stloukal, Milan	Poznatky z návštěvy německých muzeí	1997	35	1	30–39
Svobodová, Helena	Země pyramid a faraonů (Starověký Egypt ve sbírkách Náprstkova muzea)	1997	35	2	117–118
Šimek, Eduard	Česká numismatika k dějinám středověku a novověku. Přehled bádání a publikace jeho výsledků v letech 1990–1995	1997	35	1	17–29
Šimek, Eduard	České mincovnictví Rudolfa II.	1997	35	4	228–229
Šimek, Eduard	Přednáškový cyklus Česká a švédská muzejní archeologie	1997	35	4	234–235
Šnajdrová, Evženie	Dětská puška Josefa II.?	1997	35	2	97–101
Štěpánová, Daniela	Václav Petr – pražský nakladatel v letech 1921–1949	1997	35	2	108–109
Turčan, Lubomír	Gotická plastika na severu Čech	1997	35	2	118–120
Úlovec, Jiří	Tvrz a zámek v Drslavicích na Klatovsku	1997	35	1	1–16
Vorel, Petr	Brakteát Přemysla Otakara II. jako „obolus mrtvých“ na pohřebišti v Pardubičkách	1997	35	3	168–169

Vorel, Petr	Výstava Kostel sv. Bartoloměje v Pardubicích	1997	35	1	47
Vorel, Petr	Nález francouzského žetonu z roku 1610 na tvrzi ve Valech	1997	35	2	102
Voříšková, Alena	Lidové obrázky na skle malované	1997	35	2	105–106
Žalman, Jiří	Muzejní expozice a výstavy potřebují nápady	1997	35	4	221–222
Žalman, Jiří	Expozice Okresního vlastivědného muzea v Šumperku	1997	35	1	42–44
Žemlička, Josef	Kastelán Blah a jeho rod. Příběh velmožské rodiny z Litoměřicka	1997	35	4	193–206
Adámek, Jan – Fröhlich, Jiří	Dva náhrobníky vyšebrodského mnicha Eustacha Fermillnera	1998	36	1	43–45
Beneš, Josef	Muchovo muzeum v Praze	1998	36	4	234–235
Benešová, Marie	Veřejný interiér pražského obytného domu	1998	36	3	179–182
Bisová, Jana	K identifikaci portérů v dačickém zámku	1998	36	4	203–208
Brtek, Josef	Kamenný kříž v Krásnu, okr. Sokolov	1998	36	2	94–102
Brtek, Josef	Hermann Brandl – vlastivědný badatel Kraslicka (k 60. výročí úmrtí)	1998	36	1	59–61
Bukačová, Irena	První světová válka	1998	36	4	241
Durdík, Tomáš	110 let Společnosti přátel starožitností	1998	36	4	193–194
Durdík, Tomáš	Konference Castrum Bene 6	1998	36	3	170
Durdík, Tomáš	Výstava hrady českého jihu v Prácheňském muzeu v Písku	1998	36	3	172–173
Durdík, Tomáš	Obytné věže českých hradů	1998	36	1	57–59
Flegl, Michal	170 let vynálezu ruchadla	1998	36	1	51
Flegl, Michal	Výstava Zemědělské školství	1998	36	4	242
Flegl, Michal	Karel Saska (1896–1978)	1998	36	3	182–183
Frýda, František	Muzeum dr. Šimona Adlera v Hartmanicích – Dobré Vodě	1998	36	2	110–111
Gabriel, František	MUDr. Zdeněk Hazlbauer sedmdesátníkem	1998	36	4	251
Havlík, Vlastimil	Jak náprstek o práci přišel	1998	36	2	115–119
Havlíková, Alena – Perlík, Dušan – Sankot, Pavel	Plazmochemické ošetření muzejních sbírek ve Středočeském muzeu Roztoky u Prahy	1998	36	2	107–108
Hazlbauer, Zdeněk	Zobrazení antické bohyně Déméter (Ceres) na českém renesančním kamnovém kachli	1998	36	3	141–144
Charvátová, Kateřina	Pluh a sekera: hospodářství a osídlovací procesy na panství českých klášterů ve 13. století	1998	36	2	65–79
Kašpar, Vojtěch	Předlokační osídlení Nového Města pražského ve světle nových archeologických výzkumů	1998	36	4	248–250
Kašpar, Vojtěch	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 1997	1998	36	1	56–57
Kleisner, Tomáš	Malé muzeum pražského Jezulátka	1998	36	2	111–112
Kozák, Jozef	PS 3000P – způsob ochrany starých tisků. Počítačový systém pro digitalizaci, prezentaci, ochranu a archivaci knižních informací	1998	36	2	104–107
Kracíková, Lucie	Expozice Okno do dějin v Hostkovicích	1998	36	2	111
Kuča, Karel	Nové územněsprávní členění Slovenska	1998	36	4	220–227
Kuča, Karel	Seznam obcí se statutem města v České republice (1997)	1998	36	1	31–42
Loskotová, Irena	Drobnosti z vnitřního vybavení Špilberku	1998	36	3	157–160
Lukáš, Václav	Malá ropachtická kronika	1998	36	3	152–155
Mádl, Martin	Ohlédnutí za výstavou Klementinské Matematické muzeum	1998	36	4	236–240
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1998	36	1	52–55

Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1998	36	2	119–122
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1998	36	3	174–178
Martinec, Vladimír	Nové muzejní expozice a výstavy	1998	36	4	243–247
Mašek, Petr	Zámecká knihovna Čkyně	1998	36	2	103–104
Mašek, Petr	Zámecká knihovna Oltyně	1998	36	4	232–233
Motošková, Miroslava	„... a nezapomeňte zcela na vaši Emu Destinnovou...“	1998	36	2	114–115
Penjak, Pavel S.	Čeští účastníci archeologického dění v Rusku	1998	36	4	228–231
Podroužek, Kamil	Poustečna pod Čapem na Českolipsku	1998	36	2	86–93
Procházka, Lubomír	Kutnohorský v obrazech	1998	36	4	240–241
Reittererová, Vlasta	Bedřich Smetana, doba – život – dílo	1998	36	4	235–236
Skala, Petr	Poznááme Podkarpatskou Rus	1998	36	1	51–52
Skalický, Alexandr	Jindřich (Heinrich) Kulka: rodinný dům čp. 22 v Hronově	1998	36	4	209–219
Sklenář, Karel	Archeologické expozice Národního muzea: z Čech do Evropy – a zpátky?	1998	36	1	15–30
Sklenář, Karel	Spor o „nález želkovický“	1998	36	4	195–202
Sklenář, Karel	Pětadvacet seminářů české a moravské muzejní archeologie	1998	36	3	161–167
Sklenář, Karel	Megalitické památky v Evropě a u nás	1998	36	2	123–124
Sommer, Jan	Dvě gotické stavební etapy presbyteria kostela v Sázavce	1998	36	3	135–140
Sommer, Jan	Otvory ve středověkých klenbách kostelů jako předmět výzkumu a ochrany?	1998	36	2	80–85
Souhopová, Věra	Výstava Eliška Rejčka a Rudolf I. Habsburský, královští manželé	1998	36	1	50–51
Souhopová, Věra – Merta, Jiří	Nejstarší hutnictví železa na CD-ROM?	1998	36	2	113–114
Spurný, Václav	K nálezům parohových roubíků	1998	36	1	45–47
Sršeň, Lubomír	Poznámky k interpretaci Arcimboldových portrétních skic Rudolfa II.	1998	36	3	145–151
Sršeň, Lubomír	Projekt „Můůůzeum“	1998	36	3	170–172
Šimek, Eduard	200. výročí narození Františka Palackého	1998	36	3	167–170
Šimek, Eduard	Výstava František Palacký 1798–1876	1998	36	3	173–174
Šouša, Jiří	Vědecká konference Podíl Františka Kutnara a agrárního dějepisce na formování obrazu české minulosti	1998	36	4	242–243
Turková, Helga	Čtyřicet let Muzea knihy ve Žďáru nad Sázavou	1998	36	1	48–50
Úlovec, Jiří	Panská sídla v Těchlovicích u Děčína	1998	36	1	1–14
Úlovec, Jiří	K metodám a problémům stavební historie	1998	36	2	109–110
Vaněčková, Jana	Kouzlo starých časů	1998	36	4	241
Vidmanová, Anežka	Intelektuální zábava na pražském lucemburském dvoře	1998	36	4	248
Vorel, Petr	Nález barokního početního peníže v Havlíčkově Brodě	1998	36	3	156–157
	Národní muzeum 1818–1998	1998	36	3	129–134
Adámek, Jan – Fröhlich, Jiří	Renesanční náhrobníky v ambitu johanitské komendy ve Strakoniciích	1999	37	1	33–36
Antonín, Luboš	Kašpar M. hrabě Sternberg a role svobodného zednářství v utváření středoevropské společnosti pozdního osvícenství	1999	37	3	142–154
Bašťová, Dara	† PhDr. ThMgr. Václav Huml, CSc.	1999	37	1	59–60
Brych, Vladimír	Král se sokolem na kostěné střence z Národního muzea	1999	37	1	36–39
Durdík, Tomáš	Předsunuté bašty českých pozdně středověkých hradů	1999	37	2	116–120
Durdík, Tomáš – Kašpar, Vojtěch	Počátek archeologického výzkumu v areálu vimperského hradu	1999	37	2	78–84
Fejfar, Oldřich	Málo známé epizody pobytů J. W. Goetha v Čechách	1999	37	3	155–167

Fiedlerová, Ludmila	Řetězové provádění na zámku Vrchotovy Janovice	1999	37	2	115–116
Flegl, Michal	Jan Josef Wirch, architekt doby baroka – tajný evangelík	1999	37	2	89–95
Flegl, Michal	Mongolská zastavení	1999	37	3	182–183
Fröhlich, Jiří	Písecký muzejník profesor Josef Kaiser	1999	37	3	168–170
Frýda, František	120 let Západočeského muzea v Plzni	1999	37	1	42–44
Gabriel, František	Hrad Helfenburk	1999	37	4	251–252
Havlík, Vlastimil	Žacléř má opět muzeum	1999	37	4	248–249
Hazlbauer, Zdeněk	Dračí řád Zikmunda Lucemburského a jeho zobrazení na středoevropských gotických kamenných kachlích	1999	37	2	120–121
Kašpar, Vojtěch	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 1998	1999	37	1	52–54
Kašpar, Vojtěch – Mackrle, Jan	Projekt výstavby středověkého hradu	1999	37	1	51–52
Kašpar, Vojtěch – Vařeka, Pavel	Život v karlštejnském podhradí	1999	37	1	54–59
Kuča, Karel	Nové územněsprávní členění Slezska a celého Polska (1999) v historické retrospektivě	1999	37	4	199–244
Kuča, Karel	České zvonice	1999	37	3	183–188
Kvaček, Jiří	Výstava Kašpar M. hrabě Sternberg – přírodovědec a zakladatel Národního muzea	1999	37	2	110–111
Kvaček, Zlatko	Kašpar M. Sternberg, spoluzakladatel vědecké paleobotaniky	1999	37	3	135–141
Langhammerová, Jiřina	České Velikonoce ve Varšavě	1999	37	3	176–177
Langhammerová, Jiřina	Národopisná slavnost v Kinského zahradě	1999	37	4	250–251
Langhammerová, Jiřina	Výstava Lidová kultura jižních Čech v Sandlu	1999	37	3	176
Lička, Milan	Ostrov dávných věků	1999	37	4	249–250
Luniaczková, Petra	Brno na Špilberku	1999	37	2	111–113
Majer, Jiří	K osobnosti Kašpara M. hraběte Sternberga (1761–1838)	1999	37	3	129–134
Měchurová, Zdeňka	Drobná středověká plastika z Určic u Prostějova	1999	37	2	85–88
Militký, Jiří	Doplňk k nálezů mincí z Chelčic	1999	37	2	103–106
Motyková, Karla	Expozice ve vstupní hale Investiční a poštovní banky v Nymburce	1999	37	2	107–108
Motyková, Karla	Sladovna ze 16. století	1999	37	2	108–110
Plaček, Miroslav	Ke starší podobě zámku v Laškově a vladyckému rodu zakladatelů	1999	37	1	15–23
Podroužek, Kamil	Dvě statue v Mirošovicích – upřesnění identifikace sakrálních plastik	1999	37	4	245–247
Prášek, Jiří	Písecký básník-uzenář	1999	37	2	96–99
Ryantová, Marie	Výstava k 200. výročí narození Františka Palackého ve Vídni	1999	37	1	50–51
Ryšavá, Eva	Výstava knihovny Národního muzea	1999	37	3	178–179
Skružný, Ludvík	Výstava Alfons Mucha – fotografické studie	1999	37	1	49–50
Skružný, Ludvík	Výstava Filip II. a jeho doba	1999	37	3	177–178
Skružný, Ludvík	Výstava Jindřich Vaněk: fotografie	1999	37	3	179–180
Skružný, Ludvík	Výstava Obrazy a móda 19. století	1999	37	2	113–114
Skružný, Ludvík	Výstava Vrba a Velikonoce v Okresním muzeu v Lounech	1999	37	3	182
Sommer, Jan	Poznámky k typologii, konstrukci a provozu gotických venkovských kostelů v Čechách I.	1999	37	1	1–14
Sommer, Jan	Poznámky k typologii, konstrukci a provozu gotických venkovských kostelů v Čechách II.	1999	37	2	65–77
Sommer, Jan	Etická kritéria stavebněhistorického průzkumu	1999	37	1	40–42
Spunarová, Taťána	Dílo Josefa a Jana Friče na výstavách	1999	37	1	24–32
Spunarová, Taťána	Plynárenské muzeum	1999	37	2	107

Stejskalová, Eva	Co bylo nového před sto lety	1999	37	3	180–181
Šimek, Eduard	Verk čili dílo mincovní	1999	37	4	249
Šouša, Jiří – Šůla, Jaroslav	Soubor votivních darů k sošce Blahoslavné P. Marie Radostné v libčanském římskokatolickém kostele	1999	37	4	193–198
Šůla, Jaroslav	Muzeum v Deštném v Orlických horách a jeho expozice orlickohorského sklářství	1999	37	1	44–49
Vorlová, Dagmar	Nejstarší míšenské groše v královéhradeckém nálezu z poloviny 14. století a otázka typologie středověkých mincí	1999	37	2	100–103
Voříšková, Alena	Výstava Poutní tradice v Českých zemích	1999	37	2	114–115
Žalman, Jiří	Muzejnictví na prahu XXI. století	1999	37	3	171–175
Adámek, Jan	Nález středověkých (?) mincí poblíž Nové Vsi u Písku z roku 1726	2000	38	3	170–171
Adámek, Jan – Fröhlich, Jiří	Dvě barokní ocílky z Písecka	2000	38	2	110–111
Anderle, Jan	Vyhodnocení konference Dějiny staveb	2000	38	3	172–175
Baumannová, Dagmar	Dějiny blanenského muzejnictví od roku 1854 do současnosti	2000	38	1	39–41
Bisová, Jana	Osteinové v Německu a v českých zemích	2000	38	1	18–28
Dolínek, Vladimír	Palné zbraně pražského Národního muzea	2000	38	4	236–237
Durdík, Tomáš	Kongres EUROPA NOSTRA v Praze	2000	38	3	172
Durdík, Tomáš	XXXVI. zasedání vědecké rady EUROPA NOSTRA v Praze	2000	38	4	228–229
Durdík, Tomáš	Komendy a hrady Řádu německých rytířů v Čechách	2000	38	3	179–184
Durdík, Tomáš	Životní jubileum PhDr. Michala Flegla	2000	38	2	121–122
Durdík, Tomáš – Chotěbor, Petr	Hrad v královské oboře v Ovenci	2000	38	1	50–54
Ernée, Michal	Archeologie časného novověku v Českém Krumlově	2000	38	2	117–119
Flegl, Michal	Toleranční evangelíci v Praze a ve středních Čechách	2000	38	1	10–17
Flegl, Michal	Svět z korku	2000	38	4	237–238
Flegl, Michal	Strahovský klášter a středověká ves Střešovice	2000	38	4	239–241
Fröhlich, Jiří – Klabouch, Vratislav	Archeologické doklady renesančního průběžského pracoviště v Rudolfově	2000	38	3	167–169
Girsa, Václav	Některé rekonstrukční aspekty restituace Malé Fürstenberské zahrady v Praze	2000	38	4	241–242
Grégr, Richard	Nové muzeum v Ratajích nad Sázavou	2000	38	1	39
Havlík, Vlastimil	Český Manchester	2000	38	1	44–45
Havlík, Vlastimil	Proměny Českoskalicka	2000	38	4	238–239
Honc, Jaroslav	Boj města Libochovic s knížetem Dietrichsteinem o jihovýchodní část náměstí v letech 1810–1864	2000	38	2	99–105
Kašpar, Vojtěch	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 1999	2000	38	4	46–47
Korčáková, Veronika	Dvě nově objevená pragensia z grafické sbírky Národního muzea	2000	38	2	129–143
Kracíková, Lucie	Datovaný dveřní zámek v kostele Všech svatých ve Stvolínkách	2000	38	3	166–167
Kropáček, Jiří	Mezinárodní sympozium ICOMOS 2000	2000	38	4	229–230
Kuča, Karel	Umělá jména obcí a osad v České republice	2000	38	3	144–161
Kupková, Renáta	Sbírka pohlednic Orbis pictus	2000	38	2	113–114
Kvaček, Jiří	Kašpar M. hrabě Sternberg a jeho styky s anglickým paleontologem Villiamem Bucklandem	2000	38	2	90–98
Lička, Milan	Prime terrecotte dal cuore dell' Europa	2000	38	4	235–236
Loskotová, Irena	Moravští Lucemburkové	2000	38	3	177–179
Mašek, Petr	Zámecké knihovny Nádherných z Borutina	2000	38	1	36–38

Měchurová, Zdeňka	Hrady romantickýmá očima	2000	38	2	112–113
Mikuláš, Radek	Fosilní stopy (ichnofosilie) v díle K. M. Sternberga	2000	38	3	162–165
Militký, Jiří	Dva nové jednotlivé nálezy početních peněz z jižních Čech	2000	38	1	33–36
Militký, Jiří	Hybridní pražský krejcar Ferdinanda II.	2000	38	4	222–223
Nechvátal, Bořivoj	Dr. Bohumír Lifka (1900–1987) – sté výročí narození	2000	38	3	184–185
Okresní muzeum Náchod	Významné dary dvou náchodských rodaček obohacují Okresní muzeum Náchod	2000	38	4	233–235
PA	Je třeba posílit vlastní identitu...	2000	38	4	233
Panáček, Jaroslav	Počátky pánů z Klinštejna a z Ronova	2000	38	4	242–244
Podroužek, Kamil	Ebelova cesta. Konfrontace písemných a hmotných pramenů při studiu barokních a klasicistních komunikací na pískovcích	2000	38	2	106–110
Podroužek, Kamil	Poustevní a poustevníci na pískovcích severních Čech	2000	38	1	47–50
Ryšavá, Eva	Počátky a rozvoj Matice české	2000	38	4	203–212
Řeháček, Karel	Dr. František Lukavský a Plzeňsko	2000	38	4	213–221
Sklenář, Karel	Náhrobníky Svatkovských z Dobrohoště v Bernaticích	2000	38	1	65–74
Sklenář, Karel	Z historie archeologického výzkumu Prahy	2000	38	2	119–121
Skružný, Ludvík	VII. letní vědecké setkání ve Varně	2000	38	2	114–115
Skružný, Ludvík	Výstava Češi a Varna po osvobození	2000	38	2	115–116
Skružný, Ludvík	Výstava fotografa Pavla Váchy ve Varně	2000	38	2	116
Smíšková, Jana	O špitálech osmnáctého století na Litoměřicku	2000	38	1	75–89
Sommer, Jan	Pozůstatky dřevěné gotické okenní kružby v kapli sv. Kateřiny ve Varvažově na Písecku	2000	38	1	29–33
Spunarová, Taťána	Stálá expozice historie Kvildy a Bučiny	2000	38	4	235
Sršeň, Lubomír	Výstava Vlaha Bukovace v Národním muzeu	2000	38	3	175–177
Šouša, Jiří	Peníze v proměnách času II	2000	38	4	230–232
Štoviček, Jan	Konference Zdeněk Kalista a kulturní historie	2000	38	4	232–233
Turek, Vojtěch	Výstava Joachim Barrande v Národním muzeu	2000	38	1	42–44
Úlovec, Jiří	Tvrz a zámek v Kaceřově u Kynšperka nad Ohří	2000	38	4	193–202
Úlovec, Jiří	Zámek v Lidkovicích u Sedlce-Prčice	2000	38	1	1–9
Žalman, Jiří	Zákon je mrtev – ať žije zákon	2000	38	4	223–227
	Memorandum kongresu EUROPA NOSTRA	2000	38	4	228
Brych, Vladimír	Nález meče z hradebního příkopu města Nymburka	2001	39	3	129–136
Brych, Vladimír	Výžlabkové kachle s vertikálně orientovanou figurální výzdobou	2001	39	4	193–203
Brych, Vladimír	Nález renesanční dýky v Vrbna u Mělníka	2001	39	2	112–115
Daňková, Aranka	Konzervace renesančního meče ze sbírek Vlastivědného muzea Nymburk	2001	39	3	137–150
Daňková, Aranka	Konzervace železné přílby z archeologického výzkumu v Nymburce 1996	2001	39	1	11–17
Daňková, Aranka – Šorm, Petr	Výstava Zastavení času v Polabském muzeu v Poděbradech	2001	39	4	242–243
Durdík, Tomáš	Kovové předměty z hradu Libštejna	2001	39	3	165–167
Durdík, Tomáš	Systém královských hradů 13. století v přemyslovském loveckém hvozdu	2001	39	1	57–60
Durdík, Tomáš	Životní jubileum Dobroslava Líbala	2001	39	4	251
Dušek, Radim	Sbor pro záchranu hradu Lanšperka	2001	39	1	54–55
Flegl, Michal	Jan Dyk a historická vlastivěda Kralovicka a Strakonicka	2001	39	3	172–174
Florentová, Helena	Bohumil Krátký – grafika	2001	39	3	181–182
Florentová, Helena	Praha v díle Karla Postla a jeho žáků	2001	39	2	117–119
Gabriel, František	Středověká sídelní aglomerace Bezděz	2001	39	1	65–85

Gabriel, František	K jubileu PhDr. Tomáše Durdíka, DrSc.	2001	39	1	60
Havlík, Vlastimil	Knoflíky ze severních Čech	2001	39	2	122–123
Horný, Radvan – Zdobnická, Naděžda	150 let od narození Otomara P. Nováka, muzejníka, pedagoga a mimořádně nadaného českého paleontologa	2001	39	2	95–110
Kašpar, Vojtěch	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 2000	2001	39	1	55–57
Kracíková, Lucie	Nález šindelů z děčinského zámku	2001	39	4	239–241
Líbal, Patrik	Antické tradice v novověké české architektuře	2001	39	3	183–186
Lička, Milan	Langobardi v Itálii	2001	39	3	180–181
Maňourová, Mílada – Turek, Vojtěch	Paleontologický motiv ve znaku další obce ČR	2001	39	3	182–183
Maur, Eduard	Protirobotní nepokoje v Polabí a Pojizeří za „krále Bavora“	2001	39	3	151–164
Měsíc, Cyril	Byla zámecká knihovna v Kroměříži vyloupena Švédy v roce 1643?	2001	39	3	174–177
Militký, Jiří	Nález pozdně středověkých mincí z Olešníku, okr. České Budějovice	2001	39	1	37–40
Motyková, Karla	Středověká přilba z Nymburka	2001	39	1	1–10
Okresní muzeum Náchod	Umělecká výzdoba budovy Okresního muzea Náchod dovršena	2001	39	4	245
Podroužek, Kamil	Dietrichsteinský špitál v Budyni nad Ohří	2001	39	2	86–94
Royt, Jan	Expozice středověkého umění v klášteře sv. Anežky České	2001	39	1	46–50
Ryšavá, Eva	Matice česká oslavila 170 let	2001	39	4	246
Sklenář, Karel	Terénní stopy zaniklých osad v materiálech tzv. Eichlerovy sbírky	2001	39	4	224–235
Sommer, Jan	Otázka geometrických nepřesností středověkých architektonických článků	2001	39	3	167–171
Sommer, Jan	Pozůstatky zaniklého středověkého kostela v Seči u Blovic	2001	39	4	236–238
Sommer, Petr	Začátky české sakrální architektury	2001	39	4	246–251
Spunarová, Taťána	Výstava Václava Friche v Utrechtu	2001	39	3	181
Sršeň, Lubomír	České malířství 19. století v plzeňských Masných krámech	2001	39	3	178–179
Sršeň, Lubomír	Jan Petr Molitor jako portrétista	2001	39	2	119–121
Streubel, Michal	Verněřovické zvony	2001	39	1	40–45
Svobodová, Šárka	Od gotiky k renesanci	2001	39	1	51–54
Šída, Petr	Historie výzkumu neolitu v oblasti horního Pojizeří	2001	39	4	204–223
Šimek, Eduard	Konference k 700. výročí vydání Ius regale montanorum	2001	39	2	116–117
Šnajdrová, Evženie	Charlotta Masaryková (1850–1923)	2001	39	2	121–122
Šnajdrová, Evženie	Minulost a přítomnost v letohrádku Hvězda	2001	39	1	50–51
Šnajdrová, Evženie	Vzpomínky na samurajskou slávu	2001	39	4	244
Šouša, Jiří – Šůla, Jaroslav	Nevydaná československá papírová platidla z let 1945 až 1953 v archivu a v muzejních sbírkách	2001	39	1	18–36
Štoviček, Jan	100. výročí založení Podřipského muzea v Roudnici nad Labem	2001	39	4	244–245
Urban, Jiří	Hmotný průzkum RKZ	2001	39	2	123–126
Beneš, Luděk	Mecenáši ještě existují	2002	40	4	251
Cádr, Radovan	Zrcadlo minulosti	2002	40	2	106
Černý, Dalibor	Purkyňova nadace s programem památky a občané	2002	40	1	35
Černý, Jiří	Poutní místa jihozápadní Moravy	2002	40	1	1–16
Durdík, Tomáš	Udělení medaile EUROPA NOSTRA obnově Müllerovy vily v Praze	2002	40	1	34
Durdík, Tomáš	Výstava české hrady a tvrze ve starých vyobrazeních	2002	40	4	249–250
Durdík, Tomáš	K problematice importů v české hradní architektuře	2002	40	3	176–179

Durdík, Tomáš	Doc. PhDr. JUDr. Dobroslav Líbal, DrSc., 15. 10. 1911 až 9. 2. 2002	2002	40	1	56
Fröhlich, Jiří	Renesanční kachel se znakem města Strakonice	2002	40	4	246–248
Frolíková, Drahomíra	Figurální křesadlo z Tuchoměřic	2002	40	1	26–27
Gabriel, František	Postavení staveb mezi historickými prameny	2002	40	3	150–161
Gabriel, František – Podroužek, Kamil	Formální struktura pískovcových hradů Alsaska	2002	40	1	49
Gelnar, Michal	Přínos prospekčních výzkumů stanovišť zaniklých středověkých skláren pro poznání geneze počátků sklářství v Lužických horách	2002	40	1	24–26
Honc, Jaroslav	Zlatý poklad Vidláků 1460–1473	2002	40	3	163–164
Jančo, Milan	Polozemnice typu Leube B1 v Čechách	2002	40	4	193–212
Jančo, Milan	Pravěk v Terronské ulici. Nález římské mince císaře Constantia II. Z Prahy 6 – Bubeneč	2002	40	1	30–33
Kašpar, Vojtěch	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 2001	2002	40	1	47–48
Kleisner, Tomáš	Praga magica 1600	2002	40	4	250–251
Křivánek, Roman	Nedestruktivní geofyzikální průzkumy zaniklých fortifikací opevněných lokalit	2002	40	3	180–187
Kučová, Věra	Seznam světového dědictví	2002	40	2	93–104
Ladman, Petr	Příběh loutek	2002	40	3	172
Lička, Milan	Nové muzeum pravěku ve Francii	2002	40	3	173–174
Lička, Milan	Tajemství skythského a sarmatského lidu	2002	40	1	39–40
Lička, Milan	Výstava Keltové a Vettoni	2002	40	1	40–41
Lička, Milan	Výstava o italské moderní keramice v Praze	2002	40	3	173
Mádl, Martin	Buquoyové sklo v Čechách 1820–1851	2002	40	2	111–113
Mašek, Petr	Zámecká knihovna Hlušice	2002	40	1	28–30
Musil, David	Týden pro broumovské kostely 2001	2002	40	1	35–37
Musil, Jiří	Římská říše a naše území v prvních třech stoletích po Kristu	2002	40	4	252–253
Plaček, Miroslav	Dva neznámé pendanty velmi známých hradních staveb	2002	40	1	17–23
Profantová, Naďa	Obytný areál v Roztokách ze 6. a 7. století	2002	40	1	50–55
Pšenička, Josef	Výstava Cesta do pravěku	2002	40	2	106–107
Ryantová, Marie	Takzvané ženské dějiny v českých zemích	2002	40	4	235–245
Sedlářová, Jitka	Portrét v městské společnosti 19. století	2002	40	2	109–111
Skala, Petr	Den otevřených dveří v Národním památníku na Vítkově	2002	40	3	171
Skružný, Ludvík	Dvě výročí spjatá s Městským muzeem v Čelákovcích	2002	40	3	165–170
Skružný, Ludvík	Kolekce podmaleb na skle v Lobkovickém paláci na Pražském hradě	2002	40	2	107–109
Skružný, Ludvík	100. výročí vzniku Varnenského archeologického spolku	2002	40	3	174–176
Skružný, Ludvík	Výstava obrazů Františka Volfa	2002	40	3	171–172
Sommer, Jan – Adámek, Jan – Všetečková, Zuzana	Kostel Panny Marie v Písku	2002	40	2	117–123
Spunarová, Taťána	Muzea v prvním průvodci po Čechách	2002	40	2	73–80
Sršeň, Lubomír	Dílo Jana Kupeckého na Pražském hradě	2002	40	2	113–116
Sršeň, Lubomír	Nesmrtelná hvězda Božena Němcová ve Hvězdě	2002	40	1	43–47
Stloukal, Milan	Národní muzeum v posledním desetiletí dvacátého století	2002	40	2	81–92
Streubel, Michal	Tajemství jedné pozůstalosti	2002	40	3	162–163
Streubel, Michal	Vižňovský zvon z roku 1601	2002	40	2	105
Stuchlá, Pavla	Personální tabely duchovních z panství Netolice, Prachatice-Volary, Protivín a Vimperk pro léta 1733 až 1770	2002	40	4	213–224

Šouša, Jiří	Nová stálá expozice Okresního muzea v Náchodě	2002	40	1	41–43
Štěpánková, Marie	Lidové hřebeny	2002	40	2	93–94
Šubrtová, Alena	Průvodce cizinců v Praze z roku 1836	2002	40	2	65–72
Šubrtová, Alena – Červený, Pavel	Jeitelesové. Z historie významného židovského rodu	2002	40	4	225–234
Úlovec, Jiří	Tvrze a zámky v Arnoltově a Kostelní Bříze	2002	40	3	129–149
Vorel, Petr	Výstava Geld regiert die Welt v Klagenfurtu	2002	40	1	37–39
Belisová, Natalie	Od pokání k pietě (Fenomén kamenných křížů)	2003	41	3	187–189
Cvrková, Marta – Jančo, Milan	Údajný „nález“ kovové lampy z Obrieiho prameňa v Lahošti při Duchcove, okr. Teplice	2003	41	1	1–8
Černý, Viktor	Společnosti tropických savan Čadské pánve	2003	41	4	249–254
Dohnal, Jiří, Jáně – Zdeněk a kol.	Lokalizace zaniklé poustevny v areálu Braunova Betléma u Kuksu geofyzikálními metodami	2003	41	1	20–31
Doležalová, Věra	Průkopník české aviatiky ing. Jan Kašpar	2003	41	2	119
Durdík, Tomáš	Výstava Oceněná města aneb jak uchopit genia loci v historickém prostředí	2003	41	3	175
Durdík, Tomáš	Hrad Vítkův hrádek (Vítkův kámen)	2003	41	1	51–54
Fabiánek, Rostislav	Tajemství pravé damascenské oceli – wootz	2003	41	4	234–237
Fröhlich, Jiří	Ještě jednou k datování ocílek	2003	41	2	111–112
Fröhlich, Jiří	Raně středověká rolnička z Chvalešovic u Vodňan	2003	41	3	171–172
Gabriel, František	Historické problémy nového správního uspořádání ČR	2003	41	2	93–99
Hodeček, Dalibor	Dějiny zámku v Uherčicích ve 20. století	2003	41	4	193–201
Horáčková, Martina	K otázce původu a datace Madony z Klobouk u Brna, nejstarší dřevěné skulptury v českém památkovém fondu	2003	41	4	202–210
Houfek, Václav	Výstava Ernsta Neuschula	2003	41	1	45–46
Hrabák, Vladimír	Prachatice – historické město roku 2002	2003	41	3	173–175
Hus, Miroslav	Výstava Palné zbraně, 1. a 2. světová válka	2003	41	3	179–181
Chotěbor, Petr	Podíl originálu na parléřovské části katedrály sv. Víta	2003	41	2	120–122
Jančo, Milan, Ad.	Římská říše a naše území v prvních třech stoletích po Kristu. Poznámky a připomenky	2003	41	2	106–111
Juřina, Petr	Souhvězdí naší oblohy jako nejstarší kalendář a stále živé dědictví antiky nad našimi hlavami	2003	41	2	122–125
Kašpar, Vojtěch	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 2002	2003	41	1	46–48
Kocourek, Ludomír	Konference F. L. Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století	2003	41	3	181–182
Kolebaba, Ivan	Lepení paleontologických exponátů na sklo (náhrada za „Fričovu masu“)	2003	41	1	39–40
Krausová, Jana	Muzeum Tadeáše Haenkeho	2003	41	2	116
Kuča, Karel	Územněsprávní členění České republiky od 1. 1. 2003	2003	41	2	65–92
Kučerová, M.	Sladím, sladíš, sladíme... aneb sladké dačické prvenství	2003	41	3	179
Kvasňová, Markéta – Kocourek, Lubomír	Návrat královny Judity do Teplíc	2003	41	3	175–177
Langhammerová, Jiřina	Musaion – nové pojetí Národopisného muzea v Praze	2003	41	2	113–116
Lutovský, Michal	Hroby českých knížat a králů	2003	41	1	48–51
Mašek, Petr	Zámecká knihovna Chotělice	2003	41	1	37–39
Míka, Zdeněk	120 let Muzea hlavního města Prahy	2003	41	4	241–244
Nechvíle, Martin	Nové archeologické nálezy z hradu Frýdštejna	2003	41	4	211–222
Pitro, Martin – Vokáč, Petr	Bohové dávných Slovanů	2003	41	3	182–186
Procházka, Libor	Mikroskopy J. Gregora Mendela	2003	41	3	166–171

Prokopová, Irena	Ženy a politická moc (zejména) ve vrcholném středověku	2003	41	3	129–147
Pšenička, Josef – Opluštil, Stanislav – Libertin, Milan	Paleobotanický výzkum karbonské lokality Ovčín v katastru obce Přívětice	2003	41	4	238–240
Sklenář, Karel	Zlomek nádoby z nálezů českých denárů u Neumětel v roce 1864	2003	41	4	223–228
Skružný, Ludvík	Bulharské škorpilovské badatelky na studijním pobytu v České republice	2003	41	2	119–120
Skružný, Ludvík	Výstava Magické stříbro	2003	41	2	117–118
Sommer, Jan	Drobnost ke gotické technice zdění kostela v Liděřovicích	2003	41	4	229–234
Sršeň, Lubomír	Brožíkova skica podobizny Františka Ladislava Riegra	2003	41	2	100–105
Státníková, Pavla	Staropražské Vánoce	2003	41	1	44–45
Stupková, Eva	Nález neznámého rukopisu k moravským dějinám	2003	41	3	157–165
Šnajdrová, Evženie	Starověké bronzы asijských stepí ze sbírek nadace Arthura M. Sacklera	2003	41	4	248–249
Šopák, Pavel	Kotěrova vila v Chrudimi?	2003	41	1	32–36
Štursová, Květoslava	Jubileum Tyršova muzea tělesné výchovy a sportu v Praze	2003	41	4	244–248
Tetřevová, Renata	Východočeská výstava 1903 v Pardubicích	2003	41	3	177–179
Úlovec, Jiří	Hrad v Mojžíři	2003	41	1	9–19
Úlovec, Jiří	Renesanční náhrobek v Odoleně Vodě	2003	41	1	40–42
Vokáčová, Věra	Carbunculus granatus zrnakoč	2003	41	1	43–44
Vorel, Petr	Císařská titulatura namincích Ferdinanda I. Habsburského	2003	41	3	148–156
Adámek, Jan	Relikvie na písecké věži	2004	42	3	172–173
Adámek, Jan	Znovuobjevené artikule pro bavorovský krejčovský cech	2004	42	4	228–229
Anděra, Miloš	Výstavní projekt Voda a život v Národním muzeu	2004	42	2	120–122
Durdík, Tomáš	K problematice výskytu demonstrační architektury	2004	42	2	123–125
Flegl, Michal	Skalní poustevny ve Strahovské zahradě	2004	42	3	170–171
Flegl, Michal	Tycho Brahe a Kurzův letohrádek na Hradčanech	2004	42	2	113–115
Fridrich, Jan	Račiněves	2004	42	4	246–249
Fröhlich, Jiří – Kolář, Ondřej	Depot mincí z počátku třicetileté války z neznámé lokality v píseckém muzeu	2004	42	4	230–233
Houfek, Václav	Tolerance místo intolerance	2004	42	3	176–179
Chotěbor, Petr	Expozice Příběh Pražského hradu z pohledu památkové péče	2004	42	4	239–242
Kašpar, Vojtěch	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 2003	2004	42	1	49–51
Kokošková Věra	Procházka výstavou Hrady a zámky Přešticka	2004	42	4	242–244
Kracíková, Lucie	Gotické sakristie ve Frýdlantském výběžku	2004	42	1	40–42
Křesadlo, Karel	Slánská řemesla a cechovní artikuly do roku 1570	2004	42	2	81–96
Kuča, Karel	Nově povýšená města v České republice a otázky kolem dalšího vývoje	2004	42	3	129–135
Kučerová, Marie	Kouzelný svět hraček	2004	42	3	179
Kučová, Věra	Seznam světového dědictví a Česká republika	2004	42	3	184–185
Lička, Milan	Vznik digitální databáze archeologické sbírky oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea a její zpřístupnění veřejnosti	2004	42	2	107–112
MMG Dačice	Pralesem, pouští, savanou	2004	42	1	47
Mojžíšová, Olga	Památník Bedřicha Smetany v Jabkenicích	2004	42	4	234–235

Pavlíková, Děvana	„Má drahá, hříšná láska“. Dopisy Kateřiny Vilemíny vévodkyně Zaháňské Fredericku Jamesi Lambovi“	2004	42	2	65–80
Pochmanová, Kateřina	Dějiny dehtářství a kolomáznická výstava v Muzeu T. G. M. Rakovník	2004	42	2	116–119
Ryantová, Marie	Lobkovické panství Vysoký Chlumec za třicetileté války a po ní	2004	42	3	136–144
Ryantová, Marie	Skytý půvab dopisů toskánských Habsburků	2004	42	3	180–181
Ryšavá, Eva	Výstava o Matici české v severních Čechách	2004	42	1	47–48
Řeřichová, Sylva	100 let černínského archiváře PhDr. Karla Třísky (11. 7. 1904 až 8. 8. 1995)	2004	42	4	245
Skalický, Alexandr	Novodobá architektura Náchoda	2004	42	1	1–22
Sklenář, Karel	Africký cestovatel Emil Holub jako český archeolog	2004	42	4	215–227
Sklenář, Karel	Předhistorické ohrady župy Litoměřické. Archeolog Jan Karel Hraše v Litoměřicích 1864–1868	2004	42	1	23–39
Sovadina, Miloslav	O hrozných nestvůrách	2004	42	3	181–184
Sršeň, Lubomír	Deskové obrazy pozdně gotického oltáře z Mýta	2004	42	1	43–46
Sršeň, Lubomír	Neznámá miniatura od Antonína Langweila	2004	42	2	104–106
Sršeň, Lubomír	Podobizny Bedřicha Smetany prezentované Smetanovým muzeem	2004	42	4	235–239
Šimek, Eduard	Gloria musaealis 2003	2004	42	3	174–176
Šouša, Jiří – Šůla, Jaroslav	Přípravy a emise československých měditiskových bankovek v letech 1953 (1958) až 1959 (1961)	2004	42	3	145–168
Špecinger, Otakar	Velkovévodkyně Anna Marie Františka Toskánská (1672–1741)	2004	42	4	193–209
Štefan, Jiří	In memoriam prom. hist. Marie Kostílkové	2004	42	4	245–246
Šustová, Magdaléna	Konzumace koňského masa a mléka ve středověku	2004	42	4	210–214
Tomková, Kateřina	Raně středověká opevnění v Čechách	2004	42	1	51–56
Úlovec, Jiří	Kamenný kříž Mlázov	2004	42	3	169
Ulrychová, Eva – Jančo, Milan	Nález bronzového balzamária (amforisku, aryballu) v katastru obce Češov, okr. Jičín	2004	42	2	97–103
Vorel, Petr	„Numismatické léto“ roku 2003 v hallské mincovně	2004	42	1	48–49
Brtek, Josef	Dívka a smrt: boží muka v hřebenech na Sokolovsku	2005	43	1	19–33
Bukovský, Jan	K životnímu jubileu prof. Ing. Arch. Karla Kibice, DrSc.	2005	43	1	50–51
Durdík, Tomáš	Mezinárodní castellologická konference Castrum Bene 9	2005	43	3	169–170
Flegl, Michal	Antonín Frinta a jeho přínos historické vlastivědě	2005	43	1	51–53
Fröhlich, Jiří – Simata, Vlastimil	Dvě jihočeská gotická kamnová akroteria s vyobrazením kalicha	2005	43	4	221–224
Frolík, Jan	Archeologický výzkum na klášterišti u kostela sv. Markéty v Podlažicích	2005	43	4	238–239
Gaži, Milan	Huertovský (v)klad. K interiérovému vybavení píseckého kostela Narození Panny Marie v první polovině 17. století	2005	43	2	65–74
Junek, Marek	Ivan Hlinka – příběh legendy	2005	43	4	237
Kaňka, Miroslav	Kotěrova vila v Chrudimi	2005	43	3	103–105
Kašpar, Vojtěch	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 2004	2005	43	1	47–49
Knoll, Vilém	Liebensteinská léna na Chebsku	2005	43	3	131–136
Kocourek, Ludomír	Konference o ruralismu	2005	43	2	112–113
Kovařík, Jiří	Exulantská větev Žďárských ze Žďáru a osudy některých příslušníků	2005	43	22	90–102

Líbal, Patrik – Musil, Jiří	Život pod ochranou římských vojsk – germánský a raetský limes	2005	43	1	53–57
Lička, Milan	Výstava o českých Keltech v Itálii	2005	43	1	44–45
Likovský, Jakub	Prvorepublikové opevnění předmostí Prahy	2005	43	2	117–120
Orna, Jiří – Uherský, Marek	Nádobkový kachel ze zaniklé středověké vesnice Roudná	2005	43	1	37–41
Pasáková, Jana	Praha a její život v díle Vincence Morstadta	2005	43	3	172–179
Pavlík, Čeněk	Kuriózní heraldický kachel z Velkého Meziříčí	2005	43	3	164–166
Pavlík, Čeněk	Velbloud z Posázaví	2005	43	4	232–236
Procházka, Libor	Mikroskop Cufffova typu ve sbírkách Technického muzea v Brně	2005	43	2	106–109
Prokopová, Irena	Guta Habsburská – česká královna a její dvůr	2005	43	4	189–211
Redakce	Bilance desetiletého redigování našeho časopisu Eduardem Šimkem	2005	43	3	129–130
Ryšavá, Eva	Výstava ke 150. výročí prvního vydání Babičky Boženy Němcové	2005	43	2	114–115
Řeháček, Karel	JUDr. František Kříž a město Plzeň	2005	43	4	212–220
Secká, Milena	Americký klub dam aneb krůček k ženské vzdělanosti	2005	43	3	170–172
Sedláček, Zbyněk	Dva výjimečné pravěké objekty z Poděbradska	2005	43	3	179–182
Sklenář, Karel	K jubileím Ferdinanda Pakosty	2005	43	2	116–117
Sklenářová, Eva	Příspěvek k rozšíření keltských mincí ze Stradonic do zahraničních sbírek	2005	43	3	168
Sommer, Petr	Pocita doc. PhDr. Miroslavu Richterovi	2005	43	3	172
Sršeň, Lubomír	Pocita Madaleně Dobromile Rettigové	2005	43	2	113–114
Streubel, Michal	Kostelíček u Verněřovické studánky	2005	43	4	224–231
Stupková, Eva	Co je skryto v starých knihách	2005	43	3	166–167
Šnajdrová, Evženie	Krása loveckých zbraní	2005	43	1	42–43
Štefan, Jiří	Život na dvoře posledního českého korunovaného krále. Pražský hrad 1850–1875	2005	43	3	143–163
Štursová, Květoslava	Zasedání VIII. Olympijského kongresu v Praze 1925 ve výstavách Tyršova muzea tělesné výchovy a sportu v Praze	2005	43	2	110–112
Šubrtová, Alena – Červený, Jiří	Deník vojáka z poloviny 19. století	2005	43		75–89
Tomášek, Martin	Znovuotevření knihovny ArÚ AVČR v Praze	2005	43	1	46
Tomášek, Martin	Krajina středověkého Čáslavska	2005	43	4	239–242
Vaculínová, Marta	Odras doby v básnickém díle Pavla z Jizbice	2005	43	3	137–142
Vincenciová, Hana	Člověk a mléko	2005	43	2	115–116
Wolf, Jiří	Náhrobníky z pražských kostelů v Duchcově	2005	43	1	34–37
Zemková, Michaela	Renesanční portál z roku 1547 v Podlipanském muzeu	2005	43	1	1–18
Žalman, Jiří	Ke „hrozným nestvůrám“	2005	43	1	46–47
Žemlička, Josef	Zemřel Fratišek Kavka	2005	43	4	237
Blažková Kateřina – Lomecká, Jana	Poklady studny v Rakovníku	2006	44	1–2	97–100
Černá, Eva – Špaček, Josef	PhDr. František Frýda šedesátiletý	2006	44	1–2	108–109
Dragoun, Zdeněk	Nápadné nenápadné jubileum	2006	44	3–4	219–220
Durdík, Tomáš	Fotografické dojmy z hory Ojvínu	2006	44	1–2	104
Durdík, Tomáš	Pivo a další alkoholické nápoje na českých hradech	2006	44	1–2	118–123
Gelnar, Michal	Lokalizace stanoviště zaniklé středověké sklářské hutě na katastru obce Branná na Šumpersku	2006	44	3–4	201–205

Herold, Miroslav SI	Svatojánské Slánsko aneb po stopách kultu sv. Jana Nepomuckého na severozápad od Prahy	2006	44	3-4	151-165
Holík, Ladislav	Cín a jeho těžba ve Slavkovském lese z pohledu archeologie	2006	44	3-4	129-150
Chotěbor, Petr	Kamenické značky	2006	44	3-4	220-225
Kašpar, Vojtěch	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 2005	2006	44	1-2	105-106
Kuča, Karel	Obnovení kategorie „městys“ v české legislativě a rehabilitace historických měst	2006	44	1-2	43-96
Kuča, Karel	Nově povýšená města v České republice (2004-2006)	2006	44	3-4	212-213
Likovský, Jakub	Výpověď paleopatologických nálezů	2006	44	3-4	229-235
Mleziva, Štěpán	Změny územního rozsahu českých zemí v důsledku záboru pohraničí v roce 1938	2006	44	3-4	166-188
Orna, Jiří	Drobná středověká figurální keramická plastika z Plzně	2006	44	3-4	206-208
Panáček, Jaroslav	Rod pánů ze Smojna	2006	44	1-2	13-31
Panoch, Pavel	Štuková výzdoba zámku v Rokytnici nad Orlicí a její emblematické zdroje	2006	44	3-4	189-199
Pavlík, Čeněk	Gotické reliéfní kachle z tvrže Stará, dnes zámku Staré Hradky	2006	44	1-2	1-12
Řeháček, Karel	Senátor Eduard Šimek – plzeňský spisovatel, učitel a menšinový politik	2006	44	1-2	32-42
Samojská, Kateřina	Život novoměstského měšťana 15.-17. století v obraze písemných pramenů – svědectví knih městské kanceláře	2006	44	3-4	236-241
Skružný, Ludvík	Roubené skvosty z Podkarpatské Rusi	2006	44	1-2	103-104
Skružný, Ludvík	Tajemství objektu Květnice č. 312/2005	2006	44	3-4	215-217
Skružný, Ludvík	Výzkum raně středověkého pohřebiště v Zelenči	2006	44	3-4	214-215
Skružný, Ludvík	Abrahámoviny PhDr. Lubomíra Procházky, CSc.	2006	44	1-2	106-108
Sommer, Petr	Životní jubileum Josefa Žemličky	2006	44	3-4	217
Soukup, Václav	Kultura jako předmět výzkumu antropologické archeologie	2006	44	3-4	226-229
Starý, Marek	Kníže Marek Basarab jako kandidát na udělení českého inkolátu v roce 1607	2006	44	3-4	208-212
Švácha, Rostislav	Kubistická vila v Libodřicích – dílo Josefa Gorčára	2006	44	1-2	100-102
Tryml, Michal	Ctihodný kmet? Zdeněk Dragoun šedesátiletý	2006	44	3-4	218-219
Vaculínová, Marta	Evangeliář Jana z Opavy	2006	44	1-2	104
Vávra, Miloš – Šťastný, Dražen	Velimská Skalka a Horní Šárka, dvě opevněná centra z doby bronzové ve středních Čechách	2006	44	1-2	109-118
Balcárek, Petr	Byzantské aspekty svatováclavské koruny. Příspěvek k ikonografii, symbolice a problematice původu středověké kameje	2007	45	1	1-40
Durdík, Tomáš	Rekonstrukce podoby hradu Křivoklátu ve 13. století	2007	45	3-4	248-252
Fröhlich, Jiří	Zaniklá barokní sklárna u Bozejova	2007	45	3-4	222
Gabriel, František – Peřina, Ivan – Podroužek, Kamil	Nový doklad o opevnění valečovské sídelní aglomerace	2007	45	2	110-112
Gelnar, Michal	Lokalizování zaniklých sklářských hutí na Šumpersku metodou povrchového průzkumu	2007	45	3-4	205-213
Havlík, Vlastimil	Veduty evropských historických měst	2007	45	1	55-57
Havrda, Jan – Tryml, Michal	Raně středověké opevnění Malé Strany v místě někdejší osady Nebovidy	2007	45		243-248
Hlobil, Ivo	Socha sv. Václava v katedrále sv. Víta od Petra Parléře z roku 1372 osazená 1373	2007	45	2	65-92
Janák, Vratislav	Ještě toho nebylo dost?	2007	45	2	114-118

Kašpar, Vojtěch	Výroční zpráva Společnosti přátel starožitností za rok 2006	2007	45	1	58–59
Klápště, Jan – Sommer, Petr	Tři významná archeologická jubilea	2007	45	3–4	226–243
Kratochvíl, Vilém	Biblická inspirace latinského nápisu na Potštejně	2007	45	2	102–109
Krčmář, Luděk	K zániku kostela Nanebevzetí Panny Marie v Přísečnici	2007	45	3–4	214–217
Líbal, Patrik	Pocta Dobroslavu Líbalovi	2007	45	3–4	226
Mařík, Jan	Libické hradiště a archeologie	2007	45	1	59–63
Mleziva, Štěpán	Soudní okresy v českých zemích v období 1850–1948	2007	45	3–4	142–204
Pavlík, Čeněk	Nový přírůstek do ikonografické kolekce renesančních kachlů s náboženskou tematikou	2007	45	3–4	218–221
Rous, Pavel – Málek, Oldřich	Nález lidských kostí ve zdivu hradu Ronov u Přibyslavi	2007	45	1	41–51
Řeháček, Karel	Rodinný život plzeňského purkmistra JUDr. Václava Petáka. Pohled do soukromí významné regionální osobnosti přelomu 19. a 20. století	2007	45	2	93–101
Sršeň, Lubomír	Autentické portréty Josefa Jungmanna	2007	45	3–4	131–141
Sršeň, Lubomír	Skvosty portrétní miniatury v Chomutově	2007	45	3–4	222–224
Šnajdrová, Evženie	Chladná krása plátové zbroje	2007	45	2	113–114
Štoviček, Jan	Kliment Čermák, Společnost přátel starožitností českých a Budeč	2007	45	1	52–54
Vaculínová, Marta	Výstava o Bohuslavu Hasištejnském z Lobkovic	2007	45	3–4	224–225
Žegklitz, Jaromír	Renesanční sklářská huť v Broumeh	2007	45	2	118–126
Bartáková, Petra	Realizace projektu VVKHD: Opatrní měššané pelhřimovští v Muzeu Vysočiny Pelhřimov	2008	46	1	51–52
Berger, Ivan	Management rizik – systém preventivní konzervace v muzeích	2008	46	1	21–27
Brtek, Josef	Renesanční náhrobek ve Velichově a marginálie k rodu Mangoltů	2008	46	1	37–42
Česal, Aleš	Aplikace Open Source pro prezentace muzeí v českém prostředí	2008	46	2	37–38
Česal, Aleš	Svatý Václav – ochránce České země	2008	46	2	63–64
Danielová, Helena	S'oda pre tute?!/Co to máš na sobě?!	2008	46	1	60–61
Drcová, Daniela – Kučerová, Irena	Konsolidace dřeva roztoky Paraloidu B72	2008	46	1	16–20
Fišer, Adam	ENTER neboli račte vstoupit. Edukativní program Národního technického muzea	2008	46	2	28–31
Hanáková, Jitka	Československé dokumentační středisko 1948–1989	2008	46	2	48–52
Kratochvíl, Petr	Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví – Nic nového pod sluncem?	2008	46	1	49–50
Lang Martin – Makaj Tomáš	Projekt Areálu zážitkové a poznávací turistiky Střední Podbrdsko ve Strašicích	2008	46	2	45–47
Mašek, Petr	Zločinci mezi regály	2008	46	2	39–44
Smithsonian Institution, Washington, USA	Výstavní standardy – základní témata	2008	46	1	43–44
Somers Cock, Anna	Muzea a globalizace. Rozhovor s řediteli Britského muzea a Muzea Louvre.	2008	46	1	4–15
Spadaccini, Jim	Open Source Software: Nové možnosti prezentace	2008	46	2	32–36
Stehlík, Michal	ESMUS – Informační systém Národního muzea	2008	46	1	45–46
Šimčík, Antonín	Konzervace a restaurování revolveru systému Lefauchaux – památka a její svědectví	2008	46	1	28–36
Šnajdrová, Evženie	Doteky Orientu	2008	46	1	62–63
Štefcová, Petra	Výstava Albrecht z Valdštejna a jeho doba z hlediska ochrany a péče o vystavené sbírkové předměty	2008	46	2	19–27

Vondrášek, Kamil	Využití 3D monitorů v expozicích a výstavách	2008	46	1	47–48
Wolf, Jiří	Lidová zbožnost v Krušnohoří a Podkrušnohoří na počátku 19. století	2008	46	2	3–18
	Kam směřuje Slezské zemské muzeum v Opavě?	2008	46	2	53
Drápala, Daniel	Zeptali jsme se nového ředitele Mgr. Antonína Šimčíka	2008	46	2	53
	Předpoklady etnografických muzeí v přírodě k prezentaci lidové kultury	2009	47	1	3–18
Havlůjová, Hana	Zlínská konference muzejních a galerijních pedagogů 2009	2009	47	1	56–58
Havlůjová, Hana	International Centre for Cultural and Heritage Studies	2009	47	2	38–41
Jůva, Vladimír	Vznik a rozvoj muzejní pedagogiky	2009	47	2	3–24
Pánková, Markéta	Pedagogické muzeum v Praze otevřelo novou stálou expozici	2009	47	1	59–63
Pitelková, Libuše	Nové trendy v řešení moderních muzejních expozic	2009	47	1	27–31
Rutar, Václav	Muzeologická terminologie – zpět ke kořenům	2009	47	2	42–49
Salonová, Kateřina	Mikroformáty a jejich využití	2009	47	2	35–37
Schorge, Walter	Digitalizace dvojrozměrných předmětů v NTM	2009	47	1	19–26
Urbanová Kasanová, Karin	Světlo v galeriích a muzeích	2009	47	2	25–29
Valentová, Drahomíra	Dům historie Přešticka – muzeum řemesel a obchodu	2009	47	2	50–51
Vojtal, Petr	Doc. PhDr. Karel Boženek, Ph.D. Muzeolog, muzikolog a muzejník	2009	47	2	53–53
Wolf, Jakub	Interaktivita v muzeu	2009	47	1	32–37
Wolf, Jakub	Obrazy vietnamské identity v hanojských muzeích	2009	47	1	38–45
Zikmund-Lender, Ladislav	„Historic Houses Museums“ v ČR?	2009	47	2	30–34
	Formy krádeží kulturního dědictví za posledních 20 let	2009	47	1	46–55
Ananjev, Vitalij	K 105. výročí narození Jiřího Neustupného: Neznámé dopisy z archivu Státní Ermitáže	2010	48	2	3–9
Ananjev, Vitalij – Katsaridou, Iro	„Plavby do Byzance“ nebo „Útěk z Byzance“: Historická muzea a kulturní turistika počátkem XXI. století (případ Muzea byzantské kultury, Soluň, Řecko)	2010	48	1	3–6
Antonín, Luboš	Maškarní bál stylů – architektura historismu ve fondech zámeckých knihoven	2010	48	1	40–49
Čejka, Miloš	Výstavy aneb několik vět o tvorbě výstav a o výstavnictví obecně	2010	48	1	22–29
Hanáková, Jitka	„Ivan Medek, Hlas Ameriky, Vídeň“	2010	48	1	56–61
Kailová, Barbora	Miscelanea – příspěvková versus firemní muzea	2010	48	2	53–58
Matějková, Lucie	Skrytý potenciál housemuzeí (příklady ze Spojených států)	2010	48	1	50–55
Němečková, Jana	Rodinné učení v muzeu – samoobslužný rodinný průvodce jako příklad uplatnění koncepce celoživotního učení v muzeu	2010	48	1	7–16
Ohlidalová, Martina – Vávrová, Petra	Monitorování vlivu světla na sbírkové předměty v expozicích – „světelný životopis“	2010	48	2	10–18
Palárik, Miroslav	Ochrana slovenského pamiatkového fondu v čase existencie tzv. slovenského štátu	2010	48	2	19–29
Pokorná, Libuše	Montanregion Erzgebirge/Krušnohoří – cesta ke světovému dědictví UNESCO	2010	48	1	30–39
Ryšavá, Eva	Sté narozeniny mecenášky Hermíny Duškové	2010	48	2	59–60
Šikula, Martin	Pamětní kniha obecní v dvacetiletí obnovené svobody a samosprávy	2010	48	2	38–52

Šnajdrová, Evženie	A. V. Lebeda ve sbírkových fondech Národního muzea a v expozici Ostravského muzea	2010	48	2	30–37
Wolf, Jakub	Exponát a expozice, dekonstrukce	2010	48	1	17–21
Zárybnický, Miloš	Průkopnická výstava k nitru hmoty v Brně	2010	48	1	62–63
Buchtová, Michaela	Interaktivní technologie pro muzea	2011	49	2	3–6
Cigánek, David	Mezioborové autority v muzejní a galerijní praxi	2011	49	2	7–11
Dingová, Naďa	Návštěvníci muzeí se speciálními potřebami – neslyšící	2011	49	2	36–48
Dolák, Jan	Udělej si sám. Výstava Regionálního muzea a galerie v Jičíně	2011	49	1	56–57
Dolejšková, Petra	Tajemství muzea – pedagogický konstruktivismus a postupy programu RWCT v muzejně-pedagogické praxi určené žákům základních škol	2011	49	2	24–29
Douša, Pavel	Ústřední muzeologický kabinet 1955–1989	2011	49	1	3–14
Fiedlerová, Ludmila	Zážitek v muzeu v hlavní roli – Řetězové provádění ve Vrchotových Janovicích (1994–2011)	2011	49	2	12–23
Fürstová, Iveta	Změna koncepce Národního muzea pod vlivem Františka Palackého	2011	49	1	15–21
Jordan, Hanuš	Vývoj českého cirkusu od nejstarších dob do 50. let 20. století a jeho dokumentace ve sbírce Národního muzea	2011	49	2	49–64
Klacek, Michal	Sbírka kramářských písní v Knihovně Národního muzea	2011	49	1	29–40
Marešová, Žaneta	Reflexe konference Museums and Restitution	2011	49	1	58–60
Němečková, Jana	Česká muzea pro rodinu	2011	49	1	22–28
Zmeková, Lenka	Osoby s mentálním postižením jako potenciální návštěvníci v muzejních institucích	2011	49	2	30–35
	Digitalizace, muzea a financování	2011	49	1	41–55
Buchtová, Michaela	Muzeum jako herní platforma: možnosti použití mobilních telefonů pro informální učení v muzeích	2012	50	2	3–9
Douša, Pavel – Macková, Tereza	Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce 50 let od svého založení	2012	50	2	64–66
Hlaváčková, Konstantina	Prezentace oděvní sbírky Uměleckoprůmyslového musea v Praze	2012	50	1	38–46
Junek, Marek	Problematika soudobé dokumentace v Československu před rokem 1989	2012	50	1	3–9
Macková, Tereza	Muzeologická knihovna Centra pro prezentaci kulturního dědictví	2012	50	1	59
Mikešová, Veronika	Standardy v prezentaci digitalizovaných sbírek	2012	50	2	59–63
Musílek, Radek – Havlíková, Ivana	Muzeum a návštěvníci s tělesným postižením	2012	50	2	17–25
Musílková, Kateřina	Plenární zasedání Europeany v Lovani v Belgii	2012	50	1	51–52
Perglová, Kateřina	Přístupnost webových stránek	2012	50	1	47–50
Stuchlíková, Alice	Výstava pro všechny – Kolbova typologie osobnosti v muzejní a galerijní praxi	2012	50	2	39–46
Štěpánová, Kateřina	Současné přístupy k vystavování sbírek ve vybraných západoevropských etnografických expozicích	2012	50	2	47–58
Šobánová, Petra	Kritické teorie muzea – podnět k reflexi	2012	50	2	26–38
Šopák, Pavel	Proměny výstavní budovy Slezského zemského muzea	2012	50	1	10–20
Vavrdová, Alena	Analýza aktuálních trendů v oblasti spolupráce muzea a školy	2012	50	2	10–16
Vos, Wim de	Trendy evropského muzejnictví	2012	50	1	32–37
Zikmund-Lender, Ladislav	Chalupa Jana Herbena od Jana Kotěry: interpretace a možnosti prezentace	2012	50	1	21–31

MUZEUM

Muzejní a vlastivědná práce

Pokyny pro autory:

Časopis přijímá původní a dosud nepublikované odborné studie, eseje, materiály, odborná sdělení, zprávy, recenze a anotace z širokého spektra muzejní problematiky a problematiky kulturního dědictví obecně, a to včetně obrazových a fotografických příloh.

Redakce přijímá rukopisy pouze v elektronické podobě (formáty .doc, .docx, RTF) zaslané jako příloha e-mailu na adresu redakce nebo zaslané poštou v elektronické podobě na disketě, CD nebo DVD, s průvodním dopisem obsahujícím kontaktní adresu autora včetně e-mailového, popřípadě telefonického spojení.

Rozsah studií, esejů a materiálů je omezen na max. 20 stran (36 000 znaků včetně mezer a poznámkového aparátu), rozsah odborných sdělení, zpráv, recenzí a anotací na max. 10 stran (18 000 znaků). Rukopis by měl splňovat ČSN 880220, tj. řádkování 2, 60 úhozů na řádku, 30 řádek na stránce, nebo používat velikost písma 12 pt. a řádkování 1,5, v poznámkách pak písmo 10 pt. a řádkování 1. Stránky nesmí využívat formátování a musí být číslovány. Studie, eseje a materiály by měly být doplněny anglickým nebo německým abstraktem v rozsahu 15-20 řádek a 3-7 klíčovými slovy. Na konci textu následuje seznam použité literatury.

Citační úzus je formou autor – rok vydání – další bibliografické údaje odpovídající příslušným standardům časopisu dostupným na jeho internetových stránkách.

Obrazové nebo fotografické přílohy, tabulky, grafy či další grafický materiál je třeba dodat jako samostatné soubory, obrázky ideálně ve formátu TIF, grafy ve formátu MS Excel. Redakce si vyhrazuje právo k publikování obrazových příloh a k formálnímu a jazykovému úpravám textu. Odborné studie, eseje a materiály procházejí oboustranně anonymním recenzním řízením, které může mít maximálně dvě kola, a následným schválením redakční radou. Každý text posuzuje minimálně jeden recenzent a na základě recenzního řízení redakční rada text přijme, vrátí k přepracování nebo zcela zamítne. O publikování odborných sdělení, zpráv, recenzí a anotací rozhoduje redakční rada.

O výsledku přijímacího řízení je autor textu informován písemně, a to nejpozději do dvou měsíců po obdržení rukopisu. Respektování požadavků recenzentů a formálních standardů časopisu je podmínkou publikace jakéhokoli textu.

MUSEUM

Museum and Regional Studies

Instructions for contributors:

The journal accepts original and previously unpublished scientific articles, essays, review articles, reports, reviews and annotations related to the field of museology, museum studies or cultural heritage in general, which can be complemented by pictorial and photographic attachments.

The editors require manuscripts strictly in electronic form (on .doc, .docx or RTF format) send as e-mail attachments to the address of the editorial office or send by post on a diskette, CD or DVD. The accompanying letter should contain complete postal and e-mail address and telephone number of the author.

The maximum length of the articles, essays and review articles is 20 pages (36 000 characters, footnotes and spaces including), the maximum length of reports, reviews and annotations is 10 pages (18 000 characters). Manuscripts should fulfill the requirements of ČSN 880220, i.e. double spacing, 60 characters per line, 30 lines per page, A4 format, or 12 pt. size type and 1,5 line spacing with 10 pt. footnotes single spaced, the pages must not be formatted and must be numbered. Articles, essays and review articles must be accompanied by an 10-15 lines long English or German abstract and 3-7 keywords. The text should be followed by a bibliography.

Use of quotations is as follows: author – year of the publication – other bibliographical references according to corresponding journal standards published on the Web page of the journal.

Pictorial and photographic attachments, tables, graphs and other graphical material must be send as separate files, pictu-res best in TIF format, graphs in MS Excel format. The editors reserve the right to make linguistic editing and editing of the form of the text. Articles, essays and review articles are submitted to anonymous reviewing process that can have a maximum two rounds. At least one reviewer judge every text and on the basis of the reviewing process the editorial board accepts the text, returns it for correcting or rejects it. Reports, reviews and annotations are not part of the reviewed section of the journal. The author of the text is informed on the result of the reviewing process usually within two months after sending the text to the editors. Respects for the requests of the reviewers and formal standards requested by the editors are conditions for publications of any text.